A SHORT INTRODUCTION OF Grammar generally to be vsed:

Compiled and set forth for the bringing vp of all those *that intend to attaine to* the knowledge of the *Latine tongue.*

IMPRINTED at London by the assignes *of Iohn Battersbie.* 1597.

BRITISH MUSEUM

ELIZABETH by the grace of God Queene of England, France and Ireland, defender of the Faith, &c. To all and ſingular Schoolemaiſters and Teachers of Grammar within this our Realme of England, and other Dominions, greeting. Whereas our moſt deare Father of famous memorie King Henrie the eight, among ſundrie and manifold his waightie affaires, appertayning to his Regall authoritie and office, did not forget ne neglect, the good and vertuous education of the tender youth of this ſayde Realme, but hauing a feruent zeale, both towardes the godly bringing vp of the ſayd youth, and alſo a ſpeciall regarde that they might attaine the rudimentes of the Latine tongue, with more facilitie then aforetime: And for auoydiug of diuerſitie and tediouſneſſe of teaching, did cauſe one vniforme Grammar to bee ſet foorth, commaunding all Schoolemaiſters and Teachers within this ſaide Realme, to teach, vſe, and exerciſe the ſame: We ſetting before our eyes this godly act and example of this our deere Father in this behalfe, not vnconfirmed by our deere Brother and Siſter, King Edward and Queene Marie, and alſo conſidering that by the learned youth of this ſayde Realme, infinite and ſingular commodities tende towardes the Common wealth of the ſame, haue thought good, by our ſpeciall authoritie to approue and ratifie the worthie act of our ſayd deere Father concerning the premiſſes. Willing therefore and ſtraitlie charging and commaunding all and ſingular Schoolemaiſters, to whome the

charge and teaching of Grammar within this our Realme and Dominions doth appertaine, not to teach your youth and Schollers with any other Grammar, than with this English Introduction hereafter ensuing, and the Latine Grammar annexed to the same, being of the onely printing of the assignes of our welbeloued subiect *Iohn Batterſbie*, appointed by vs to the same office, vpon paine of our indignation, and as you will answere to the contrarie. And thus endeuoring your selues towardes the fruitfull bringing vp of your sayde Schollers in good literature and vertuous conditions, you shall deserue of Almightie God condigne reward, and of vs worthie commendations for the same.

God saue the Queene.

To the Reader.

TO exhort euerie man to the learning of Grammar, that intendeth to attaine to the vnderstanding of the tongues (wherein is contayned a great treasure of wisedome and knowledge) it would seeme much vaine and little needefull: for soomuch that it is knowne, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faultie, and no building bee perfect, when as the foundation and groundworke is ready to fall, and vnable to vpholde the burthen of the frame. Wherefore it were better for the thing it selfe, and more profitable to the learner, to vnderstand howe he may best come to that, which he ought most necessarily to haue, and to learne the gainest way of obtayning that which must bee his best and certainest guide, both of reading and speaking, than to fall in doubt of the goodnesse and necessity thereof. Which I doubt, whether hee shall more lament that he lacketh, or esteeme that he hath it: and whether he shall oftener stumble in trifles, and be deceiued in light matters, when hee hath it not, or iudge truely and faithfully of diuers waighty thinges when he hath it. This which hath seemed to many very hard to compasse aforetime, because that they, who professed this Art of teaching Grammar, did teach diuers Grammars, and not one: and if by chaunce they taught one Grammar, yet they did it diuerslie, and so could not doe it all best, because there is but one bestnesse, not onely in euery thing, but also in manner of euery thing.

As for the diuersitie of Grammars, it is well and

profitably taken away by the Kings Maiesties wisedome, who foreseeing the inconuenience, and fauorably pounding the remedie, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligently drawne, and so to be set out, onely euerie where to bee taught, for the vse of learners, and for the hurt in chaunging of Schoolemaisters.

The varietie of teaching is diuers yet, and alwaies will bee, for that euery Schoolemaister liketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient way, which hee seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde to bring a learner to haue a through knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way, than the common sorte of teachers do, would say what he hath proued, and for the commoditie allowed, that other not knowing the same, might by experience prooue the like, and then by proofe reasonably iudge the like, not hereby excluding the better way when it is found, but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Maister make not the Scholler hast too much, but that hee in continuance and diligence of teaching make him to rehearse so, that vntill he hath perfectly that good which is behinde, he suffer him not to goe forwarde. For this posting hast ouerthroweth and hurteth a great sort of wittes, and casteth them into an amazednesse, when they know not how they shall either goe forwarde or backewarde, but sticketh fast as one plunged, that can not tell what to doe, or which way to turne him: and then the Maister thinketh the Scholler to be a dullard, and the Scholler

thinketh

thinketh the thing vneasie, and too hard for his witt: and the one hath an euill opinion in the other, when oftentimes it is in nether, but in the kind of teaching. Wherfore the best and chiefest point throughly to be kept, is, that the Scholler haue in minde so perfectly that that he hath learned, and vnderstand it so, that not only it be not a stoppe for him, but also a light and a helpe vnto the residue that followeth. This shall be the Maisters ease, and the childes encouraging, when the one shal see his labour take good effect, and thereby in teaching the lesse tormented: and the other shall thinke the thing easier, and so with more gladnesse ready to goe about the same.

In going forward, let him haue of euery declination of Nounes, and coniugation of Verbes, so many seuerall examples as they passe them, that it may seeme to the Schoolemaister no worde in the Latine tongue to be so harde for that part, that the Scholler shall not be able praisably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples, if the easiest and commonest be taken first, and so come to the stranger and harder, must needes bring this profit withall, that the Scholler shall best vnderstand, and soonest conceiue the reason of the rules, and best be acquainted with the fashiō of the tongue. Wherin it is profitable, not onely that he can orderly decline his Noune and his Verbe, but euery way, forwarde, backeward, by cases, by persons: that neither case of Noune, ne person of Verbe can be required, that he cannot without stoppe or studie tell. And vnto this time I count not the Scholler perfect, nor ready to goe any further, till hee hath this alreadie learned.

This when he can perfectly do, and hath learned

euery part, not by rote but by reason, and is cunninger in the vnderstanding of the thing, than in rehearsing of the wordes, (which is not past a quarter of a yeares diligence, or very little more to a painefull and diligent man, if the Scholler haue a meane wit, then let him passe to the Concordes, to knowe the agreement of partes among themselues, with like way and diligence as is afore described.

Wherin plaine and sundry examples, and continuall rehearsall of thinges learned, and specially the declining of a Verbe, and turning him into all fashions, shall make the great and heauie labour so easie and so pleasaunt for the framing of sentences, that it will be rather a delight vnto them that they be able to doe well, than paine in searching of an vnused and vnacquainted thing.

When these Concordes bee well knowne vnto them, an easie and a pleasaunt paine, if the foregroundes be well and throughly beaten in, let them not continue in learning of their rules orderly as they lie in their Syntaxe, but rather learne some pretty booke, wherein is contayned not onely the eloquence of the tongue, but also a good plaine lesson of honestie and godlinesse, and thereof take some litle sentence as it lyeth, and learne to make the same first out of English into Latine, not seeing the booke, or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntaxe to be knowne, then to learne it, as the occasion of the sentence giueth cause that day. Which sentence once made well, and as nigh as may be with the wordes of the booke, then to take the booke and construe it, and so shall he be lesse troubled with the parsing of it, and easilieſt carrie his lesson in mind.

And

And although it was sayd afore, that the Scholler should learne but a little at once, it is not ment, that when the Maister hath heard him a while, he should let him alone, for that were more negligence for both parties: but I would all there time they be at schoole, they should neuer be idle, but alwayes occupied in a continuall rehearsing and loking backe againe to those thinges they had learned, and bee more bound to keepe well their olde, than to take forth any new.

Thus if the Maister occupie them, hee shall see a little lesson take a great deale of time: and diligently inquiring and examining of the partes and the rules, not to be done so quickly and spedily as it might be thought to be: within a while, by this vse the Scholler shall be brought to a good kinde of readinesse of making, to the which if there be adioyned some vse of speaking, (which must necessarily bee had) he shall bee brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great helpe to further this readinesse of making and speaking shall be, if the Maister giue him an English booke, and cause him ordinarily to turne euery day some parte into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore doth establish them and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speake suddenly, whensoeuer any present occasion is offered for the same. And it doth helpe his learning more a great deale, to turne out of English into Latine, than contrarie.

Furthermore, we see many can vnderstand Latine, that cannot speake it, and when they read the Latine word in the booke, can tell you the English there-

thereof at any time: but when they haue laid away their bookes, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine againe, whensoeuer you will aske them. And therefore this exercise helpeth this fore well, and maketh those wordes which hee vnderstandeth, to be readiest by vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomlie.

These preceptes well kept, will bring a man cleane past the vse of this Grammar booke, and make him as readie as his booke, and so meete to further thinges: whereof it were out of season to giue preceptes here. And therefore this may be for this purpose inough, which to good Schoolemaisters and skilfull are not so needefull: to other meaner and lesse practised it may be not onely worth the labour of reading, but also of the vsing.

The

The Latine letters are thus written.

Small. a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t v u x y z &.
Small. *a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t v u x y z &.*
Capitals. ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Letters are deuided into Vowels and Conſonantes.

A Vowell is a letter, which maketh a full and perfect ſounde of himſelfe: and there are fiue in number, namely, *a, e, i, o, u*: whereunto is added the Greeke vowell, *Y*.

A Conſonant is a letter which muſt needes be ſounded with a vowell: as *B* with *E*. And all the letters except the vowels are Conſonantes.

A Syllable is the pronouncing of one letter or moe, with one breath: as Aue.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable, and of them there be foure in number, namely, æ, œ, au, eu, Whereunto is added ei. as *Æneas, cœna, audio, euge, hei.*

In ſteede of *æ* and *œ*, we commonly doe pronounce *E*.

The Greeke letters are thus written.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.
Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

PRECATIO.

DOmine Pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine diuinæ gratiæ tuæ, vt non modò qua ad cognoscendum te & Seruatorem nostrum Dominum Iesum valent intelligam, sed etiam tota mente & voluntate persequar, & indies benignitate tua, tum doctrina tum pietate proficiam, vt qui efficis omnia in omnibus, in me resplendere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ, Amen.

A PRAYER.

ALmightie Lord and mercifull Father, maker of Heauen and Earth, which of thy free liberty giuest wisedome aboundantlie to all that with faith and full assuraunce aske it of thee, beautify by the light of thy heauenlie grace the towardnesse of my witte, the which with all powers of nature thou hast powred into me, that I may not onely vnderstand those things, which may effectually bring mee to the knowledge of the and of our Sauiour the Lorde Iesus, but also with my whole heart and will constantlie followe the same, and receiue dailie increase through thy bountifull goodnesse towardes me, aswell in good life, as doctrine, so that thou, which workest all thinges in all creatures, maiest make thy gratious benefites shine in me, to the endlesse glory and honour of thine immortall Maiestie. So be it.

AN INTRODVCTION OF THE EIGHT PARTES of Latine Speach.

In Speach be these eight partes following.

oune, / ronoune, / erbe, / rticiple. } declined. { Aduerbe, / Coniunctiõ, / Prepositiõ / Interiectiõ, } vndeclined

Of the Noune.

A Noune is the name of a thing, that may bee seene, felt, hard, or vnderstoode: As the name of my hand in Latine is Manus: the name of an house is Domus: the name of goodnesse is Bonitas. *A Noune.*

Of Nounes, some be Substantiues, and some be Adiectiues. *Nounes be of ij. sortes.*

A Noune Substantiue is that standeth by himselfe, and requireth not another word to bee ioyned with him to shew his signification: as Homo *a man*. And it is declined with one Article: as Hic magister, *a maister*. Or else with two at the most: as Hic & hæc Parens, *a father or mother*. *A Noune Substantiue.*

A Noune Adiectiue is that cannot stand by himselfe, but requireth to be ioyned with an other word in Speach or signification: as Bonus, *Good*: Pulcher, *faire*. And it is declined either with three Terminations: as Bonus, bona, bonum: or else with three Articles: as Hic, hæc, & hoc fœlix, *Happie*. Hic & hæc Leuis, & hoc Leue, *Light*. *A Noune Adiectiue.*

Two kinds of Nounes substantiues.

A Noune Substantiue either is proper to the thing that it betokeneth, as Eduardus, is my proper name: or else is common to mo: as Homo is a common name to all men.

Numbers of Nounes.

IN Nounes be two Numbers, the Singular, and the Plurall. The Singular Number speaketh but of one: as Lapis, *a stone*. The Plurall Number speaketh of mo than one: as Lapides, *Stones*.

Cases of Nounes.

NOunes be declined with fiue cases, Singularly, and Plurally, the Nominatiue, the Genitiue, the Datiue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

Nominatiue case

The Nominatiue case commeth before the Verbe, and answereth to this question, Who or what: as Magister docet, *The maister teacheth*.

Genitiue.

The Genitiue case is knowne by this token Of, and answereth to this question, Whose or whereof: as Doctrina magistri, *The learning of the maister*.

Datiue.

The Datiue case is knowne by this token To, and answereth to this question, To whom, or to what: as Do librum magistro, *I giue a booke to the maister*.

Accusatiue.

The Accusatiue case followeth the Verbe, and answereth to this question, Whom or what: as Amo magistrum, *I loue the maister*.

Vocatiue.

The Vocatiue case is knowne by calling or speaking to: as O magister, *O maister*.

Ablatiue.

The Ablatiue case is commonly ioined with prepositions seruing to the Ablatiue case: as De magistro, *Of the maister*: Coram magistro, *Before the maister*.

Also In, with, through, for, from, by, and than after the comparatiue degree, be signes of the ablatiue case.

Articles

Articles.

ARticles are borrowed of the Pronoune, and bee thus declined.

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nomin. hic, hac, hoc.		*Nomin hi, hæ, hæc.*
	Genitiuo huius.		*Gen. horũ, harũ horum.*
	Datiuo huic.		*Datiuo his.*
	Accu. hunc, hãc, hoc.		*Accu. hos, has, hæc.*
	Vocatiuo caret.		*Vocatiuo caret.*
	Ablat. hoc, hac, hoc.		*Ablatiuo his.*

Genders of Nounes.

GEnders of Nounes be seuen: the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Cõmon of two, the Commõ of three, the Doubtful, and the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, *A man.*

The Feminine Gender is declined with this Article Hæc: as Hæc mulier, *A woman.*

The Neuter Gender is declined with this Article Hoc: as Hoc saxum, *A stone.*

The Common of two is declined with Hic, and Hæc: as Hic & hæc Parens, *A father or mother.*

The Common of three is declined with Hic, hæc, and hoc: as Hic, hæc & hoc Fœlix, *Happie.*

The doubful Gender is declined with Hic or hæc: as Hic vel hæc dies, *a Day.*

The Epicene gender is declined with one article, and vnder that one article both kinds be signified: as Hic passer, *a Sparrow*: Hæc aquila, *an Eagle*, both hee and shee.

The Declensions of Nounes.

There be fiue Declensions of Nounes.

THe first is, when the Genitiue and the datiue case singular end in æ diphthong, the Accusatiue

in

in am, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in a. The nominatiue plurall in æ diphthong, the Genitiue in arum the datiue in is the Accusatiue in as, the vocatiue like the nominatiue, the Ablatiue in is: as in example.

Hæc Mensa.
Hic Poëta.
Hic & hæc Verua.

Singulariter.		Pluraliter.	
Nominat. hæc musa.		*Nominat. hæ musæ.*	
Genit. huius musæ.		*Genit. harũ musarũ.*	
Datiuo huic musæ.		*Datiuo his musis.*	
Accu. hanc musã.		*Accu. has musas.*	
Vocatiuo ô musa.		*Vocatiuo ô musæ.*	
Ablat. ab hac musa		*Ablat. ab his musis.*	

Note that Filia, and Nata, doe make the Datiue and the Ablatiue plurall in is or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the Datiue and the Ablatiue plurall in abus onely.

The second is, when ỳ Genitiue case singular endeth in i, the Datiue in o, the Accusatiue in um, the vocatiue for the most part like the Nominatiue, the Ablatiue in o. The Nominatiue plurall in i, the Genitiue in orum, the Datiue in is, the Accusatiue in os, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is: as in example.

Hic Vir.
Hic Liber.
Hæc Colus.
Hic Logus.

Singulariter.		Pluraliter.	
Nomi. hic magister.		*Nomin. hi magistri.*	
Gen. huius magistri		*Ge. horũ magistrorũ.*	
Dat. huic magistro		*Dati. his magistris.*	
Acc. hũc magistrũ.		*Accu. hos magistros.*	
Vocat. ô magister.		*Vocatiuo ô magistri.*	
Ab. ab hoc magistro		*Ab. ab his magistris.*	

Note. Here is to be noted, that when the Nominatiue endeth in us the vocatiue shal end in e: as Nominatiuo hic Dominus, vocatiuo ô Domine. Except Deus, that maketh ô Deus.

When the Nominatiue endeth in ius if it be a proper name of a man, the Vocatiue shall ende in i: as Nomi-

Nominatiuo hic Georgius. Vocatiuo ô Georgi.

Hereunto is added Filius, that maketh ô fili.

Also these Nounes following, make their vocatiue in e, or in us: as Agnus, lucus, vulgus, populus chorus, fluuius

Note also, that all Nounes of the Neuter gender, of what declension soeuer they be, haue the Nominatiue, the Accusatiue, and the Vocatiue like in both numbers, and in the plurall number they ende all in a: as in example. Nota.

Singulariter.	*Nomin. hoc regnum.*	Pluraliter.	*Nomin. hæc regna.*	Hoc Damnum.
	Geniti. huius regni.		*Ge. horum regnorũ.*	Hoc Malum.
	Datiuo huic regno.		*Datiuo his regnis.*	Hoc Verbum
	Accus. hoc regnum.		*Accus. hæc regna.*	
	Vocati. ô regnum.		*Vocatiuo ô regna.*	
	Abl. ab hoc regno.		*Abl. a b his regnis.*	

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined.

Pluraliter.

Nominatiuo Ambo, amba, ambo.
Genitiuo Amborum, ambarum, amborum.
Datiuo Ambobus, ambabus, ambobus,
Accusatiuo Ambos, ambas, ambo.
Vocatiuo Ambo, amba, ambo.
Ab. Ambobus, ambabus, ambobus. likewise Duo

The third is, when the Genitiue case singular endeth in is, the Datiue in i, the Accusatiue most commonlie in em and sometime in im, and sometime in both: the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in e sometime in i and sometime both in e, and i. The nominatiue case plurall in es, the Genitiue sometime in um and sometime in ium, the Datiue in bus the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in bus as in example. III.

Hic Pater.
Hic Panis.
Hic lepus
Hæc nubes.

Singulariter.
Nomin. hic lapis.
Gen. huius lapidis.
Dat. huic lapidi.
Acc. hunc lapidem.
Vocatiuo ô lapis.
Abl. ab hoc lapide.

Plurāliter.
Nomin. hi lapides.
Gen. horum lapidum.
Datiuo his lapidibus.
Accusat. hos lapides.
Voc. tiuo ó lapides.
Abl. ab his lapidibus.

Hic vel hæc Bubo.
Hoc caput.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter.
No. hi & hæc parēs
Ge. huius parentis.
Dat. huic parenti.
A. hūc & hāc parētē
Vo. ô parens. (rēte.
A. ab hoc & ha. pa-

Plurāliter.
No. hi & hæ parētes.
G. horū & harū pa-
D. his parētib9. (rētū
A. hos & has parētes
Vocat. ô parentes.
Ab. ab his parentibus

IIII. The fourth is, when the Genitiue case singular endeth in us, the Datiue in ui the Accusatiue in um, the Uocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in u The Nominatiue plurall in us the Genitiue in uum the Datiue in ibus, the Accusatiue in us The Uocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in ibus, as in example.

Hic Gradus.
Hæc Porticus.
Hoc cornu.

Singulariter.
Nomin hæc manus.
Geni huius manus.
Datiuo huic manui.
Accu. hanc manum
Vocatiuo ô manus.
Ablat. ab hac manu

Plurāliter.
Nominat. hæ manus.
Ge. harum mānuum.
Datiue his manibus.
Accusat. has manus.
Vocatiuo ô manus.
Abl. ab his manibus.

V. The fift is when the Genitiue and the Datiue case singular doe end in ēi the Accusatiue in em, the Uocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in e. The Nominatiue plurall in es, the Genitiue in erum, the Datiue in ebus, the Accusatiue in es, the Uocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in ebus: as in example.

Note that all Nounes of the fift Declension be of the

the feminine gender, except meridies, and dies.

Singulariter.

Nomi. hic meridies.
Ge. huius meridiei.
Dat. huic meridici.
Ac. hunc meridiem.
Vocatiuo ô meridies
Abl. ab hoc meridie.

Pluraliter.

Nomin. hi meridies. Hæres.
G. horũ meridierum.
Dat. his meridiebus. Hæc faciet.
Acus. hos meridies. Hæc aciet.
Vocatiuo ô meridies.
Ablatiuo ab his meridiebus.

The Declining of Adiectiues.

A Noune Adiectiue of three Terminations is thus declined.

Singulariter.

No. bonus, bona, bonũ
Ge. boni, bonæ, boni.
Dat. bono, bonæ, bono.
Ac. bonũ, bonã, bonũ.
Vo. bone, bona, bonum
Abl. bono bona, bono.

Plu aliter.

No. boni, bonæ, bona Niger, a, um.
G. bonorum, bonarũ Tardus, a, um
Dat. bonis. (bonorũ. Saluus, a, um.
Ablatiuo bonis.

There are beside these, certaine Nounes Adiectiues of another maner of declining, which make the Genitiue case singular in ius, and the Datiue in i, which be these that follow, with their compounds. An exceptiõ.

Singulariter.

No. unus, una, unum
Genitiuo unius.
Datiuo uni.
Ac. unũ, unã, unum.
Voc. une, una, unum.
Ablat. uno, una, uno.

Pluraliter.

Nom. uni, unæ, una
G. unorum, unarum
Dat. unis. (unorũ.
Ac. unos, unas, una.
Voc. uni, una, una.
Ablatiuo unis.

Note that Uns, a, um, hath not the plurall number, but when it is ioyned to a word that lacketh the singular number: as Unæ literæ, Una mœnia. Note.

In like manner be declined totus, solus and also ullus alius, alter, uter, and neuter. sauing that these fiue last rehearsed, lacke the Vocatiue case. Nounes adiectiues lacking the vocatiue case.

A noune Adiectiue of three articles is thus declined.

Ingens. Solors. Capax. Veius.

Singulariter.
Nomin. hic hæc & hoc fœlix.
Geni. huius fœlicis.
Datiuo huic fœlici.
Accu. hunc & hanc fœlicẽ, & hoc fœlix.
Vocatiuo ô fœlix.
A. ab hoc hac & hoc fœlice, vel fœlici.

Pluraliter.
Nomi. hi & hæ fœlices & hæc fœlicia.
Gen. horum, harum, & horum fœlicium.
Datiuo his fœlicibus.
Acc. hos & has fœlices, & hæc fœlicia.
Vo. ô fœlices, & ô fœlicia.
Abl. ab his fœlicibus.

Leuis, & leue. Celer, celeris & celere. Melior, & Melius.

Singulariter.
No. hic & hæc tristis & hoc triste.
Genit. huius tristis.
Datiuo huic tristi.
Accus. hunc & hanc tristem, & hoc triste.
Vo. ô tristis, & ô triste
Ablat. ab hoc hac & hoc tristi.

Pluraliter.
Nom. hi & hæ tristes & hæc tristia.
Ge. horum, harum, & horum tristium.
Datiuo his tristibus.
Ac. hos & has tristes, & hæc tristia.
V. ô tristes, & ô tristia
Abla. ab his tristibus.

Comparisons of Nounes.

ADiectiues whose significations may increase, or be diminished, may forme Comparison.

Three degrees of comparison.

There be three degrees of Comparison. The Positiue, the Comparatiue, and the Superlatiue.

The Positiue.

The Positiue betokeneth the thing absolutely without excesse: as Durus, *Hard.*

The Comparatiue.

The Comparatiue somewhat exceedeth his Positiue in signification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting therto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The Super-

The Superlatiue exceedeth his Positiue in the highest

highest degree: as Durissimus, *Hardest*. And it is formed of the first case of the Positiue that endeth in i, by putting therto l. and simus. as of Duri durissimus: of Tristi, tristissimus: of Dulci dulcissimus. *Latiue.*

From these generall rules are excepted these that follow. Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum, plus, plurimum. *Exception.*

And if the Positiue end in er, the Superlatiue is formed of the Nominatiue case, by putting to rimus: as Pulcher pulcherrimus. *Asper. Teter. Acer.*

Also these Nounes ending in lis, make the Superlatiue by changing lis into limus: as Humilis humillimus, similis simillimus, facilis facillimus, gracilis gracillimus, agilis agillimus, docilis docillimus

All other Nounes ending in lis, doe follow the generall rule afore going: as Vtilis vtilissimus.

Also if a vowell come before us, it is compared by Magis and Maximè: as Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus. *Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.*

Of the Pronoune.

A Pronoune is a part of speach, much like to a Noune, which is vsed in shewing or rehearsing.

There bee fifteene Pronounes, Ego, tu, sui ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras: whereof foure haue the Vocatiue case: as Tu, meus, noster, and nostras, and all other lacke the vocatiue case. *There be fifteene Pronounes.*

To these may be added their compounds, Egomet, tute,

tute idem, and also Qui, quæ, quod.

Pronounes. Primitiues. Demonstratiues. These eight Pronounes, Ego, tu, sui ille ipse iste, hic and is be Primitiues, so called, for because they be not deriued of others. And they be also called Demonstratiues, because they shew a thing not spoken of before.

Relatiues. And these fire, Hic ille, iste is idem, and qui be Relatiues, because they rehearse a thing that was spoken of before.

Derinatiues. These seuen, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be Deriuatiues, for they be deriued of their Primitiues, Mei tui sui, nostri and vestri.

Fiue thinges belonging to a Pronoune. There belongeth to a Pronoune these fiue things: Number, Case and Gender, as are in a Noune: Declension and Person, as here followeth.

The Declensions of Pronounes.

There be foure declensions of Pronounes.

The first declension. These three, Ego, tu, sui, be of the first declension, and be thus declined.

Singulariter.	*Nominatiuo Ego.*	*Pluraliter.*	*Nominatiuo nos.*
	Genitiuo mei.		*Ge. nostrū, vel nostri.*
	Datiuo mihi.		*Datiuo nobis.*
	Accusatiuo me.		*Accusatiuo nos.*
	Vocatiuo caret.		*Vocatiuo caret.*
	Ablatiuo à me.		*Ablatiuo à nobis.*
Singulariter.	*Nominatiuo Tu.*	*Pluraliter.*	*Nominatiuo vos.*
	Genitiuo tui.		*Ge. vestrum vel vestri.*
	Datiuo tibi.		*Datiuo vobis.*
	Accusatiuo te.		*Accusatiuo vos.*
	Vocatiuo ó tu.		*Vocatiuo ó vos.*
	Ablatiuo à te.		*Ablatiuo á vobis.*

Singulariter and Pluraliter.	*Nomin. caret.*	*Genitiuo sui.*	*Datiuo sibi.*
	Accusatiuo se.	*Vo. at. caret.*	*Ablatiuo à se.*

These

These fiue, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of th second declension, and be thus declined. *The second declension.*

Singulariter.	Nom. iste, ista, istud.	Pluraliter.	Nomi. isti, istæ, ista.
	Genitiuo istius.		Ge. istorũ, istarum,
	Datiuo isti.		Dat. istis. (istorum.
	Ac. istum, istã, istud.		Accu. istos, istas, ista.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablat. isto, ista, isto.		Ablatiuo istis.

Ille, is declined like Iste, and also Ipse sauing that the Neuter Gender in the Nominatiue case, and in the Accusatiue case singular, maketh Ipsum.

Nominatiuo hic hæc hoc. Genitiuo huius. Datiuo huic. as afore in the Noune.

Singulariter.	Nomin. is, ea, id.	Pluraliter.	Nominatiuo ii, ea, ea.
	Genitiuo eius.		Ge. eorũ, earum, eorum.
	Datiuo ei.		Datiuo iis, vel eis.
	Acc. eum, eam, id.		Accus. eos, eas, ea.
	Vocatiuo caret.		Vocatiuo caret.
	Ablatiuo eo, ea, eo		Ablatiuo iis, vel eis.

Singulariter.	Nom. qui, quæ, quod	Pluraliter.	Nom. qui, quæ, quæ.
	Genitiuo cuius.		G. quorũ, quarũ, quorũ.
	Datiuo cui.		Dat. quibus vel queis
	Ac. quẽ, quam, quod		Acc. quos, quas, quæ.
	Vocat. caret. (qui.		Vocatiuo caret.
	A. quo qua, quo vel		Ab. quibus, vel queis.

Likewise Quis and Quid bee declined, whether they be Interrogatiues or Indefinits Also Quisquis is thus declined. *The compound of Quis.*

Nom. { Quisquis. / Quicquid } Ac. { Quicquid. / quid. } Abl. { Quoquo. / Quaqua } { Quoquo.

Where note, that Quid is alwayes a substantiue of the Neuter gender. *Note.*

These fiue, Meus, tuus, suus, noster, and vester, are

The third declension. of the third Declension, and bee declined as Nounes Adiectiues of three terminations in this wise.

Singulariter.

No. meus, mea, meū.
Geni. mei, mea, mei.
Dat. meo, meæ, meo.
Ac. meū, meā, meum.
Voc. mi, mea, meum.
Abl. meo, meā, meo.

Pluraliter.

No. mei, meæ, mea.
Ge. meorū, mearum
Dat. meis. (meorū.
Ac. meos, meas, mea
Voc. mei, meæ, mea.
Ablatiuo meis.

The fourth declension. So is Noster declined, and suus, suus, vester, saving that these three last, doe lacke the vocatiue case.

Nostras, vestras, and this Noune Cuias, be of the fourth declension, and be thus declined.

Singulariter.

Nom. hic & hæc nostras, & hoc nostrate.
Gen. huius nostratis.
Dat. huic nostrati.
Ac. hūc & hāc nostratem, & hoc nostrate.
Voca. ô nostras, & ô nostrate.
Ab. ab hoc, hac, & hoc nostrate, vel nostrati.

Pluraliter.

Nom. hi & hæ nostrates, & hæc nostratia.
Ge. horum, harum & horum nostratium.
Dat. his nostratibus.
Ac. hos & has nostrates, & hæc nostratia.
Voca. o nostrates, & ô nostratia.
Ab. abbis nostratibus.

Note. Here is to be noted that Nostras Vestras, and this Noune Cuias, be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to Countries or Nations, to sectes or factions.

A Pronoune hath three Persons.

Persons three. The first person speaketh of himselfe: as Ego, I: Nos Wee.

The second person is spoken to: as Tu, Thou: Vos, Yee And of this person is also euery Vocatiue case.

The third person is spoken of: as Ille, Yee: Illi, They. And therefore all other pronounes, all nounes and Participles be of the third person.

Of

Of a Verbe.

A Verbe is a part of Speach, declined with moode and tense, and betoketh doing, as Amo I loue: or suffering, as Amor, I am loued: or being, as Sum, I am. *A Verbe.*

Of Verbes, such as haue persons, bee called Personals: as Ego amo, Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonalles: as Tædet, It irketh. Oportet, It behoueth.

Of Verbes Personalles there be fiue kinds: Actiue, Passiue, Neuter, Deponent, and Commune. *Verbes Personalles.*

A Verbe Actiue endeth in o, and betoketh to do: as Amo, I loue: and by putting to r, it may be a Passiue: as Amor. *Actiue.*

A Verbe Passiue endeth in or, and betoketh to suffer: as Amor, I am loued: and by putting away r, it may be an Actiue: as Amo. *Passiue.*

A Verbe Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Passiue: as Curro, I runne. Sum, I am. And it is englished sometime Actiuely: as Curro, I runne. And sometime Passiuely: as Aegroto, I am sicke. *Neuter.*

A Verbe Deponent endeth in r like a passiue: and yet in signification is but either Actiue: as Loquor verbū, I speak a word: or Neuter, as Glorior I boast. *Deponens.*

A Verbe Commune endeth in r and in signification is both Actiue and Passiue: as Osculor te, I kisse thee. Osculor à te, I am kissed of thee. *Commune.*

MOODES.

There be fiue Moodes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potential, the Subiunctiue, and the Infinitiue. *Moodes fiue*

The

Indicatiue. The Indicatiue mode sheweth a reason true or false: as Ego Amo, *I loue* Or else asketh a question: as Amas tu? *Doest thou loue?*

Imperatiue The Imperatiue biddeth or commaundeth: as Ama, *Loue thou.*

Optatiue. The Optatiue wisheth or desireth, with these signes, *Would God, I pray God,* or *God grant*: as Vtinam amen. *I pray God I loue*, and hath euermore an Aduerbe of wishing ioyned with him.

Potentiall. The Potentiall mode is knowne by these signes, *May, can, might, would, should* or *ought*. as Amem, *I may* or *can loue*: without an aduerbe ioined with him.

Subiunctiue. The Subiunctiue mode hath euermore some coniunction ioyned with him: as Cùm amarem, *When I loued*. And it is called the Subiunctiue mode, because it dependeth of an other Verbe in the same sentence, either going before, or comming after: as Cùm amarem eram miser, *When I loued I was a wretch.*

Infinitiue. The Infinitiue signifieth to doe, to suffer, or to be, and hath neither number nor person, nor Nominatiue case before him, and is commonly known by this signe *To*: as Amare, *To loue*. Also when two Verbes come togither, without any Nominatiue case betweene them, the latter shalbe the Infinitiue mode: as Cupio discere, *I desire to learne.*

GERVNDES.

Gerundes three. Di, do, dum. There be moreouer belonging to the Infinitiue mode of Verbs, certain voyces called Gerunds, ending in Di, do, and dum: which haue both actiue and passiue signification, as Amandi, *Of louing*, or *of being loued*, Amando, *In louing*, or *in being loued*. Amandum, *To loue*, or *to be loued.*

SVPINES.

There

THere be also perteining vnto Verbes two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verbe actiue: as eo Amatum, *I goe to loue* And the other in u which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passiue: as Difficilis amatu, *Hard to be loued.* *Supines two. Vm, u.*

TENSES.

THere bee fiue Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. *Tenses fiue.*

The Present tense speaketh of the time that now is, as Amo, *I loue.* *Present tense.*

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loued or did loue.* *Preterimperfect.*

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Haue*: as Amaui, *I haue loued.* *Preterperfect.*

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had*: as Amaueram, *I had loued.* *Preterpluperfect.*

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall* or *will*: as Amabo, *I shall* or *will loue.* *Future.*

PERSONS.

THere be also in Verbes three Persons in both numbers: as Singulariter, Ego amo, *I loue*: Tu amas, *Thou louest*: Ille amat, *He loueth.* Pluraliter. Nos amamus, *We loue*: Vos amatis, *Ye loue*: Illi amant, *They loue.* *Persons three.*

CONIVGATIONS.

VErbes haue foure Coniugations, which bee knowne after this maner. *Coniugations foure.*

The first Coniugation hath ā long before Re and Ris: as Amāre, amaris. 1.

The

2. The second coniugation hath ē long before Re and Ris: as Docēre, docēris.

3. The third Coniugation hath ê short before Re and Ris: as Legêre, legêris.

4. The fourth Coniugation hate î long before Re and Ris: as Audîre, audîris.

Verbes in O, of the foure Coniugations be declined after these examples.

AMo, amas, amaui, amare: amandi amando, amandum: Amatum, amatu: amans, amaturus. To loue.

Doceo, doces, docui, docere Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu: Docens, docturus. To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu: Legens, lecturus. To reade.

Audio, audis, audiui. audire: Audiendi, audiendo, audiendum: Auditum, auditu: Audiens, auditurus. To heare.

Indicatiue moode Present tense singular.

I loue, Thou louest, He loueth. We loue, Ye loue, They loue.

AMo, amas, amat.	Pluraliter.	Amamus, amatis, amant.
Doceo, doces, docet		Docemus, docetis, docent
Lego, legis, legit.		Legimus, legitis, legunt.
Audio, audis, audit.		Audimus, auditis, audiunt

Preterimperfect tense singular.

Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam — I loued or did loue. bas, bat. Plura. bamus, batis, bant.

Pre-

Preterperfect tense singular.

Amaui, Docui, Legi, Audiui, — I haue loued. — isti, it, Plur. imus, istis, erunt vel ere.

Preterplus. perfect tense singular.

Amaueram, Docueram, Legeram, Audiueram, — I had loued. — ras, rat. Pluralit. ramus, ratis, rant.

Future tense singular.

Amabo, Docebo, — I shall or will loue. — bis, bit. Pluralit. bimus, bitis, bunt.

Legam, Audiam, — es, et. Pluraliter. emus, etis, ent.

Imperatiue moode.

Loue thou,	Loue he, or let him loue.	Loue we, or let vs loue.	Loue yee.	Loue they, or let them loue.
Ama, amet,	Amato. amato.	Plu. amemus.	amate, ament,	amatote. amanto.
Doce, doceat,	Doceto. doceto.	Pl. doceamus.	docete, doceant	docetote. docento.
Lege, legat,	Legito. legito.	Plu. legamus.	legite, legant,	legitote. leguto.
Audi, audiat,	Audito. audito.	Plu. audiamus.	audite, audiant,	auditote. audiunto.

Presens tẽse singular.

Optatiue moode.

God grant I loue hereafter.

Presens tẽse singular. Vtinam.

Amem, ames, amet. Pl. vti. amemus, ametis, amẽt.

Doceam, Legam, Audiam. — as, at. Plur. vtinam amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. Vtinam.

Amarem, Docerem, Legerem, Audirem. — Would God I loued or did loue. — res, ret. Plu. vtin. remus, reris, rent.

Preter-

Preterperfect tense sing. Vtin.

Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, — I pray God I haue loued. — ris, rit. Plur. vtin rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing. vtin.

Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — Would God I had loued. — ses, set. Plur. vti. semus, setis, sent.

Future tense singular Vtinam.

Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — God grant I shall or will loue hereafter. — ris, rit. Plura. vtin. rimus, ritis, rint.

Potentiall moode.

I may or can loue.

Present tese singular.

Amem, Doceam, Legam, Audiam, — ames, amet. Plu. amemus, ametis, ament. — as, at. Pluraliter. amus, atis, ant.

Preterimperfect tense singular.

Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — I might, would, should, ought, or could loue. — res, ret. Pluralit. remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular.

Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, — I might, wold, shuld, or ought to haue loued — ris, rit. Pluralit. rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense singular.

Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — I might would should, or ought to had loued — ses, set. Pluraliter. semus, setis, sent.

Subiunctiue

Future tense singular.

Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — I may or can loue hereafter. — ris, rit. Pluraliter. rimus, ritis, rint.

Subiunctiue moode.

When I loue.

Amen ames, amet. Pl. cùm amemus, ametis, ent.

Present tense sing. Cùm

Doceam, Legam, Audiam, — as, at. Pluraliter. amus, atis, ant.

When I loued or did loue.

Preterimperfect tense sing. Cùm

Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — res, ret. Plur. cùm remus, retis, rent.

When I haue loued.

Preterperfect tense sing Cùm

Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, — ris, rit. Plur. cùm rimus, ritis, rint.

When I had loued.

Preterpluperfect tense sing. Cùm

Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — ses, set. Plu. cùm semus, setis, sent.

When I shall or will loue.

Future tense sing. Cùm

Amauero, Docuero, Legero. Audiuero, — ris, rit. plural. cùm rimus, ritis, rint.

Infinitiue moode.

Present tese and preterimperfect tense.

Amare, Docere, Legere, Audire, — To — Loue. Teach. Reade. Heare.

Preter-

Preterperfect and preterpluperfect.

Amauiſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiuiſſe, — *To haue or had* — *Loued, Taught, Read, Heard.*

Future tense.

Amaturum, Doctūrum, Lectūrum, Auditurum — eſſe, *To* — *Loue, Teach, Reade, Heare* — *hereafter.*

Gerundes.

Amandi, *of louing.* — do *in louing.* — dū *to loue.*
Docēdi, *of teaching* — do, *in teching* — dū *to teach*
Legendi, *of reading* — do, *in readnig* — dū, *to read*
Audiēdi, *of hearing.* — do, *in hearing* — dū, *to heare*

Supines.

Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, — *to* — *loue, teach, reade, heare* — Amatu, Doctu, Lectu, Auditu — *To be* — *loued, taught, read, heard.*

A Participle of the presens tense.

Amans, *Louing.*
Docens, *Teaching.*
Legens, *Reading.*
Audiens, *Hearing.*

The participle of the first future tense.

Amaturus, *to loue, or about to loue.*
Docturus, *to teach, or about to teach.*
Lecturus, *to reade, or about to reade.*
Auditurus, *to heare, or about to heare.*

Here, before we decline any Verbes in *Or*, for ſupplying of many tenſes lacking *in all ſuch Verbes, we muſt learne to decline* this Verbe *Sum*, in this wiſe. *Sum, es, fui, eſſe: Futurus.* To be.

Indicatiue

Indicatiue moode preſent tenſe singular.

SVm I am, es, eſt. Pluraliter. ſumus, eſtis, ſunt.

Preterimperfect tenſe ſingular. Eram, I was, eras, erat. Pluraliter. eramus, eratis, erant.

Preterperfect tenſe ſingular. Fui, I haue beene. fuiſti, fuit. Plural. fuimus, fuiſtis, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tenſe ſingular. Fueram, I had beene. fueras, fuerat. Plur. fueramus, fueratis, fuerant.

Future tenſe. Ero, I ſhall or will beeris, erit. Plur. erimus, eritis, erunt.

Imperatiue moode.

Preſent tenſe.

Sis. Es. Eſto, } be thou { Sit, Eſto, } Pl. ſimus. { Sitis, Eſte, Eſtote, } { Sint, Sũto,

Optatiue moode.

Preſent tenſe ſing. vtinam. Sim; I pray God I be, ſis, ſit. Pluraliter, vtinam ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſingular vti. Eſſem. Would God I were, eſſes, eſſet. Pluraliter vtinam eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſing. vtin. Fuerim, I pray God I haue beene. fueris, fuerit. Pl. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſing. vtin. Fuiſſem, Would God I had beene. fuiſſes, fuiſſet. Pl. vtinam fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſing. vtin. Fuero, God grant I be hereafter. fueris, fuerit. Pl. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall moode.

Present tẽse singular. Sim, I may or can be. sis, sit. Pluraliter simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense singular. Essem, I might or could be. esses, esset. Plu. essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense singular. Fuerim, I might, could, should, or ought to haue bin. fueris, fuerit. Plural. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular. Fuissem, I might, could, should, or ought to had bin. fuisses, fuisset. Plur. fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular. Fuero, I may or can be hereafter. fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.

Subiunctiue moode.

Present tẽse sing. Cùm Sim, When I am. sis, sit. Plur. cùm simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. Cùm Essem, When I was. esses, esset. Plu. cùm essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense sing. Cùm Fuerim, When I haue beene. fueris, fuerit. Pl. cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Cùm Fuissem, When I had beene. fuisses, fuisset. Plu. cùm fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. Cùm Fuero, When I shall or will be. fueris, fuerit. Plur. cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitiue moode.

Present tẽse and preterimperfect tense. Esse, to be { Preterperfect and Preterpluperfect tense. } Fuisse, { to haue or had bin.

Future tense Fore vel futurum esse, To be hereafter.

Verbes in or of the foure Coniugations, be declined after theſe examples.

AMor, amaris vel amâre: amatus ſum vel fui, amâri: amatus, amandus. To be loued.

Doceor, docêris vel docêre: doctus ſum vel fui, doceri: doctus, docendus. To be taught.

Legor, legêris vel legêre: lectus ſum vel fui, legi: lectus, legendus. To be read.

Audior, audiris vel audîre: auditus ſum vel fui, audîri: auditus, audiendus. To be heard.

Indicatiue moode.

Preſens tẽſe ſingular.

Amor, amaris vel amare, amatur.
Doceor, doceris vel docere, docetur
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audiris vel audire, auditur.

Pl. mur, mini, tur.

Preterimperfect tenſe ſingular.

Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar — I was loued.

baris vel bare, batur. Pl. bamur, bamini, bãtur.

Preterperfect tenſe ſingular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — I haue bin loued — ſum vel fui.

tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. Plu. ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tenſe ſingular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — I had bin loued — erã vel fuerã

tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. P. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erãt vel fuerãt.

Future tenſe ſingular

Amabor, Docebor, — I ſhall or will be loued — eris vel ere, tur. P. bimur, mini, ũtur.

Legar, Audiar, — eris vel ere, etur. pl, emur, emini, ẽtur.

Imperatiue moode.

	Be thou loued.	Let him be loued.	Let vs be loued.	Beye loued.	Let them be loued.
Present tense singular.	Amare, amator,	ametur amator.	Pl. amemur.	amini, aminor,	entur, antor
	Docere, docetor,	doceatur. docetor.	P. doceamur	emini, eminor	eantur, entor,
	Legere, legitor,	legatur, legitor.	P. legamur.	imini, iminor,	antur, untor,
	Audire, auditor,	audiatur. auditor.	P. audiamur	imini, iminor,	iantur, iũtor.

Optatiue moode.

God grant I be loued.

Present tense singular. Vtinam. Amer, Docear, Legar, Audiar, eris vel ere, etur. Pl. vtin. emur, emini, ẽtur. (antur. aris vel are, atur. Pl. vtin. amur, amini,

Would God I were loued.

Preterimperfect tense sing. vtinam. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, reris vel rere, retur. Pl vt. remur, remini, rẽtur.

I pray God I haue bene loued.

Preterperfect tense sing. vtin. Amatus Doctus Lectus Auditus sim vel fuerim. tus sis vel fueris. tus sit vel fuerit. P. vt. ti simꝰ vel fuerimꝰ ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Would God I had bene loued.

Preterpluperfect tense sing. vtin. Amatus Doctus Lectus Auditus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pl. vtin. ti essemus, vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Amatus

Future tense singular Vtinam.

God grant I be loued hereafter.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vt. ti erimus vel fuerimꝰ, ti eritis vel fueritis, ti erũt vel fuerint.

Potentiall moode.

I may or can be loued.

Present tense singular.

Amer, eris vel ere, etur. Plur. emur, emini, entur.

Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. Pl. amur, mini, tur.

Preterimperfect tense singular.

I would should or ought to be loued.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — reris vel rere, retur. Pl. remur, remini, rentur.

Preterperfect tense singular.

I would, should, or ought to haue beene loued.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pl. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense singular.

I would, should, or ought to had beene loued.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — essem vel fuissẽ, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plural ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular.

I may or can be loued hereafter.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditꝰ — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. ti erimus vel fuerimꝰ, ti eritis vel fueritis, ti runt vel fuerint.

Subiunctiue moode.

When I loued.

Presens tẽse singular. Cùm

Amer, eris vel ere, etur. Pl. cùm emur. emini, étur,
Docear,
Legar,
Audiar,
} aris vel are, atur. Pl. cùm amur, amini, (atur,

When I was loued.

Preterimperfect tense sing. Cùm

Amarer,
Docerer,
Legerer,
Audirer,
} reris vel rere, retur, Pl. cùm remur, (remini, rẽtur,

When I haue beene loued.

Preterperfect tense sing. Cùm

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus
} sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. P. cũ ti simus vel fuerim' ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

When I had beene loued.

Preterpluperfect tense sing. Cùm.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus
} essẽ vel fuissem. tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plur. cùm ti essemus, vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

When I shall or will loue hereafter.

Future tense singular. Cùm.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus
} ero vel fuero. tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. p. cùm ti erimus vel fuerim' ti eritis vel fueritis, ti erũt vel fuerint.

Infinitiue moode.

Presens and preterimperfect tense.

Amari,
Doceri,
Legi,
Andiri,
} To be Loued. Taught. Read. Heard.

Preterperfect and preterpluperfect.

Amatum
Doctum
Lectum
Auditum
} To haue or haue beene loued. esse vel fuisse.

Amatum

Future tense.

Amatū iri vel amādū esse, to be loued
Doctū iri vel docēdū esse, to be taught hereafter
Lectū iri vel legendū esse, to be read
Auditū iri vel audiēdū esse to be heard

A Participle of the preter perfect tense.

Amatus, Loued.
Doctus, Taught.
Lectus, Read.
Auditus, Heard.

A participle of the future in Dus.

Amandus, To be Loued.
Docendus, To be Taught.
Legendus, To be Read.
Audiendus, To be Heard.

Of certaine Verbes going out of rule, which are declined and formed in maner *following.*

POssū potes, potui, posse, potens. To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens To will, or to be willing.

Nolo, non vis nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolēdum: supinis caret, nolēs. To nil, or to be vnwilling.

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, malendum, supinis caret, malens. To haue rather, or to be more willing.

Edo, edis, vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu: edens, esurus vel esturus. To eate.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus. To be made or done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendū: latum, latu: ferens, laturus. To beare or suffer.

Feror, ferris vel ferre: latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus. To be borne or suffered.

Indicatiue moode Preſent tenſe ſingular.

Poſſum, potes, poteſt.
Volo, vis, vult.
Nolo, non vis, non vult.
Malo, mauis, mauult.
Edo, edis vel es, edit vel eſt.
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel re, tur.

Pluraliter.

Poſſumus, poteſtis, poſſunt.
Volumus vultis, volunt.
Nolumus, non vultis, nolunt.
Malumus, mauultis, malũt.
Edimus, editis vel eſtis, edunt.
Fimus, ftis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterimperfect tenſe ſingular.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam, } as, at. Pluraliter amus, atis, ant.

Ferebar, baris vel bare, batur. Pl. bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tenſe ſingular.

Potui,
Volui,
Nolui, } Malui, Edi, Tuli, iſti, it. P. imus, iſtis, erunt vel ere.

Factus, Latus } ſum vel fui tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. Pl. ti ſumus vel fuimus ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tenſe ſingular.

Potuerã,
Volueram
Noluerã, } Maluerã, Ederam, Tuleram, ras, rat. P. ramus, ratis, rant.

Factus, Latus } erã vel fuerã, tuseras vel fueras, t. erat vel fuerat. P. ti eramus, vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerãt.

Potero

Potero, poteris, poterit. Pl. érimus, éritis, erint.

Future tense singular.

Volam, Edam,
Nolam, Fiam, } es, et. Plural. emus, etis, ent.
Malam, Feram,

Ferar, ferêris vel ferêre, ferêtur. Plur. feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, haue none Imperatiue moode.

Imperatiue moode.

Noli, Nolito. Pluraliter, Nolite, Nolitote.

Es, esto, ede, edito. { edat, esto, edito } Pl. Edamus. { edite, este, estote, editote } { edant, edunto. }

Present tense singular.

Fito tu. { Fiat, fito. } Pl. Fiamus. { Fite, fitote, } { Fiant, fiunto. }

Fer, ferto. { Ferat. ferto, } Pl. Feramus. { Ferte, Fertote } { Ferant, ferunto. }

Ferre, fertor. { Feratur, fertor. } Pl. feramur. { Ferimini, feriminor } { ferantur, feruntur. }

.Optatiue moode

Presens tense singular Vtinam.

Possim, Velim, { Nolim, Malim } is, it. Pl. vti, imus, itis, int.

Edam, Fiam, Feram, } as, at. Plur. vtinam, amus, atis, ant.

Ferar, râris vel rare, ratur. P. amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. Vtinam.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, } Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, } es, et. Plura. vtinam emus, etis, ent.

Ferrer, rêris vel rerê, rêtur, P. vtin. remur, remini rentur.

Potue-

Preterperfect tense sing. Vtin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, Maluerim, Ederim, Tulerim, ris, rit. Pl. rimus, ri- (tis, rint.

Factus Latus sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus si- vel fuerit. P. vt. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtin.

Potuissem, Voluissem, Noluissem, Maluissem, Edissem, Tulissem, ses, set. P. vt. sem- (setis, sent.

Factus Latus essē vel fuissē, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. P. vt. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essēt (vel fuissent.

Future tense singular Vtinam.

Potuero, Voluero, Noluero, Maluero, Edero, Tulero, ris, rit. P. rimus, ritis (rint.

Factus Latus ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vtin. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erūt vel fuerint.

Infinitiue moode.

The Potenti all and the Subiunctiue moode bee formed like the Optatiue in voyce, and doe differ onely in signification and signe following.

Present tēse and preter-imperfect tense.

Posse, Velle, Nolle, Malle, edere vel esse Ferre, Fieri, Ferri, — Preterperf. & Preter-pluperfect tense. — Potuisse, Voluisse, Noluisse, Maluisse, Edisse, tulisse, fut. Esurū esse. Laturū esse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future

Future tense. { Factum iri, vel faciendum esse. / Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo, make Ibam and Quibam, in the Preterimperfect tense of the Indicatiue mode, and Ibo and Quibo in the Future tense, and in all other modes and tenses are varied like Verbes in o, of the fourth coniugation, sauing that they make their Gerundes, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Of the Preterperfect tense of the Indicatiue mode, be formed the Preterpluperfect tense of the same mode, the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the Future tense of the Optatiue mode, the Potentiall mode, and the Subiunctiue mode: the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitiue mode: as of Amaui, are formed: Amaueram, amauerim, amauero, by changing i, into ê short: as Amauissem, amauisse, keeping i, still. *Tenses formed of the preterperfect tense.*

Impersonals be declined throughout all Modes and Tenses, in the voyce of the third person singular onely: as Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur. *Impersonals.*

And they haue commonly before their english this signe *It*: as It delighteth, Delectat. It becommeth not, Non decet.

Of

Of the participle.

A Participle is a part of speach, deriued of a Uerbe, and taketh parte of a Noune, as Gender, case, and declension: and part of a Uerbe, as tense and signification: and parte of both, as number and figure.

4. kindes of Participles. There be foure kindes of Participles: one of the Present tense, an other of the Preter tense. and one of the Future in Rus, and another of the Future in Dus.

Present tense. A Participle of the Present tense, hath his English ending in *ing*: as Louing. And his Latine in ans or ens: as Amans, Docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicatiue moode, by changing the last sillable into ns: as Amabam, amans, Audiebam, audiens, Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

The first future tense in Rus. A Participle of the Future in Rus, betokeneth to do, like the Infinitiue moode of the actiue voice: as Amaturus, *I to loue, or about to loue.* And it is formed of the latter Supine by putting to rus: as Doctu, docturus.

Preter tense. A Participle of the Preter tense, hath his English ending in d, t, or n: as *loued, taught, slaine,* and his Latine in tus, sus, xus: as Amatus, visus, nexus: and one in üus: as Mortüus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as Lectu, lectus, except Mortüus.

The second Future tense in Dus. A Participle of the Future in dus, betokeneth to suffer, like the Infinitiue moode of the passiue voyce: as Amandus, *to be loued.* And it is formed of the Genitiue case of the Participle of the Present tense, by chan-

hanging tis into dus: as Amantis, amandus: Legentis, legendus. And it is also found, to haue the signification of the Participle of the Present tense: as Legendis veteribus proficis, *In reading olde authours thou doest profit.*

Of an Actiue come 2.

Of a verbe Actiue, and of a verbe Neuter, which hath the Supines, come two Participles, one of the Present tense, and another of the Future in Rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curro, curens, cursurus.

Of a Passiue come 2.

Of a verbe Passiue, whose Actiue hath the Supines, come two Participles, one of the Preter tense, and another of Future tense in dus: as of Amor, commeth amatus, amandus.

Of a Deponent 3.

Of a verbe Deponent commeth three Participles, one of the Present tense, one of the Preter tense, and an other of the Future in rus: as of Auxilior, commeth auxilians, auxiliatus, auxilaturus.

And if the verbe Deponent do gouerne an Accusatiue case after him, it may forme also a Participle in Dus: as of Loquor, loquendus.

Of a Commune 4.

Of a verbe Commune commeth foure Participles: as of Largior, commeth Largiens, largiturus, largitus, largiendus.

Participles declined like Adiectiues.

Participles of the Present tense, be declined like Nounes adiectiues of three Articles: as Nominatiuo hic, hæc, hoc amans, Genitiuo huius amantis, Datiuo huic amanti, &c.

Participles of other tenses, be declined like nounes Adiectiues of three diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

Of

Of an Aduerbe.

AN Aduerbe is a parte of Speach ioyned to the Verbes, to declare their signification.

Aduerbes some be of time: as Hodie, cras, heri, perendiè, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as Vbi, ibi, hîc, illîc, istîc, intùs, foris.
- Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as Inde, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as Cur, quare, vnde, quorsum, num, nunquid?
- Calling: as Heus, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as Certè, nę, profectò, sanè, scilicet, licèt, estò.
- Denying: as Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as Pol, ædepol, hercle, mediꝰ, fidius
- Exhorting: as Eia, agè, agitè, agédum.

Some be of
- Flattering: as Sodes, amabò.
- Forbidding: as Ne.
- Wishing: as Vtinam, si, ô si, ò.
- Gathering together: as Simul, vnà, pariter, non modò, non solùm.
- Parting: as Seorsim, sigillatim, vicatim.

Some be of
- Chosing: as Potiùs, imò.
- A thing not finished: as Penè, ferè, propè, vix, modò non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forsan, forsitã, fortassis, fortasse.
- Chaunce: as Fortè, fortuitò.

Some

Some be of
- Likenesse: as Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
- Qualitie: as Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantitie: as Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Comparison: as Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certaine Aduerbes be compared: as Doctè, doctiùs, doctissimè. Fortiter, fortiùs, fortissimè. Propè, propiùs, proximè.

Also the voyces of Prepositions, if they bee set alone, not hauing any casuall word to serue vnto, ioyned with them, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as Qui antè non cauet, pòst dolebit, He that beware not afore, shall be sory afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est, In presence to commend one, and behind the backe to dispraise, is an vnhonest point.

Of a Coniunction.

A Coniunction is a part of speach that ioyneth words and sentences together.

Of Coniunctions some be Copulatiues: as Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be Disiunctiues: as Aut, ve, vel, seu, siue.

Some be
- Discretiues: as Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
- Causals: as Nam, námque, enim, etenim, quia, vt, quòd, quum, quoniam, and quando set for quoniam.

Some

Some be
- Coditionals: as Si, sin, modò, dum, dummodò.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrùm, nécne, ánne, nónne.
- Illatiues: as Ergò, ideo, igitur, quare, itáque, proin.

Some be
- Aduersitiues: as Etsi, quanquã, quamuis, licèt, estò.
- Redditiues to the same: as Tamen, attamen.
- Electiues: as Quàm, ac, atque.
- Diminutiues: as Saltem vel.

Of a Preposition.

A Preposition is a part of speach most commonlie set before other partes, eyther in Apposition: as Ad patrem, or else in Composition: as Indoctus.

These Prepositions following serue to the Accusatiue case.

Ad, To.
Apud, at.
Ante, before.
Aduersus, } against.
Aduersum. }

Cis, } on this side.
Citra, }
Circum } about.
Circa, }
Contra, against.
Erga, towardes.
Extra, without.
Intra, within.
Inter, betweene.
Infra, beneath.
Iuxta, hard by, or nigh to.
Ob, by

Post

Ponè, behinde.
Per, by or through.
Propè, nigh.
Propter, for.
Secundùm, Post, } after,
Trans, on the further side.

Vltra, beyond.
Præter, beside.
Supra, aboue.
Circiter, about.
Vsque, vntill.
Secùs by.
Versus, towardes.
Pœnes, in the power.

Where note, that Versus is set after the casuall word: as Londinum Versus, Towardes London. And likewise may Pœnes and Tenus be set also.

These Prepositions following, serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, with.
Corã before, or in presence.
Clam priuilie.
De, E, Ex, } of or fro.

Pro, for.
Pre, before, or in cõparison.
Palàm, openly.
Sine, Absque, } without.
Tenus vntil or vp to

Where note, that if the casual word ioyned with Tenus, be the plurall number, it shalbe put in the genitiue case, and be set before Tenus: as Auriũ tenus, Vp to the eares. Genuum tenus, Vp to the knees.

Note also that the voyces of Prepositions, being set alone without their casuall wordes, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as is afore said in the Aduerbe.

These Prepositions following, serue to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbem, Into the city. In without this signe *To*, to the Ablatiue case: as In te spes est, My hope is in thee.
Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the Iudge.

Some be
- Conditionals: as Si, sin, modo, dum dummodò.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin alioqui praterquam.
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrùm, néc ánne, nónne.
- Illatiues: as Ergò, ideo, igitur, quam itáque, proin.

Some be
- Aduersatiues: as Etsi, quanquá, quam uis, licèt estò.
- Redditiues to the same: as Tamen, a tamen.
- Electiues: as Quàm, ac, atque.
- Diminutiues: as Saltem vel.

Of a Prepoſition.

A Prepoſition is a part of ſpeach mo commonlie ſet before other parts, eyther in Appoſition: as Ad pa trem, or elſe in Compoſition: as In doctus.

Theſe Prepoſitions following ſerue to the Accuſatiue caſe.

Ad, To.
Apud, at.
Ante, before.
Aduerſus, } againſt.
Aduerſum, }

Cis, } on this ſide.
Citra, }
Circum } about.
Circa, }
Contra, againſt.
Erga, towardes.

Extra, without.
Intra, within,
Inter, betweene.
Infra, beneath,
Iuxa, beſide, or nigh to.
Ob, for.

Pon

Ponè, behinde.
Per, by or through.
Propè, nigh.
Propter, for.
Secundum, } after,
Post, }
Trans, on the further side.
Vltrà, beyond.
Præter, beside.
Supra, above.
Circiter, about.
Vsque, vntill.
Secus by.
Versus, towardes.
Pœnes, in the power.

Where note, that Versus is set after the casuall word: as Londinum Versus, Towardes London. And likewise may Pœnes and Tenus be set also.

These Prepositions following, serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, with.
Corã before, or in presence.
Clam priuilie.
De, } of or fro.
E, }
Ex, }
Pro, for.
Præ, before, or in cõparison.
Palàm, openly.
Sine, } without.
Absque, }
Tenus vntil or vp to

Where note, that if the casual word ioyned with Tenus, be the plurall number, it shalbe put in the genitiue case, and be set before Tenus: as Auriũ tenus, Vp to the eares. Genũum tenus, Vp to the knées.

Note also that the voyces of Prepositions, being set alone without their casuall wordes, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as is afore said in the Aduerbe.

These Prepositions following, serue to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbem, Into the city. In without this signe *To*, to the Ablatiue case: as In te spes est, My hope is in thee.
Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the Iudge.

Super lapidem, Vpon a stone.
Super viridi fronde, Vpon a greene leaue.
Subter terram, Vnder the earth.
Subter aquis, Vnder the water.

Of an Interiection.

AN Interiection is a part of Speach which betokeneth a sudden passion of the minde, vnder an vnperfect voyce. Some are of Mirth: as Euax, vah.
Sorrowe: as Heu, hei.

Some are of
- Dread: as At at.
- Maruelling: as Pape. Disdaining: as Hem, vah.
- Shunning: as Apage. Praysing: as Euge.
- Scorning: as Hui.
- Exclamatiõ: as Proh Deũ atq; hominũ fidem!
- Cursing: as Væ malum.
- Laughing: as Ha ha he.
- Calling: as Eho, oh, io.
- Silence: as Au. And such others.

THE CONCORDES of Latine Speach.

FOr the due ioyning of wordes in construction, it is to be vnderstanded, that in Latine Speach there bee three Concordes. The first betweene the Nominatiue case and the Verb. The second betweene the Substantiue and the Adiectiue. The third betweene the Antecedent and the Relatiue.

The

The first Concord.

WHen an English is giuen to be made in Latine, looke out the principal Verbe. If there be moe verbs then one in a sentence, the first is the principall Verbe, except it bee the Infinitiue moode, or haue before it a Relatiue: as *That, whome, which*: or a Coniunction: as Vt, *That*. Cum, *When*. Si, *If*. and such others.

When ye haue found the Verbe, aske this question *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shalbe a Nominatiue case to the Verbe, except it be a Verbe Impersonall, which will haue no Nominatiue case. And the Nominatiue shall in making and construing Latine, be set before the Verbe: except a question bee asked, and then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? Venitne Rex? Doth the king come.

Likewise if the Verbe be of the Imperatiue moode: as Ama tu, Loue thou. Amato ille. Let him loue.

And sometime when this signe *It* or *there* commeth before the English of the Verbe: as *Est* liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to me. And that casuall word which commeth next after the Verbe, and answereth to this question *whom*, or *what*, made by the Verbe shal commonly be the Accusatiue case, except the Verbe doe properly gouerne another case after him to bee construed withall: as Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to please thy Maister, vse diligence, and bee not so slacke, that thou shalt neede spurres.

A Verbe Personall agreeth with his Nominatiue

case in number and Person: as Præceptor legit, vos verò negligitis, The master readeth, and ye regard not.

Where note, that the first person is more worthy than the secõd, and the second more worthy than the third.

Many Nominatiue cases singular, with a conjunction Copulatiue comming betweene them, wil haue a Verbe plurall, which Verbe plural shal agree with the Nominatiue case of the most worthy Person: as Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safegard. Tu & pater periclitamini, Thou and thy father art in ieopardie. Pater & præceptor accersunt te, Thy father and thy maister haue sent for thee.

When a Verbe commeth betweene two Nominatiue cases of diuers numbers, the Verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one Person: as Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of louers is the renewing of loue. Quid enim nisi vota supersunt? For what remaineth sauing onely praiers? Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt, She stroke her breast, and her breast turned into oke also.

Here note also, that sometime the Infinitiue mode of a Verbe, or else a whole clause afore going, or else some member of a sentence, may be the Nominatiue case to the Verbe: as Diluculò surgere, saluberrimum est, To arise betime in the morning, is the most wholsome thing in the world. Multum scire, vita iucundissima, To know much is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

WHen ye haue an Adiectiue, aske this question, *who* or *what*, and the word that answereth

reth to the question, shall be the Substantiue to it.

The Adiectiue, whether it be a Noune, Pronoune, or Participle, agreeth with his substantiue in case, gender, and number: as Amicus certus in re incerta cernitur, A sure friende is tried in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A field to be tilled. Hic vir, This man. Meus herus est, It is my maister.

Where note that the Masculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many Substantiues singular, hauing a coniunction copulatiue comming betweene them, will haue an Adiectiue plural, which Adiectiue shal agree with the Substantiue of the most worthy gender: as Rex & Regina beati, The King and the Queen are blessed.

The third Concord.

WHen ye haue a Relatiue, aske this question *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relatiue, and is rehearsed againe of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as Vir sapit qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh fewe things or words.

Somtime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender and singular number: as In tempore veni, quod omnium rerum est primũ, I came in season which is the chiefest thing of all.

But if the Relatiue be referred to two clauses or more, then the Relatiue shall be put in the plurall

number: as Tu multùm dormis & sæpè potas, quæ ambo sunt corpori inimica. Thou sleepest much and drinkest often, which both things are naught for thy body.

When this English *That*, may be turned into this English *which*, it is a Relatiue, otherwise it is a Coniunction, which in Latine is called quod or vt: and in Latine making it may elegantly bee put away, by turning the Nominatiue case into the Accusatiue, and the Verbe into the Infinitiue mode: as Gaudeo quòd tu benè vales: Gaudeo te benè valere, I am glad that thou art in good health: Iubeo vt tu abeas: Iubeo te abire, I bid that thou go hence.

Many Antecedents singular hauing a Coniunction Copulatiue betweene them, will haue a Relatiue plurall, which Relatiue shall agree with the Antecedent of the most worthy Gender: as Imperiũ & dignitas quæ petijsti, The rule and dignitie which thou hast required.

But in thinges not apt to haue life, the Neuter gender is most worthy, yea, and in such case, though the Substantiues or Antecedents bee of the Masculine, or of the Feminine gender, and none of them of the Neuter, yet may the Adiectiue or Relatiue be put in the Neuter gender: as Arcus & calami sunt bona, The bowe and arrowes be good: Arcus & calami quæ fregisti, The bowe and arrowes which thou hast broken.

The case of the Relatiue.

When there commeth no Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Verbe: as Miser est qui nummos admiratur, Wretched is that person, which is in loue with money.

But

But when there commeth a Nominatiue case betwæne the Relatiue and the Uerbe, the Relatiue shalbe such case as the Uerbe will haue after him: as Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum, Happy is he, whom other mens harms do make to beware.

As the Relatiue may be the Nominatiue case to the Uerbe, so it may bee the Substantiue to the Adiectiue that is ioyned with him, or that commeth after him: as Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum Wilt not thou loue riches, which to do, is the most beggerly thing in the world.

Nounes Interrogatiues and Indefinits, follow the rule of the Relatiue: as Quis, uter, qualis, quantus, quotus &c. Which euermore come before the Uerbe like as the Relatiue doth: as Hei mihi qualis erat, talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to be vnderstanded and noted, that the Relatiue is not alwaies gouerned of the Uerbe that hee commeth before, but sometime of the Infinitiue mode that commeth after the Uerbe: as Quibus voluisti me gratias agere, egi, What persons thou willedst me to thanke, I haue thanked.

Somtime of a Participle: as Quibus rebus adductus feciſti? With what things moued didst thou it?

Sometime of the Gerund: as Quæ nunc non est narrandi locus Which things at this present is no time to tell.

Sometime of the Preposition set before him: as Quem in locum deducta res sit, vides, Unto what state the matter now is brought thou seest.

Sometime of the Substantiue that he doth accord with: as Senties qui vir siem, Thou shalt perceiue what a fellow I am. Albeit in this maner speaking, Qui, is an Indefinite, and not a Relatiue.

Sometime of a Noune Partitiue or Distributiue, as Quarum rerum vtram minus velim, non facile possum existimare, Of the which two things, whether I would with lesse will haue, I cannot easilie esteeme.

Sometime it is put in the Genitiue case by reason of a Substantiue comming next after him: as Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I know him not, for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise gouerned of a Noune Substantiue: as Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, All thinges shall be giuen thee, which thou hast nede of.

Sometime of an Aduerbe: as Cui vtrùm obuiam procedam, nondum statui, Whom whether I will go to meete with, I haue not yet determined.

Sometime it is put in the Ablatiue case with this signe *than*, and it is gouerned of the Comparatiue degree, comming next after him: as Vtere virtute, qua nihil est, melius, vse vertue than the which nothing is better.

Sometime it is not gouerned at all, but is put in the Ablatiue case absolute: as Quantus erat Iulius Cæsar, quo imperatore, Romani primùm Britaniam ingressi sunt? How worthy a man was Julius Cesar, vnder whose conduct the Romans first entred into Britaine?

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the Ablatiue case: as Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife wherewith he would haue slaine himselfe.

When a Relatiue commeth betweene two Substantiues of diuers genders, it may indifferently accord with either of them: as Auis, quæ passer appellatur

ellatur: or Auis qui passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Yea though the Substantiues be of diuers numbers also: as Estne ea Lutetia, quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or else, Estne ea Lutetia, quos uos Parisios dicimus?

Constructions of Nounes Substant.

When two Substantiues come together, betokening diuers thinges, the latter shall be the Genitiue case: as Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Virgilij, The worke of Virgil. Amator studiorum, A louer of studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as Pater meus vir, amat me puerum, My father being a man, loueth me a child.

When the English of this word Res, is put with an Adiectiue, ye may put away Res, and put the Adiectiue in the neuter gender, like a Substantiue: as Multa me impedierũt, Many things haue letted me. And being so put, it may be the substantiue to an Adiectiue: as Pauca his similia, A few thinges like vnto these. Nonnulla huiusmodi, Many things of like sort.

An Adiectiue in the neuter gender, put alone without a Substantiue, standeth for a Substantiue, and may haue a Genitiue case after him, as if he were a Substantiue: as Multum lucri, much gaine. Quantum negotij? How much businesse? Id operis, That worke.

Wordes importing indument of any qualitie or propertie, to the prayse or dispraise of a thing, comming after a Noune substantiue, or a Verbe substantiue, it may be put in the Ablatiue case, or in the Genitiue: as Puer bona indole, or Puer bonæ indolis, A

child

child of a good towardnesse. Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and Vsus when they be Latine for nede, require an Ablatiue case: as Opus est mihi tuo iudicio, I haue nede of thy iudgement. Vigani mihi vsus est filio, My son hath nede of two [illegible]

Constructions of Adiectiues.

The Genitiue case.

Adiectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a Genitiue case: as Cupidus auri, Couetous of money. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all things. Fidens animi, Bold of heart. Dubius mentis Doubtfull of mind. Memor præteriti, Mindfull of that is past. Reus furti, Accused of theft.

Nounes Partitiues, and certaine Interrogatiues, with certain Nounes of number require a Genitiue case: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an Interrogatiue: Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius, &c: as Aliquis nostrum, Primus omnium.

When a question is asked, the answere in Latine must bee made by the same case of a Noune, Pronoune, or Participle, and by the same tense of a verbe that the question is asked by: as Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, ia, ium: as Cuia est sententia? Ciceronis. Or by a word that may gouerne diuers cases: as Quanti emisti librum? Paruo. Or except I must answere by one of these Possessiues, Meus, tuus, suus, noster, vester: as Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.

Nounes

Noumes of the Comparatiue and the Superlatiue degree, being put partitiuely, that is to say, hauing after them this English *of* or *among*, require a Genitiue case: as Aurium mollior est sinistra. Of the eares the left is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus Cicero the most eloquent of Orators.

Noumes of the Comparatiue degree, hauing *than* or *by* after them, do cause the word following to bee the Ablatiue case: as Frigidior glacie, More colde than Ice. Doctior multo, Better learned by a great deale. Vno pede altior, Higher by a foote.

The Datiue case.

ADiectiues that betoken profit or disprofit, likenesse, or vnlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a Datiue case: as Labor est vtilis corpori, Labour is profitable to the body. Æqualis Hectori, Equall to Hector. Idoneus bello, Fit for warre. Iucundus omnibus, Pleasant to all persons. Parenti supplex, Suppliant to his father. Mihi proprium, Proper to mee.

Likewise Noumes Adiectiues of the passiue signification in bilis, and Participials in dus: as Flebilis, flendus omnibus: To be lamented of all men. Formidabilis, formidandus hosti, To be feared of his enemies.

The Accusatiue case.

THe measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusatiue case, and sometime in the Ablatiue case: as Turris alta centum pedes, A tower of an hundred foote high. Arbor lata tres digitos, A tree three fingers broad. Liber crassus tres pollices vel tribus pollicibus, A booke three inches thicke.

The

The Ablatiue case.

Adiectiues signifying fulnesse, emptinesse, plen
or wanting, require an Ablatiue case, and so
time a Genitiue: as Copijs abundans. Crura thy
plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla Epistola in
re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena s
omnia. Quis nisi mentis inops, oblatum respuat
rum? Integer vitę scelerisque purus, Non egit M
ri iaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus in
animæ.

These Adiectiues, Dignus, Indignus, præditus, ca
tus, contentus, with such others, will haue an Abl
tiue case: as Dignus honore. Captus oculis. Virtu
præditus. Paucis contentus.

Wher note, ꝑ Dignus, indignus, & contentus ma
in steed of the ablatiue case, haue an Infinitiue mo
of a Uerbe: as Dignus laudari, Worthy to be praised
Contentus in pace viuere, Content to liue in peace.

Construction of the Pronoune.

These Genitiue cases of the Primitiues, Mei,
tui, sui, nostri, and vestri, be vsed when suffrin
or passion is signified: as Pars tui, Amor mei. Bu
when possession is signified, Meus, tuus, suus, noste
and vester be vsed: as Ars tua, Imago tua.

These Genitiue cases, Nostrum, & vestrum, be vse
after distributiues, partitiues, comparatiues, an
superlatiues: as Nemo vestrum. Aliquis nostrum.
Maior vestrum. Maximus natu nostrum,

Construction of the Verbe: and first

with the Nominatiue case.

Svm, forem, fio, existo, and certaine Uerbes pas
siues: as Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor,

existi-

istimor, videor, with other like, will haue such
se after them, as they haue before them: as Fama
t malum, Fame is an euill thing. Malus culturâ fit
onus, An euill person by due ordering or gouer-
ance, is made good. Crœsus vocatur Diues, Crœsus
called rich. Horatius salutatur Poëta, Horace is
luted by the name of Poet. Malo te diuitem esse
uàm haberi, I had leiser thou were rich indeed, than
accounted.

Also Verbes that betoken bodily mouing, going,
esting, or doing, which be properly called Verbes of
Gesture: as Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bi-
o, cubo, studeo, dormio, somnio, with such other like,
s they haue before them a Nominatiue case of the
wer or sufferer, so may they haue after them a No-
minatiue case of a Noune, or Participle, declaring
he maner of circumstance of the doing or suffering:
s Incedo claudus, I goe lame. Petrus dormit secu-
rus, Peter sleepeth voyd of care. Tu cubas supinus,
Thou liest in bed with thy face vpward. Somnias
vigilans, Thou dreamest waking. Studeto stans,
Study thou standing. And likewise in the Accusatiue
case: as Non decet quenquam meiere currentem,
ant mandentem, It doth not become any man to
isse running, or eating.

And generally, when the word that goeth before
the Verbe, and the worde that commeth after the
Verbe belong both to one thing, that is to say, haue
respect eyther to other, or depend either of other, they
shalbe put both in one case, whether the verb be tran-
sitiue or Intransitiue, of what kind soeuer the verbe
be: as Loquor frequẽs, I speak often. Taceo multus,
I hold my peace much. Scribo epistolas rarissimus,
I write letters very seldome. Ne assuescas bibere vi-

num

num ieiunus, Accustome not thy selfe to drink wine next thy heart, or not hauing eaten somewhat afore.

The Genitiue case.

THis Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing or otherwise pertaining to a thing, as a token propertie dutie or guise, it causeth the Noune Pronoune or Participle following to be put in the Genitiue case: as Hæc vestis est patris. This garment is my fathers. Insipientis est dicere, Non putaram, It is the propertie of a foole to say, I had not thought. Extremæ est dementiæ discere de discenda, It is a point of the greatest follie in the world, to learne things that one must afterward forget. Orantis est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the dutie of a man that is saying his prayers, to haue minde of nothing but heauenly things. Except the these pronounes, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such maner speaking be vsed in the Nominatiue case: as Hic codex est meus. This booke is mine. Hæc domus est vestra This house is yours. Non est mentiri meum It is not my guise (or property) to lie. Nostrum est iniuriam non inferre, It is our parte not to doe wrong. Tuum est omnia iuxta pati, It is thy part or duty to suffer all things in like.

Verbes that betoken to esteeme or regard, require a Genitiue case betokening the value: as Parui ducitur probitas, Honestie is reckoned little worth. Maximi penditur nobilitas, Noblenesse of birth is very much regarded.

Verbes of accusing, condemning, warning, purging, quiting or assoiling, will haue a Genitiue case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or els an Ablatiue case most commonly without a Preposition: as Hic furti

rtiſe alligat, *vel* furto. Admonuit me errati, *vel* erato. De pecunijs repetundis damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, require a Genitiue caſe: as Rerum ſuarum ſatagit. Miſerere mei Deus. Reminiſcor, obliuiſcor, recordor, and memini will haue a Genitiue or an Accuſatiue caſe: as Reminiſcor hiſtorię. Obliuiſcor carminis. Recordor puericiam. Obliuiſcor lectionem. Memini tui, *vel* te, I remember thée. Memini de te, I ſpake of thée. Egeo, or indigeo tui, *vel* te. I haue nèd of thée. Potior vrbis, I conquer the City. Potior voto, I obtaine my deſire.

The Datiue caſe.

ALL maner of Verbes put acquiſitiuely, that is to ſay, with theſe tokens *to* or *for* after them, will haue a Datiue caſe: as Non omnibus dormio, I ſleepe not to all men. Huic habeo, non tibi, I haue it for this man, and not for thée.

To this rule doe alſo belong Verbes betokening to profite or diſprofite: as Commodo, incommodo, noceo.

To
- Compare: as Comparo, compono, confero.
- Giue or reſtore: as Dono, reddo, refero.
- Promiſe or to pay: as Promitto, polliceor, ſolue.
- Cõmand or ſhew: as Impero, indico, monſtro.
- Truſt: as Fido, confido, fidẽ habeo.
- Obey or to be againſt: as Obedio, adulor, repugno.
- Threaten or to be angry with: as Minor, indignor, iraſcor.

Alſo Sum, with his compounds, except Poſsum. Alſo verbes compound with Satis, benè, and malè: as Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certain verbes compound with theſe Prepoſitions, Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, and inter, will haue a Datiue caſe: as Præluceo, adiaceo, condono, ſuboleo, anteſto,

antesto, posthabeo, obijcio, insulto, intersero.

This Verbe Sum es, fui, may oftentimes be set for Habeo, and then the word that seemeth in the English to be the Nominatiue case, shall be put in the Datiue, and the word that seemeth to be the Accusatiue case, shalbe the Nominatiue: as Est mihi mater, I haue a mother. Non est mihi argentum, I haue no money. But if Sum be the Infinitiue moode, the Nominat. shalbe turned into an Accusatiue: as Scio tibi non esse argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a Nominatiue case and a Datiue, the word that is the Nominatiue case, may be also the Datiue: so that Sum may in such maner speakings be construed with a double Datiue case: as Sum tibi præsidio, I am to thee a safegard. Hæc res est mihi voluptati. This thing is to me a pleasure. And not onely Sum, but also many other Verbes may in such manner speaking haue a double Datiue case, one of the person, and another of the thing: as Do tibi vestem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accusatiue case.

VErbes Transitiues are all such as haue after them an Accusatiue case of the doer or sufferer, whether they be actiue commone or deponent: as Vsus promptos facit. Fœminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.

Also Verbes Neuters may haue an Accusatiue case of their own signification as: Endimionis somnum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.

Verbes of asking, teaching, and arraying, will haue two Accusatiue cases, one of the sufferer, and another of the thing: as Rogo te pecuniam. Doceo te literas. Quod te iamdudum hortor. Exuo me gladiũ.

The

The Ablatiue case.

ALL verbes require an Ablatiue case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the maner of doing: as Ferit eum gladio. Tacco metu. Summa eloquentia causam egit.

The word of price is put after Verbes in the Ablatiue case: as Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these Genitiues when they bee put alone without Substantiues: Tanti, quanti, pluris, minoris tantiuis tantidem quantiuis, quantilibet, quancunque: as Quanti mercatus es hunc equum? Certè pluris quam vellem. Sauing that after verbes of price, wee shall alwaies vse these Aduerbes, Caiùs, viliùs, melius, & peiùs, in stead of their casuals.

Verbes of plenty or scarsenesse, filling, emptying loding, or vnloding, will haue an Ablatiue case: as Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo te hoc onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio prosequor, impertio, impertior,

Verbes that betoken receiuing, or distance, or taking away, will haue an Ablatiue case, with a, ab, e, ex, or de: as Accepit literas à Petro. Audiui ex nuncio. Longè distat à nobis. Eripui te è malis. And this Ablatiue after Verbs of taking away, may be turned into the Datiue: as Substraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbes of comparing or exceeding, may haue an Ablatiue case of the worde that signifieth the measure of exceeding: as Præfero hunc multis gradibus, I preferre this man by many degrees. Paulo interuallo illum superat, He is beyond the other but a little space.

A Noune, or a Pronoune Substantiue, ioyned with a Participle, expressed or vnderstanded, and hauing none other word wherof it may be gouerned, it shall be put in the Ablatiue case absolute: as Rege veniente, hostes fugerunt, The King comming, the enemies fled. Me duce vinces, I being Captaine, thou shalt ouercome.

And it may bee resolued by any of these wordes, Dum, cum, quando, si, quamquam, postquam: as Rege veniente, i. dum veniret Rex. Me duce, id est, si ego dux fuero.

Constructions of Passiues.

A Verbe passiue will haue after him an Ablatiue case with a preposition, or sometime a Datiue of the doer: as Virgilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same Ablatiue or Datiue, shall be the Nominatiue case to the Verbe, if it bee made by the Actiue: as Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerundes.

GErundes and Supines, will haue such cases as the verbes that they come of: as Otium scribendi literas. Ad consulendum tibi. Auditum poëtas.

WHen the English of the Infinitiue mode commeth after any of these Nounes Substantiues, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the Verbe should bee of the Actiue voyce, it shalbe made by the Gerund in Di. And the same Gerund in Di, is vsed also after certaine Adiectiues: as Cupidus visendi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.

When

WHen ye haue an English of the Participle of the present tense, with this signe *of* or *with*, comming after a Noune Adiective, it shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as Defessus sum ambulando, I am weary of walking.

Also the English of the Participle of the present tense comming without a Substantiue, with this signe *In* or *by* before him, shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as Cæsar dando, subleando, ignoscendo, gloriam adeptus est. In appaando totum hunc consumunt diem. And the same Gerund in Do, is vsed eyther without a preposition, or with one of these prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in: as Deterrent à bibendo, ab amando. Cogitat de edendo. Ratio benè scribendi cum loquendo coniuncta est.

THe English of the Infinitiue mode, comming after a reason. and shewing the cause of a reason may be put in the Gerund in Dum: as Dies mihi vt satis sit ad agendum, avereor, I feare that a whole day will not be enough for me to do my businesse.

The Gerunde in Dum, is vsed after one of these Prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendum captiuos. Inter cœnandum. Ante damnandum.

And when ye haue this English *must* or *ought*, in a reason, where it seemeth to be made by this Verbe Oportet, it may be put in the Gerund in Dum, with this Verbe est, set Impersonally: and then the word that seemeth in the English to bee the Nominatiue case, shalbe put in the Datiue: as Abeundum est mihi, I must goe hence.

Supines.

THe first Supine hath his Actiue signification, and is put after Verbes and Participles, that betoken moouing to a place: as *Eo* cubitum, Spectatum admissi, risum teneatis amici?

The latter Supine hath his Passiue signification, and is put after Noumes Adiectiues: as Dignus, indignus, turpis, fœdus procliuis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also bee turned into the Infinitiue mode passiue, as it may bee indifferently sayd in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easie to be done. Turpe dictu, or Turpe dici, Unhoneſt to be spoken.

The time.

NOunes that betoken part of time be commonly put in the Ablatiue case: as Nocte vigilas: Luce dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, be commonly put in the Accusatiue case: as Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of Place.

NOunes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the Accusatiue case: as Pedem hinc ne discesseris, Goe thou not a foot from this place.

A Place

NOunes Appellatiues, or names of great places, be put with a Prepoſition, if they follow a verbe that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as Viuo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex vrbe.

In a place, or at a place, if the place bee a proper

name

name, of the first or second declension, and the singular number, it shall bee put in the Genitiue case: as Vixit Londini. Studuit Oxoniæ.

And these Nounes, humi domi, militiæ, belli be likewise vsed: as Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est. Domi bellique otiosi viuitis.

But if the place be of the third declension, or the plurall number, it shall bee put in the Datiue, or in the Ablatiue case: as Militauit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewise we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shalbe put in the Accusatiue case, without a Prepositiō: as Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place or by a place, if the place be a proper name, it shall bee put in the Ablatiue case without a Prepositiō: as Discessit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus, bee likewise vsed: as Abijt domo. Rure reuersus est.

Impersonalles.

A Verbe Impersonall hath ne nominatiue case before him, and this word *It*, or *there* is commonly his signe: as Decet, It becommeth. Oportet aliquem esse, There must be some body. But if it hath neither of these wordes before him, then the word that seemeth to be the Nominatiue case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as Me oportet, I must. Tibi licet, Thou mayest.

Interest, refert, and est for Interest, require a Genitiue case of all casuall words, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, and cuia, the ablatiue cases of the Pronounes Possessiues: as Interest omnium recte a-

gere. Tua refert teipsum nosse.

Certaine Impersonals require a Datiue case: as Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an Accusatiue case onely: as Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the Accusatiue, will haue also a Genitiue: as Nostri nosmet pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miseret me tui. Me illorum miserescit.

Verbes Impersonals of the passiue voyce, being formed of Neuters, do gouerne such case as the verbs Neuters which they come of: as Parcatur sumptui, Let cost be spared. Because we say Parcamus sumptui, Let vs spare cost.

A Verbe Impersonall of the passiue voice, hath like case as other verbes passiues haue: as Benefit multis à principe. Yet many times the case is not expressed but vnderstanded: as Maxima vi certatur, subaudi ab illis.

When a deede is signified to be done of many, the Verbe being a Verbe Neuter, we may well change the Verbe Neuter vnto the Impersonall in tur: as In ignem posita est fletur.

A Participle.

PArticiples gouerne such cases as the Verbes that they come of: as Fruiturus amicis. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may foure maner of waies be changed into Nounes. The first is, when the voyce of a Participle is construed with an other case than the Verbe that it commeth of: as Appetens vini, Greedie of wine.

The second, when it is compounded with a pre-

position

sition, which the Verbe that it commeth of cannot compounded withall: as Indoctus, innocens.

The third, when it fourmeth all the degrees of mparison: as Amans, amantior, amantissimus, octus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse fference of time: as Homo laudatus, A man lauda- le. Puer amandus. i. amari dignus, A child worthy be loued. And al these are properly called Noumes articipials.

Participles when they be changed into Noumes, quire a Genitiue case: as Fugitans litium. Indoc- us pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These Participiall voyces, Perosus, exosus, per- esus, haue alwayes the Actiue signification and go- erne an Accusatiue case: as Exosus sæuitiam, Ha- ing cruelties. Vitam pertæsus, Weary of life.

The Aduerbe.

ADuerbes of quantitie, time and place, doe re- quire a Genitiue case: as Multùm lucri. Tunc empori s. Vbiq; gentium.

Certaine Aduerbes will haue a Datiue case, like as the Noumes that they come of as: Venit obuiàm illi. Canit similiter huic.

These Datiues be vsed aduerbially, Tempori, lu- ci, vesperi: as Tempori surgendum. Vesperi cu- bandum. Luci laborandum.

Certaine Aduerbes will haue an Accusatiue case of the Preposition that they come of: as Propiùs vrbem. Proximè castra.

Where note, that Prepositions, when they be set without a case, as elle doe some the degrees of com- parison, bee changed into Aduerbes.

gere. Tua refert teipsum nosse.

Certaine Impersonals require a Datiue case: as Libet, licet. patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an Accusatiue case onely: as Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the Accusatiue, will haue also a Genitiue: as Nostri nosmet pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miseret me tui. Me illorum misereſcit.

Verbes Impersonals of the passiue voyce, being formed of Neuters, do gouerne such case as the verbs Neuters which they come of: as Parcatur sumptui, Let cost be spared. Because we say Parcamus sumptui, Let vs spare cost.

A Verbe Impersonall of the passiue voice, hath like case as other verbes passiues haue: as Beneficium multis à principe. Yet many times the case is not expressed but vnderstanded: as Maxima vi certatur, subaudi ab illis.

When a deede is signified to be done of many, the Verbe being a Verbe Neuter, we may well change the Verbe Neuter vnto the Impersonall in tur: as In ignem posita est fletur.

A Participle.

PArticiples gouerne such cases as the Verbes that they come of: as Fruiturus amicis. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may foure maner of wayes be changed into Nounes. The first is, when the voyce of a Participle is construed with an other case than the Verbe that it commeth of: as Appetens vini, Greedie of wine.

The second, when it is compounded with a preposition

...tion, which the Verbe that it commeth of cannot be compounded withall: as Indoctus, innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as Amans, amantior, amantissimus, doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus. i. amari dignus. A child worthy to be loued. And al these are properly called Noumes Participials.

Participles when they be changed into Noumes, require a Genitiue case: as Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These Participiall voyces, Perosus, exosus, pertæsus, haue alwayes the Actiue signification and gouerne an Accusatiue case: as Exosus sæuitiam, Hating crueltie. Vitam pertæsus, Weary of life.

The Aduerbe.

ADuerbes of quantitie, time and place, doe require a Genitiue case: as Multùm lucri. Tunc temporis. Vbiq; gentium.

Certaine Aduerbes will haue a Datiue case, like as the Noumes that they come of as: Venit obuiàm illi. Canit similiter huic.

These Datiues be vsed aduerbially, Tempori, luci, vesperi: as Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine Aduerbes will haue an Accusatiue case of the Prepolition that they come of: as Propiùs vrbem. Proximè castra.

Where note, that Prepositions, when they be set without a case, or else doe forme the degrees of comparison, bee changed into Aduerbes.

The Coniunction.

Coniunctions Copulatiues and Disiunctiues, and these foure, Quàm, nisi, præterquam, an, couple like cases: as Xenophon & Plato fuere æquales. And sometime they be put betweene diuers cases: as Studui Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

Coniunctions Copulatiues and disiunctiues, most commonly ioyne like moodes and tenses together: as Petrus & Iohannes precabantur & docebant. And sometime diuers tenses: as Et habetur, & refertur tibi à me gratia.

The Preposition.

Sometime this Preposition In is not expressed, but understanded, and the casuall woord neuertheless put in the Ablatiue case: as Habeo te loco parentis, i. in loco.

A Verbe compound, sometime requireth the case of the Preposition that he is compounded withal: as Exeo domo. Prætereo te insalutatum. Adeo templum.

The Interiection.

Certain Interiections require a nominatiue case: as O festus dies hominis! Certaine a Datiue: as Hei mihi. Certaine an Accusatiue: as Heu stirpem inuisam. Certaine a Vocatiue: as Proh sancte Iupiter. And the same Proh, will haue an Accusatiue case: as Proh Deum atque hominum fidem.

FINIS.

Gulielmi Lilij ad ſuos diſcipulos monita Pædagogica, ſeu Carmen de Moribus.

Vi mihi diſcipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum:
Templa petas ſupplex, & venerare deum.
Attamen in primis facies ſit lota, manúſque,
Sint nitidæ veſtes, comptáq; cæſáries.
Deſidiam fugiens, cùm te ſchola noſtra vocârit,
Adſis, nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me præceptorem cùm videris ore ſaluta,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque fac ſedeas vbi te ſediſſe iubemus,
Inque loco, niſi ſis iuſſus abire, mane.
Ac magis vt quiſque eſt doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara ſede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudijs, arma parata tuis.
Si quid dictabo ſcribes, at ſingula rectè,
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inſeruiſſe decet.
Sæpè recognoſcas tibi lecta, animóq; reuoluas,
Si dubites, nunc hos conſule, nunc alios.
Qui dubitat, qui ſæpè rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Diſce puer quæſo, noli dediſcere quicquam,
Ne mens te inſimulet conſcia deſidiæ.
Síſq; animo attentus: quid enim docuiſſe iuuabit

Si

Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
Inuigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittet, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in in sermone tenenda.
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loquêris,
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda:
Est virtus medium, quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licèt indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij:
Quorũ tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non authorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui:
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,

Nunc ſimul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter ſomnia vidit,
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (ſtudio virtutis honeſtæ
Poſthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus eſt cordi, manibus, pedibúſue ſodales,
Aut alio quouis ſolicitare modo.
Eſt alius, qui ſe dum clarum ſanguine iactat,
Inſulo reliquis improbat ore genus.
Te tam praua ſequi nolim veſtigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emẽſue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Inſuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil niſi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitùs dices, quod turpe, aut non ſit honeſtũ,
Eſt vitæ ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Iurare aut magni numina ſacrà Dei.
Denique ſeruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties iſq; rediſq; feres.
Effuge vel cauſas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis diſplicuiſſe potes.

FINIS.

Symbolum Apostolorum.

I. CRedo pia in nostrum ratione Deumq; Partemq;
Omnia quem statuo numine posse suo.
Qui nitidis clarum stellis fabricauit Olympum,
Stat cuius verbo qua patet omne solum.

II. Credo quoque in Christum simili pietate colendum,
Vnicus est nostri filius ille Dei.
Omnis huic patrij est subiecta potentia regni,
Qui regit arbitrio cuncta creata suo.
Pœne fide maius fuerat conceptus in alno
Virginis, afflatu numinis ille sacro.
Post modò conceptum peperit purissima virgo,
Quæ Maria est certo nomine dicta suo.
Quiq; fuit passus sub iniquo multa Pilato,
Præside Iudæi Cæsareo populi.
Affixúsq; cruci miseranda morte necatus,
More Palestina deinde sepultus humo.
Interea vindex ad Tartara cæca recessit,
Ius adimens nigris imperiúmq; deis.
Téryq; vbi præbuerat mundo sua lumina Titan,
Surrexit per se viribus ipse suis.
Stelligeras scandit q; domos, vbi cuncta potentis.
Proximus ad dextram nunc sedit vsque Patris.
Inde redibit, vt & viuos, vitáq; carentes
Iudicet, & toto qua sit in orbe fides,

III. Inq; Dei flatum credo, spirabile numen,
Cuius agunt vitam flamine cuncta suam.
Confiteor sanctos homines, cœtumq; piorum.
In quibus est veri cultus amórq; Dei:
Quos, quòd habent Iesu communia dogmata Christi,
Communi dicas nomine Christicolas.
Omnia per Christum fateor peccata remitti
Omnibus his quibus est indubitata fides.

Credo

Credo quòd hac olim rursus caro nostra resurget,
Quòdq; procul dubio vita perennis erit.

PRECATIO DOMINICA.

O Pater omnipotens clariq; habitator Olympi,
Laudetur merito nomen honore tuum.
Adueniat regnum. Tua sit vbiq; rata voluntas,
Fiat & in terris, sicut in arce poli.
Da nobis hodie panem, & nos eximè noxa,
Vt ventum nostris hostibus vsque damus.
Nec sine tentando Stygius nos opprimat Error:
Fac animas nostras vt mala nulla ligent.
Amen.

DECALOGVS.

NOn aliena tuis venerabere numina votis.
Idolum nullum facies, quod pronus adores.
Sume Deiq; tui vanos nec nomen in vsus.
Septima sacra coles, opere feriatus ab omni.
Semper honore tuos merito reuerere parentes.
Non hominem quemquam crudeli morte necabis.
Alterius caueas lectum temerare iugalem
Non furtum facies, digitos cohibebis ab illo.
Testis es accitus, nihil attestabere falsò.
Alterius nuptam, famulam nec, rémue cupisces.

BAPTISMVS.

CHristus ad athereas cùm vellet scandere sedes,
Dixit discipulis talia verba suis:
Ite per extremas, ô vos mea viscera, gentes,
Cunctos doctrinam ritè docete meam.
Inq; Patris, Natiq;, & Flatus nomine sancti,
Mortales vndis sponte lauate sacris.
Nam qui crediderit, lotúsq; erit amne salubri,
Hunc bona perpetuò vita salúsq; beant.
Qui sine saluifica fuerit pietate fideq;,
Hunc bona destituet vita, salúsq; simúl.

Cœna Dominica.

DOminus Iesus Christus, hostibus suis
Qua nocte Iudæ proditus dolo suo,
Capiens manu panem sacra, Deo Patri
Gratesq; agens, fregit, suisq; porrigens
Accipite, dixit, edite, corpus hoc meum est.
Quod dabitur salute pro vestra: vos mei
Hoc facite memoriam, meiq; funeris
Celebrate honorem. Poculum similiter
Capiens manu, gratesq; agens Deo Patri
Sociis dedit, dixitq; : Bibite singuli,
Hoc est nouum fœdus meum per sanguinem,
Ablutionem in criminum qui funditur.
Hoc facite quotiescunque bibitis, in mei
Memores honorem, & prædicate meam necem.

PVER ORANS ANTE CIBVM.

HIs epulis donisq; tuis benedicito Christe,
Vt foueant iussu corpora fessa tuo.
Non alit in fragili panis modò corpore vitam:
Sermo tuus vitæ tempora longa facit.

Alia.

ARbiter ô rerum, nostræ spes vnica vitæ,
Nos tibi deuotum sanctifica populum.
Sanctificaq; tuo concessum munere potum,
Huic mensæ impositas sanctificaq; dapes.
Fac satiati hymnum pura tibi mente canamus.
Vt tua laus nostro semper in ore sonet.

Alia.

QVæ nunc sumemus membris alimenta caducis,
Hæc, Deus, imperio sint benedicta tuo

Alia.

PRæstita diuino nobis alimenta fauore,
Authoris dextra sint benedicta Dei,

Alia.

Alia.

Hriſte ſacrata velis hæc noſtra munera menſa,
Numine cuncta tuo Chriſte ſacrata velis.

Alia.

Ac tua Chriſte pijs accedat gratia menſis:
Vt noſcant ſuperas pectora noſtra dapes.

Alia.

Deus appoſitis, apponendiſq; precamur,
Et nobis placido numine dexter ades.

PVER ORANS POST CIBVM.

Vòd cerere & potu pleni ſumus, ipſáq; quòd iam
Viſcera quæſito ſunt ſaturata cibo:
ustibi Chriſte Deus, mundi venerande redemptor,
Qui mare, qui cœlos, qui Phlegethonta domas.

Alia.

Vòd ſumus vtilibus dapibus, potúq; refecti,
Laus tibi pro donis ſit Deus alme tuis.

Alia.

Ebile qui corpus largito pane refecit,
Et verbo mentem recreet ille ſuo.

Alia.

Vi largo corpus potúq; ciboq; refecit,
Paſcat & æterno pectora noſtra cibo.

Alia.

Vas agimus grates læta Pater accipe fronte,
Qui nobis larga das alimenta manu.

Alia.

Alme Deus nobis benedic, & redde ſalubres,
Quas capimus largè te tribuente dapes.
Non lauta humanam ſuſtentant fercula vitam,
Sed qua diuini vox venit ore Patris.

FINIS.

DOctrinæ fructus (puer) hæc notat arbor amœnos,
Quos liber iste tibi (si modo discis) habet.
Nam te diuinos Musarum mittit in hortos,
Artes qui sacras arbore quaq; ferunt.
Ergo age, & ingenuas quisquis (puer) expetis artes,
Arboris hos fructus collige, carpe, cape.

BRITISH
15 JY 1915
MUSEUM

BREVISSIMA

Institutio SEV RATIO GRAMMATICES cognoscendæ, ad omnium puerorum vtilitatem præscripta, quam solam Regia Maiestas in omnibus Scholis profitendam præcipit.

EXCVSVM LONdini, per assignationem Francisci Floræ.

M.D.LXXXVI.

ALPHABETVM GRÆCVM.

Literæ apud Græcos ſunt quatuor & Vigenti.

Figura.	*Nomen.*	*Pronuntiatio.*	
Α α	Αλφα	Alpha	a
Β β ϐ	Βῆτα	Beta	b
Γ γ ϛ	Γάμμα	Gamma	g
Δ ∆ δ	Δέλτα	Delta	d
Ε ε	Εψιλὸν	Epſilon	e tenue
Ζ ζ ϛ	Ζῆτα	Zeta	z (denſum
Η η	Ητα	Eta	e longum v
Θ ϑ θ	Θῆτα	Theta	th
Ι ι	Ιωτα	Iota	i
Κ κ	Κάππα	Cappa	c
Λ λ	Λάμβδα	Lambda	l
Μ μ	Μῦ	My	m
Ν ν μ	Νῦ	Ny	n
Ξ ξ	Ξῖ	Xi	x
Ο ο	Ο μικρὸν	O micron	o paruum.
Γ π ϖ	Γῖ	Pi	p
Ρ ρ	Ρῶ	Rho	r
Σ σ	Σῖγμα	Sigma	s
Τ τ ϒ	Ταῦ	Tau	t
Υ υ	Υψιλὸν	Ypſilon	y
Φ φ	Φῖ	Phi	ph
Χ χ	Χῖ	Chi	ch
Υ ϕ	Ψῖ	Pſi	pſ
Ω ω	Ω μέγα	O mega,	o magnum.

Finis Alphabeti.

BRITISH MUSEUM

DE GRAMMATICA ET EIVS PARTIBVS.

GRAMMATICA, EST recte scribendi atque loquendi ars.

Grammaticæ quatuor sunt partes:

Orthographia, Etymológia, } { Syntaxis, Prosodia.

De Orthographia.

ORTHOGRAPHIA, est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus quæq; dictio sit formanda literis: vt Lectio, non lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

DE LITERIS.

Ex viginti duabus literis, quinque sunt vocales: *Vocales.*
a, e, i, o, u, nam y Græca est.

Ex quibus variè dispositis, coalescunt diphthongi quinque: *Diphthongi.*

æ, au, œ, ei, eu } vt { Musæ. Audio. Cœlum. Hei. Euge. } Reliquæ literę Consonantes appellantur, quarum nouem sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, t. *Consonantes, Mutæ.*

Septem autem semiuocales: L, m, n, r, s, x, z. *Semiuocæ.*

Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ: *Liquidæ.*
l, m, n, r.

S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ *s.*

X & Z. interdum etiam liquescit. X & Z, duplices sunt consonantes, atque etiam I, inter duas vocales.

I & V consonantes aliquando. Adduntur etiam consonantibus I & V, quando sibi vel alijs vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt Iuno, Iouis, voluntas, vultus.

K, Y, Z. K, Y, & Z, Latinis dictionibus nunquam admiscentur.

H, aspiratio. H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota.

Apud Poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus: vt Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus verò nullis:

Rectè itaque enunciamus,

Hiulcus, Hiacchus, } trisyllaba. { Hieronymus, Hieremias, } pētasillaba

At in Latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt Charus, charitas. Pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ, maiusculis scilicet characteribus, & minusculis. Maiusculis inchoantur sententię: vt Deum time. Regem honora. & propria nomina: vt *Henricus, Anglia.*

Diligenter obseruari oportebit, quæ dictiones diphthógis scribantur; nam hæ quidem vel scribi omnino, vel signari debent: vt { Musæ, Præsunt, } vel { Musę, Pręsunt

Literæ maiusculæ. Literæ maiusculæ, cùm solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant Prænomen, aliquando numerum:

vt

A.	Aulus.	P. C.	Patres conscripti.
C.	Caius.	Q. Quint. Quæst.	Quirites.
D.	Decius.	R. P.	Respublica.
G.	Gaius.	Sp.	Spurius.
L.	Lucius.	Sex.	Sextus. (Romanus.
M.	Marcus.	S. P. Q. R.	Senat. populusq;
P.	Publius.	T.	Titus.
P.	Populus.	T. C.	Tua clementia. &
R.	Romanus.		eius generis infinita.

In numeris verò significat.

I.	Vnum.	L.	Quinquaginta.
V.	Quinque.	XC.	Nonaginta.
IX.	Nouem.	C.	Centum.
X.	Decem.	D.	Quingenta.
XL.	Quadraginta	M.	Mille.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

RECTÈ scripturo, discendum est in primis syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus, bd, vocali sequenti adhærent: A-bdomen, a-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista:

ct, pf, sc, tn — vt: Do-ctus, San-ctus, Scri-psi, Sum-psi, Pi-scis, Di-sco, E-tna.

gm, gn, st, x — vt: A-gmen, I-gnis, Ve-ster, Magi-ster, An-xius, Di-xi, & similia.

Inter m & n, non interseritur p. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro somnus: Columpna, pro columna.

Post x, non scribitur s: vt excribo, exoluo, non exscribo

exſcribo, exſoluo. In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſeruiendum eſt:

vt { Occurro, Officio, Aufero, } potiùs quàm { Obcurro, Obficio, Abfero. }

Et contrà, { Abſtineo, Obtineo, Obrepo, } non autem { Auſtineo, Ottineo, Orrepo. }

Atque huius rei gratia, etiam conſonantes in compoſitione aliquando interſeruntur: vt Redamo, redeo: ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

ORthographiæ affinis eſt Orthoepia, hoc eſt, emendatè rectéque loquendi ratio. Ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum.

Hîc in primis curandum eſt, vt præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora ſic effingant & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate ita ſermonem præcipitent, vt nuſquam, niſi vbi ſpiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad ſingulas quaſque voces longa interſpiratione conſileſcant, ructu, naſu, ſingultu, ſcreatu, vel tuſſi, ſermonis tenorem inepte dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi ſunt pueri ab ijs vitijs, quæ noſtro vulgo penè propria eſſe videntur, cuiuſmodi ſunt, Iotaciſmus, Lambdaciſmus, Iſchnotes, Trauliſmus, Plateaſmus, & ſimilia.

Iotaciſmus. Iotaciſmus dicitur quando I litera, pleniore ſono, & ſupra iuſtum decorem extenditur: quo vitio ex noſtratibus maximè laborant Angli ſeptentrionales.

Lamdaciſmus,

Lambdacismus, est vbi quis L nimis operosè so- *Lambda-*
at: vt Ellucet, pro elucet. Sauluus, pro saluus. *cismus.*

Nostrati vulgo diuersum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguiùs iusto pronúciant, dum

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus Moolis. Faulsus. }

Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quoti- *Ischnotes.*
es syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enunciamus quàm per est: vt cùm

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus, { Nync, Tync, Eliquis, Elius. }

Trauliſmus, est hæsitantia quædam aut titu- *Trauliſmus.*
bantia oris, quando eadem syllaba sæpiùs repetitur: vt Cacacanit, pro canit. Tututullius, pro Tullius.

Huic vitio vt fœdissimo, ita & periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris, vt nomina & versus affectatæ difficultatis, ex plurimis & asperrimis inter se coëuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè voluant: vt *Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix.*

-postquam discordia tetra
Belli ferratos postes, portasq; refregit.

Plateasmus, est quando crassiùs & voce plus- *Plateasmus.*
quàm virili loqui nitimur: vt cùm

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus, { Mountes, Fountes, Pountes. }

Vt etiam pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus, { Argo, Sparma, Parago. }

Sunt & alibi apud noſtrates, qui pro V conſonante ſonant F: & contrà, V pro F: vt

Folo, Fis, Folui, Felle, pro Volo, Vis, Volui, Velle.

Et rurſum, Vero, Vers, Verre, pro Fero, Fers, Ferre.

S. S, verò mediam inter duas vocales corruptè ſonant nonnulli,

pro Læſus, Viſus, Riſus, pronunciantes, Læzus. Vizus. Rizus.

H. H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enunciari volunt: malè ergò

pro Homo, Hamus, Humus, Chriſtus, Crihſma, Chremes, Thus, Diphthongus, Sphæra, efferimus, Omo, Amus, Vmus, Criſtus, Criſma, Cremes, Tus, Diptõgus, Spæra.

Fœdè quoque erratur à noſtris, vbi t, & d, tanquam aſpiratas pronunciant:

vt Amath, Caputh, Aputh, pro Amat, Caput, Apud.

At innumera penè ſunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

DE

ORTHOGRAPHIA.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

NEque exigua Orthographiæ pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur: Proinde de clausularum distinctionibus paucula annotasse, non fuerit superuacaneum.

Puncta ergò siue notæ, quibus in scribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur, *Puncta quæ.*

Subdistinctio,	Græcis,	Comma,
Media distinctio,		Colon,
Plena ac perfecta distinctio.		Periodus

Subdistinctio seu comma, est silentij nota, seu potius respirandi locus, vtpote qua pronunciationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, vt quod sequitur, continuò succedere debeat.

Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum(,)

Ouidius. *Vtendum est ætate, cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulæ partes: vt

Iuuenal. *Grammaticus, Rhetor, Geometres, pictor, aliptes.*
Græculus esuriens, in cœlum iusseris, ibit.

Media distinctio, seu colon, est vbi tantùm ferè de sententia restat, quantum iam dictum est, & est perfecta periodi pars, notaturque duobus punctis, sic(:) *Colon.*
Quemadmodum horologij vmbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creuisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex interuallo sentitur.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam Sententiam, quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) *Periodus.*

Dis

Dic mihi musa virum, captę post tempora Troię,
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Huc annumerari solent Parenthesis, & Interrogatio.

Parenthesis. Parenthesis, est sententia duabus semilunulis inclusa, qua remota, sermo tamen manet integer: vt *princeps (quia bella minantur Hostes) militibus vrbes pręmunit, & armis.*

Interrogatio. Interrogatio, signatur duobus punctis ac superiore sursum caudato, sic(?) vt *Et quę tanta fuit Roma, tibi causa videndi?*

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia, versatur in primis circa inuestigandas dictionum origines: vt num cœlebs dicatur, quasi cœlestem vitam agens: num lepus, quasi leuipes.

Cæterum Etymologia, quatenus hoc loco de ea disserimus: est ratio cognoscendi casuum discrimina: vt Fortis, fortiter: Lego, legit, omnesq; orationis partes complectitur. Cicero notationem seu veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

De octo partibus orationis.

Partes orationis sunt octo:

Declinabiles.
- Nomen,
- Pronomen,
- Verbum,
- Participium,

Indeclinabiles.
- Aduerbium,
- Coniunctio,
- Præpositio,
- Interiectio.

NO-

NOMEN.

NOmen, est pars orationis, quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur, Substantiuum, & Adiectiuum.

Substantiuum, est quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam. *Nomen Substant.*

Est autem Substantiuum duplex, { Appellatiuum, & Proprium.

Appellatiuum, est quod rem multis communem significat: vt *homo, lapis, iustitia, bonitas.* *Appellatiuum.*

Proprium, est quod rem vni indiuiduo propriam significat: vt *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.* *Proprium.*

Proprij nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causa, vel veteri ritu præponitur: vt *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.* *Prænomen.*

Nomen, quod suum est cuique: vt *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.* *Nomen.*

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euentu aliquo: vt *Africanus, Macedonicus, Germanicus.* *Cognomen.*

Adiectiuum, est quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæreat: vt *Piger, alacris, candidus, clemens.* *Nomen adiectiuum.*

Adiectiuum est duplex, Commune, & Proprium.

Commune, est quod affectionem multis communem significat: vt *Bonus, malus, solers, satur.* *Commune.*

Proprium, est quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt *Gradiuus Marti, Quirinus Romulo.* *Proprium.*

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt septem:

Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE

DE SPECIE.

Species nominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua. Primitiua, est quæ aliunde non trahitur.

Deriuatiua. Deriuatiua, est quæ aliunde formatur.

Primitiuæ subijciuntur hæc quæ sequuntur, & huiusmodi.

Collectiuum. Collectiuum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: vt *Concio, cœtus, plebs, turba.*

Fictitium. Fictitium, quod à sono fingitur: vt *Sibilus, tinnabulum, stridor, clangor.*

Interrogatiuum. Interrogatiuum: vt Quis, vter, qualis, quantus, quot, nunquis. Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

Redditiuum. Redditiuum, quod Interrogatiuo respondet: vt, Talis, tantus, tot.

Numerale. Numerale, cuius species hæ numerantur.

Cardinale. Cardinale, a quo seu a fonte alij numeri dimanant: vt, Vnus, duo, tres, quatuor.

Ordinale. Ordinale; vt, Primus, secundus, tertius, quartus.

Distribut. Distributiuum: vt, Singuli, bini, terni, quaterni.

Partitiuum. Partitiuum, quod significat vel multa singulatim: vt, Quisque, vnusquisque, vterque, neuter.

Vel vnum è multis, vt, Alter, aliquis, cætera, reliquus.

Vniuersale. Vniuersale: vt, Omnis, cunctus, nullus, nemo.

Particul. Particulare: vt, Aliquis, quisquam, vllus, quidam.

Deriuatiua. Deriuatiua autem has species subiectas habent, nimirum Verbale: vt, Lectio, litura, auditus, aratrum.

Patrium. Patrium: vt, Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Actonensis.

Gentile. Gentile: vt, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronimycum, quod vel a patre, vel ab alia quapiam

piam suæ familiæ persona deriuatur: vt,

Aeácides,	*filius vel nepos Aeáci.*
Neríne,	*filia vel neptis Nerei.*
Latóides,	*filius Latonæ.*
Menelâis,	*vxor Menelái.*

Diminutiuum: vt, *Regulus, popellus, maiusculus, minusculus.* *Diminut.*

Possessiuum: vt, *Herilis, seruilis, regius, paternus.* *Possessiuum.*

Materiale: vt, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.* *Materiale.*

Locale: vt. *Hortensis, agrestis, marinus, montanus,* *Locale.*

Aduerbiale: vt, *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.* *Aduerb.*

Participiale: vt, *Amandus, docendus, videndus, scribendus.* *Partieip.*

Et quæ in *lis* exeunt, à verbis deducta: vt, *Fictilis, coctilis, flexilis, pensilis.*

DE FIGVRA.

Figura aut est simplex: vt, *Iustus*: aut composita, vt *Iniustus.*

Sunt qui huc addunt & decompositam: vt, *Irreparabilis.*

DE NVMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de vno, vt *Pater*: Pluralis de pluribus, vt *Patres.*

DE CASV.

Casus nominum sunt sex.

Nominatiuus, qui & rectus dicitur, est prima vox, qua rem aliquam nominamus. *Nominatiuus.*

Genitiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic Patrius, Gignendi, aut Interrogandi casus dici solet. *Genitiuus.*

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octauum etiam casum *Datiuus. Octauus casus.*

casum comprehenderunt: vt, *It clamor cœlo.* id est, ad *cœlum.*

Accusatiuus.

Accusatiuus, qui & Incusatiuus, vel Causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vtpote in quem actio verbi immediatè transit: vt *Amo Patrem.*

Vocatiuus.

Vocatiuus, quem & Salutatorium vocant, vocandis compellandisue personis accommodatur.

Ablatiuus. Latinus casus.

Ablatiuus, quo quippiã ab aliquo auferri significamus Hic Sextus atq; Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius.

DE GENERE.

Genus, est sexus discretio. Et sunt genera numero septem. Masculinum, cuius nota est hic, Fœmininum, hæc. Neutrum, hoc. Commune hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epicœnum seu promiscuum, quum sub vna generis nota vtrunque sexum complectimur: vt, *Hic anser. Hæc aquila* Quanquam hoc quidem genus ad presens negotium non ita proprie spectare videtur, cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Communis & Dubij differentia.

Porrò inter commune genus & dubium, hæc est differentia: quod vbi semel communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: vt si dixeris, Durus parens, aut Canis fœta, quamdiu de eisdem ipsis indiuiduis loquêris, non licebit mutato genere dicere, Parentem iniquam, aut Canem fœtum.

At verò dubij generis substantiuo posito, etiam si adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, Durum corticem, poteris etiam de eodem loqui

qui pergens dicere, eandem corticem esse & amaram.

Vt autem genera nominum adamussim calleas, hi sequentes, canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos à Guilielmo Lilio, Anglo acceptos referre debes.

REGVLAE GENERALES PROPRIORVM.

PRopria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas: *Masc. sine nomina*

Vt sunt diuorum, Mars, Bacchus, Apollo, Virorum. *Diuorum. Virorum.*

Vt Cato, Vergilius. Fluuiorum, vt Tybris Orontes. *Fluuiorum.*

Mensium, vt October. Ventorum, vt Lybs, Notus, Auster. *Mensium. Ventorum.*

DE FOEMININIS.

Propria fœmineum referentia nomina sexum, Fœmineo generi tribuuntur: siue Dearum *Fœmi. sine. Dearum.*

Sunt, vt Iuno, Venus. Mulierum, ceu Anna, Philotis. *Mulierum.*

Vrbium, vt Elis, Opus. Regionum, vt Græcia, Persis. *Vrbium. Regionum.*

Insulæ item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus. *Insularum.*

Excipienda tamen quædam sunt vrbium vt, ista Mascula, Sulmo, Agragas. Quædam neutralia, vt Argos, *Exceptio.*

Tybur, Prænestе, & genus Anxur, quod dat vtrunque.

REGVLAE GENERALES.

APPELLATIVORVM.

Appel-

Arborum.

APellatiua arborum erũt muliebria, vt alnus,
Cupreſſus, cedrus, mas ſpinus, mas oleaſter,
Et ſunt neutra, ſiler, ſuber, thus, robur, acerque.

EPICOENA.

Volucrum. Ferarum. Piſcium.

SVnt etiam volucrum, ceu paſſer, hirundo:
Ferarum,
Vt Tygris, vulpes: & piſcium, vt oſtrea, cœtus,
Dicta epicœna, quibus vox ipſa genus feret apti.

Exceptio generalis.

Attamen ex cunctis quæ diximus antè, notandum,
Omne quod exit in um, ſeu Græcum ſiue Latinum.
Eſſe genus neutrum, ſic inuariabile nomen.

Vſus trium regularum ſpecialium.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellatiua vocantur,
Aut quæ ſunt tanquam Appellatiua, ordine dicam:
Nã genus his ſemper dignoſcitur ex genitiuo,
Infrà vt monſtrabit ſpecialis regula triplex.

PRIMA REGVLA SPECIALIS.

Regula ſpecialis.

NOmen non creſcens genitiuo, ceu caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Quoniam Lilius noſter genus nominum Appellatiuorum ex genitiuo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum Appellatiuorum non creſcentium in genitiuo: cuius generis ſunt omnia primæ & quartæ inflexionis, & ſecundæ etiam, præter paucula quædam quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraq; tertiæ declinationis

eclinationis,cuiuſinodi ſunt, Labes, labis: Peſtes eſtis: Vis, genitiuo vis: Mater, matris: Caro, rnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

Maſcula nomina in a,dicuntur multa virorũ *In A.*
Vt ſcriba,aſſecla,ſcurra,rabula,lixa,laniſta.
Maſcula Græcorum quot declinatio prima
undit in as,& in es,& ab illis quot per a fiunt:
Vt ſatrapas ſatrapa,athletes athleta. Leguntur
Maſcula item verres, natalis, aqualis. Ab aſſe
Nata, vt centuſsis, coniunge lienis, & orbis,
allis,caulis,follis,collis, menſis, & enſis.
uſtis, funis, panis, penis, crinis, & ignis.
aſsis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & vnguis,
t vermis, vectis, poſtis, ſocietur & axis.
Maſcula in er,ceu venter: in os vel us,vt logos, *In Er, Os, & Vs.*
nnus.

Fœminina non creſcentia.

Oeminei generis ſunt mater, humus, domus,aluus,
t colus, & quartæ pro fructu ficus, acuſq;
orticus,atq; tribus, ſocrus, nurus, & manus,
dus:
uc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi.
is iungas os in usvertentia Græca, papyrus,
ntidotus,coſtus,diphthõgus,byſſus,abyſſus.
ryſtallus, ſynodus, ſaphîrus, erêmus, & arctus.
um multis alijs, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Neutra non crescentia.

NEutrum nomen in e, si gignit is, vt mare, rete:
Et quot in on vel in um fiunt, vt barbiton, ouum
Est neutrum hyppomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò vulgus.

Dubia non crescentia.

INcerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus, amnis:
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis.
Pro morbo ficus fici dans, atque Phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

COmpositum à verbo dans a, commune duorum est:
Graiugena à gigno, agricola à colo: id aduena monstrat.
A venio. Adde senex, auriga, & verna, sodalis,
Vates, extorris, patruelis, perq; duellis,
Affinis, iuuenis, testis, ciuis, canis, hostis.

Secunda regula specialis.

NOmen crescentis, penultima si genitiui
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietâtis;
Virtus virtûtis monstrat, genus est muliebre.

Hue

Huc ſpectant, quæ acuunt penultimam genitiui creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter fides.

Omnia item monoſyllaba, præter vis. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis, vt ſunt omnia deſinentia in

C — vt — Halec, halêcis.
In — vt — Delphin, Titan, — nis.
An — vt — Infans, — antis.
Ans — vt — Quadrãs, — antis.

Ens — vt — Continens, Triens, — entis.
Vns — vt — Decuns, decuncis.

In Er longum, quæ Græcis in ηρ ſcribuntur: vt Crater, character, ſtater, ſoter, êris.

Latina in er, ad tertiam regulam pertinent, quare mulier haud rectè in hac claſſe collocatur in

Inx — vt — Syrinx, ingis.
Anx — vt — Phalanx, angis.
Vnx — vt — Deunx, Septunx, — uncis.

Ons — vt — Effrons, Bifrons, — ontis.
Ors — vt — Cohors, Conſors, — ortis.

Præterea in o Latina, quæ ônis & ênis habent in genitiuo: vt — Lectio, Ligo, Spado, — ônis. Anio, ênis.

Præter paucula Gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: vt Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo.

Al. In Al neutra: vt Vectigal, animal. âlis. Cætera in al, sunt tertiæ regulæ.

En. In En, quæ ênis habent in genitiuo: vt Lyen, Syren. ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In ωρ Græca, quæ retinent ω in genitiuo: vt Damon, Ladon, Symon, Trion. ônis.

Quædam variant: vt {Orion, Edon, Egeon,} {ônis & ónis. Cætera sunt tertię regulæ.}

Ar. In Ar Latina: vt

{Laquear, Exemplar, Calcar,} {âris. præter} {Iubar, Nectar, Arar,} {áris.} Hepar, hepátis.

Or. In Or Latina: vt Amor, timor, vxor, soror. ôris. Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant: vt arbor, marmor, æquor, ador, robor. &c. óris. Et Græca quoque nonnulla: vt Rhetor, Hector, Nestor, Stentor. &c. óris.

As. In As Latina: vt Maiestas, lenitas, humanitas, &c. ātis. Excipe Anas, anátis, & Græca quædam fœminina: vt Lampas, monas, trias, decas. ádis.

Es. In Es Latina aliquot: vt {Quies, Magnes, Locuples,} {etis} {Merces, Hæres, Cohęres.} ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: vt Lebes, tapes, Dares, Chremes. ētis.

Is. In Is, quę faciunt îtis, înis, & îdis in genitiuo: vt {Samnis, Quiris,} îtis. {Salamis, Trachis,} înis. {Psophis, Crenis.} îdis.

Cętera sunt tertiæ regulæ.

In

In Os Latina: vt {Custos, ôdis. / Nepos, ôtis.} Præter {Compos, / Impos,} ŏtis. *Os.*

Et Græca, quę retinent ω in penultima genitiui: vt Heros, Minos, Rhinoceros, ægoceros. ŏtis.

In Vs, quę mittunt genitiuum singularem in ûtis, ûdis, ûtis, ûntis: vt Salus, palus, tellus, opus Præter vnam vocem Pecus, pecŭdis. *Vs.*

Huc pertinent & comparatiua neutra in us: vt Sanctius, probius, melius, peius, ôris.

In Ax, tam Latina, quàm Græca: vt Limax, fornax, thorax, phœax, audax, bibax. âcis. *Ax.*

Excipe Græca quędam Appellatiua & gentilia: vt Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, pharnax, candax, âcis. Syphax, tamen variat Syphăcis, & Syphācis.

In Ex paucula quędam: vt Veruex, êcis, vibex ĭcis, exlex, êgis, alex, êcis. Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda ſunt. *Ex.*

In Ix Latina & Græca: vt Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix. &c. îcis. Et verbalia omnia in trix, vt Victrix, nutrix, motrix lotrix. &c. îcis. *Ix.*

Cętera pertinent ad tertiam regulam.

In Ox ſubſtantiua & adiectiua: vt Celox, velox. ŏcis. *Ox.*

Præter Cappadox, ŏcis. Allobrox, ŏgis.

In Vx: vt Pollux, pollûcis. Cętera ſunt tertię regulæ. *Vx.*

In Yx: vt Bombyx, bombўcis. Bebryx autem variat bebrўcis Cętera ad tertiam regulam relegari debent. *Yx.*

In S Græca, præcedente p: vt Hydrops, cyclops, conops, cercops, ôpis. Reliqua in ôps, ad tertiam regulam referenda ſunt. *S.*

Masculina ex crescentibus acutè.

MAscula dicuntur monosyllaba nomina quædam:

Sal, sol, ren, & splen, car, ser, vir, vas vadis, as, mas,

Bes, cres, pres, & pes, glis gliris habens genitiuo.

Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, simul & fons.

Seps pro serpente, gryps, thrax, rex, grex gregis, & Phryx.

Polysyllaba in N & O. Masculà sunt etiam polysyllaba in n, vt Acarnan,

Lichen & delphin: Et in o signantia corpus:

Vt leo curculio: sic senio, ternio, sermo.

In Er, Or, Os, Dens. Masculà in er, or, & os, ceu crater, conditor, heros;

Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dés

Qaule bidens, quando pro instrumento reperitur:

Adde gigas, elephas, adamas, garamasq; tapesq;

Atque, lebes, cures, magnes, vnumq; meridies, nomen quintæ, & quæ componuntur ab asse

Vt dodrãs, semis: Iungantur masculà Samnis,

Hydops, nyctycorax, thorax, & masculà verues,

Phœnix, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his,

Feminina. Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, vxor.

Neutra ex crescentibus acutè.

Sunt

Sunt neutralia & hæc monoſyllaba nomina, *Neutra.*
nel, fel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas vaſis, os oſsis & oris.
Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polyſyllaba,
in arque,
Vt capital, laquear. Neutrum halec, & mulie- *Al.*
bre.

Dubia.

Sunt dubia hæc, python, ſcrobs, ſerpens, bubo, *Ar.*
rudens, grus,
Perdix, linx, limax, ſtirps pro trunco, pedis & *Stirps pro progenie, Calx pro ſaxo excoſto. f ſuns.*
calx.
Adde dies, numero tantùm mas eſto ſecundo.

COMMVNIA.

Sunt commune Parens, autorque, infans,
adoleſcens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata,
Vt bifrons, cuſtos, bos, fur, ſus, atque ſacerdos.

TERTIA & vltima regula ſpecialis.

NOmen creſcentis, penultima ſi genitiui
Sit grauis, vt Sanguis, genitiuo ſanguinis
eſt mas.

Hæc contrà penultimam genitiui creſcentis grauant.

Cuius generis ſunt paucula illa ſecundæ declinationis, de quibus ſuprà memininius, videlicet, Socer, gener, puer. ĕri.

Adulter, adultĕri. Presbyter, presbytĕri, vox eccleſiaſtica.

ir. Cõpoſita à vir, ῦri: vt Leuir, Triumuir, Decemuir Centum uir ῦri.

Compoſita item à gero & fero: vt Armiger, clauiger, caducifer, lucifer. ĕri. Et adiectiua quædam Tener, ſatur, dexter, proſper. ĕri. Spectant huc & græca omnia neutri generis in a: vt Poëma, dogma, ſophiſma, ænigma. ătis.

Tr. In yr item Greca: vt Martyr, martyris. Pſithyr,
Yr. pſithyris. Omnia item in ur Latina: vt Augur, murmur, furfur, cicur. ŭris.

Yt. In ut etiam omnia: Caput, capῦtis. Occiput, occipῦtis

O. Præterea in o Latina omnia, præter illa, quæ ſuperiùs excipiuntur: vt Imago, ſartago, ordo, cardo. ῦnis.

L. In L: vt Annibal ălis. Mugil. ĭlis. Conſul, præſul. ŭlis.

En. In en: vt Pecten, tibicen, carmen, crimen. ĭnis.

On. In on Græca, quæ ſumunt o paruum in penultima genitiui ſingularis: vt Canon, dæmon, architecton, Philemon. ŏnis.

Or. In or Latina & Græca: vt Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator. ŏris

As. In as: vt Anas, anătis.
Et Græca: vt, Archas. chilias, hebdomas, enneas. ădis.

Es. In es Latina: vt Fomes, limes, ĭtis. Præſes, Deſes. ĭdis.

Is. In is Latina & Græca: vt Sanguis, pollis. ĭnis. Tyrannis, paropſis. ĭdis.

Ar. In ar Latina & Græca: vt Iubar, compar, nectar, bacchar. ăris.

Er. In er Latina & Græca: vt Socer, gener. ĕri. Aër, æther. ĕris.

S, præcedente conſonante. In S, præcedente conſonante, tam Latina, quàm Græca: vt

Princeps

rinceps,	cĭpis.	Aethiops,	ŏpis.
Iyems,	ĕmis.	Arabs,	ăbis.
nops,	ŏpis.	Chalybs,	ȳbis.

In os Latina: vt Compos. ŏtis. *Os.*

In us Latina & Græca: vt Pecus, decus. ŏris. *Vs.*
Vellus, vulnus. ĕris. Tripus, Oedipus. ŏdis.

In ax Græca: vt Abax, storax, colax, climax. ăcis. *Ax.*

In ex Latina: vt Index, vindex, carnifex, aruspex. *Ex.*
ĭcis.

In ix Latina & Græca: vt Varix, fornix, calix. *Ix.*
ĭcis. Mastix. ĭgis.

In ox Latina & Græca: vt *Ox.*

Præcox, Cappadox,	ŏcis.	Allobrox, Polyphlox,	ŏgis.

In ux Latina: vt Coniux, Redux, coniŭgis. redŭcis. *Vx.*

Denique in yx Græca: vt Onyx, Sardonyx. ȳchis. *Yx.*
Ceryx, Eryx. ȳchis.

Fœminina excepta ex grauiter crescentibus.

FOeminei generis sit hyperdissyllabon in do
Quod dinis, atque in go, quod dat ginis in genitiuo:
Id tibi dulcedo, faciens dulcedinis, idque
Monstrat compago compaginis: adijce virgo,
Grando, fides, compes, teges, & seges, arbor, hyemsq́;:
Sic Bacchar, syndon, gorgon, icon, & amazon.
Græcula in as vel in is finita, vt Lāpas, Iaspis,
Cassis, cuspis, in us vox vna pecus pecudis dās.
His forfex, pellex, carex, simul atque suppellex,
Appendix, histrix, coxendix, adde filixq́;.

Neu-

Neutra grauiter ex creſcentibus.

Eſt neutrale genus ſignans rem non animatã,
Nomen in a, vt problema, en vt omen, ar vt iubar, ur dans,
Vt iecur, us vt onus, put vt occiput. Attamen uer, ex his.
Maſcula ſunt pecten, furfur. Sunt neutra cadaver, iter, ſuber, pro fungo tuber, & vber.
Gingiber, & laſer, cicer, & piper, atque papauer.
Et cicer, atque ſiler: Neutra æquor, marmor, adorq;,
Atque pecus, quando pecoris facit in genitiuo.

Dubia grauiter ex creſcentibus.

Sunt dubij generis, cardo, margo, cinis, obex,
Puluis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex.
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, ſilexq;,
Quamuis hæc melius vult maſcula dicier vſus.

Communia grauiter ex creſcentibus.

Cõmunis generis ſunt iſta, vigil, pugil, exul,
Præſul, homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Archas.
Antiſtes, miles, pedes, interpres, comes, hoſpes.
Sic ales, præſes, princeps, auceps, eques, obſes.
Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur:
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruſpex.

REGVLA ADIECTIVORVM GENERALIS.

Ad-

ADiectiua vnam duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, audax, retinent genus omne ſub vna:
ſub gemina ſi voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior eſt, vox altera neutrum.
At ſi tres variant voces, ſacer vt ſacra ſacrum
Vox prima eſt mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At ſunt quæ flexu propè ſubſtantiua vocares,
Adiectiua tamen natura vſuque reperta;
Talia ſunt pauper, puber, cum degener, vber,
Et diues, locuples, ſoſpes, comes, atq; ſuperſtes.
Cum paucis alijs, quæ lectio iuſta docebit.
Hæc proprium quendam ſibi flexum aſciſcere gaudent:
Campeſter, volucer, celeber, celer, atque ſaluber.
Iunge pedeſter, equeſter, & acer: iunge paluſter,
Ac alacer ſylueſter. At hęc tu ſic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere. Aut aliter ſic.
Hic atque hęc celeris, rurſum hoc celere, eſt tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque alijs, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Prima nominum, declinatio.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes:

A, As, } vt { Mensa, Aeneas. } Es, E, } vt { Anchises, Penelope.

Porrò Græca sunt omnia quæ in { As, Es, E, } finiuntur: vt { Thomas, Anchises Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hæbræa quædam in am: vt Adam Adæ, Abraham Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus Adami, Abrahamus, Abrahami.

As, accusatiuum in am & in an facit: vt Aeneas, Aeneam, vel Aenean. Vocatiuum in a: vt Aeneas, Aenea.

Es, in accusatiuo en sumit: vt Anchises, Anchisen. In vocatiuo & ablatiuo, e vel a: vt Anchise, vel Anchisa.

E, genitiuum in es mittit, datiuum in e, accusatiuum in en, vocatiuum & ablatiuum in e: vt

Nom. Penelope, Gen. Penelopes, Dat. Penelope, Accusat. Penelopen, Vocat. Penelope, Ablat. Penelope.

As, in genitiuo.

As, in genitiuo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem: vt Pater familias, Filius familias. Id quod veteres obseruabant in multis alijs. Ennius.

Dux ipse viæ. Liuius Andronicus. *Mercurius, cum*

filius Latonas. pro *Latonę*. Sic Neuius. *Filij terras*, pro *rrę.*

ergilius. *Nec auras nec sonitus memor.*

Aulai & pictai, atque id genus alia, priscis relin-uito.

Genitiuus pluralis interdum syncopen admittit: Aeneadûm, Graiugenûm, pro Aeneadarum, Gra-genarum.

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in abus: ea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ. abus.

Hæc verò tam in is, quàm in abus: Filia, filijs vel iliabus. Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

SEcundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque	Er, Ir, Vr, Vs, Vm,	vt	Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.	*Secunda declinatio.*
Et Græcorum,	Os, On, Eus,	vt	Delos. Ilion. Orpheus.	

Attica in Os, genitiuum in o mittunt, accusa-tiuum in on: vt Androgeos, Androgeo. Accusatiuo Androgeon. *Os.*

Quædam Græca contracta in Vs, vocatiuum for-mant in u: vt Panthus, ô Panthu. Oedipus, ô Oedipu. *Vs.*

Notabis & Latina quædam tam in us, quàm in e, mittere vocatiuum singularem, vt Agnus, vulgus, ucus, fluuius, chorus, populus pro natione. [Quin Ouidius ausus est dicere, *Latmius Endymion, non est tibi luna rubori?* Sed atticam Græcorum dialecton immi-

Eus. imitatus, quæ vocatiuum recto ſimilem ſemper format.] Eus, genitiuum format in ei vel eos, datiuum in ei, accuſatiuum in ea, vocatiuum in eu: vt

Nominatiuo Orpheus. } Ac. Orphea. Oui. Orpheon.
Gen. Orphei vel Orpheos. } Vo Orpheu.
Datiuo. Orphei. } Ablatiuo Orpheo.

Notandæ ſunt denique ſyncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum, Virorum.

Ambo & duo in accuſatiuo maſculino. Item anomala illa, Ambo & duo, quas duas voces poëtæ etiam in accuſatiuo maſculino vſurpant: vt Vergilius. *Si duo præterea tales Idæa tuliſſet Terra viros.* Horat. *Ne vos titillet gloria. Iureiurando obſtringam ambo.* Cicero in Phi. ſecunda. *Præter duo vos, nemo ſic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia eſt, cuius difficiliores duntaxat caſus hoc loco attingemus.

Quorundam accuſatiui flectuntur tantùm in im: vt Vim, rauim, tuſsim, ſitim, maguderim, amuſsim, charybdim.

Sic & quorundam fluuiorum accuſatiui: vt Tybrim, Ararim.

Accuſat. in em & im. Quædam accuſatiuos flectunt in im & in em communiter: vt Buris, peluis, clauis, ſecuris, puppis, torquis, turris, reſtis, febris, nauis, bipennis, aqualis. im vel em.

Ablatiuus ſingularis. Ablatiuus regulariter in e deſinit: vt Pectus, ſalus. Ablatiuo Pectore, ſalute.

Propria nomina adiectiuis ſimilia, ablatiuos in e mittunt: vt Fœlice, Clemente, Iuuenale, Martiale. &c.

At neutra deſinentia in al, ar, & e, ablatiuum magna ex parte mittunt in i:

vt

vt { Vectigal, Calcar, Mare, } Ablatiuo { Vectigali. Calcari. Mari.

Ablatiuus rete, à nominatiuo retis est, non à nomin. tiuo rete: Par, cum compositis, tam e, quàm habet: vt Par, compar. Ablatiuo Pare, compâre, Hæc tamen e retinent, Far, hepar, iubar, nectar, gausape præsepe, e. *Retis.*

Et hęc propria, { Soracte, Præneste, Reate, } Ablatiuo { Soracte. preneste Reate.

Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genitiuum interdum in orum mittunt: vt Agonalia, Vinalia. Genitiuo Agonaliorum, Vinaliorum. *Festorum nomina.*

Interdum autem in ïum: vt Floralia, Feralia. Genitiuo Floralium, Feralium.

Aliquando verò tam in orum quàm in ïum.

vt { Parentalia, Saturnalia, } Gen. { Parentaliorum, Saturnaliorum, } vel ïum

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina in er, vel is, ablatiuum in i solùm mittunt: vt { Septemb. Aprilis, } Ablatiuo { Septembri Aprili. *Mensium nomina.*

Quorum accusatiuus in im tantùm desinit, ijs ablatiuus exit in i: vt { Sitim, Tussim, } Ablatiuo { Siti. Tussi.

Adiectiua quæ nominatiuum in is, vel er, & e neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solùm: vt

Fortis

Fortis, Mollis, Dulcis, } Abl. { Forti. Molli. Dulci. } Sic { Acer, Acris, Acre, } Abla. Acri.

Nota. Licet poëtæ interdum metri causa, E pro I vsurpent.

Cætera adiectiua tam in e, quàm in i mittunt: vt Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplice, vel ci.

Præter { Pauper, Degener, Vber, } { Sospes, Hospes, } quæ in e tantùm faciunt ablatiuum.

Comparatiua etiam bifariam faciunt ablatiuum: vt Melior, doctior. Ablatiuo Meliore, doctiore, vel ri.

Similiter & substantiua quædam: vt Ignis, amnis, anguis, supellex, vnguis, vectis. Ablatiuo e vel i.

Rariùs autem ciuis, Rariùs etiam Arpinas, } Ablatiuo { Ciue vel ciui. Arpinate, vel ti.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Deniq; ad eundem modum ablatiuos formant, quorum accusatiui per em & im finiunt: vt Puppis, nauis, ablatiuo Puppe, naue, vel i. Et verbalia item in trix: vt { Victrix, Altrix, } Ablatiuo { Victrice, vel ci. Altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in i tantùm, vel in e & i, nominatiuum pluralē mittunt in ĩa: vt Molli, duplice vel ci. Nominatiuo plurali, Mollia, duplicia. Præter vbera, plura vel pluria, aplustra, vel aplustria: Et comparatiua: vt Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Genitiuus pluralis. Ex ablatiuis in i tantùm, vel in e & i, fit pluraliter genitiuus inium: vt Vtili, vtilium. Puppe vel pi, puppium.

Præter

Præter comparatiua: vt { Maiorum, Meliorum, } Item præter iſta, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ ſyncopam aliquando admittunt, cuiuſmodi ſunt Sapientûm, pro ſapientium. Serpentûm, pro ſerpentium.

Quando nominatiui ſingulares duabus conſonantibus finiuntur. genitiui plurales exeunt in ium:

vt { Pars, Vrbs, Falx, Glans, Trabs, Merx, } Genitiuo plurali, { Partium. Vrbium. Falcium. Glandium. Trabium. Mercium. }

Excipe hyemum, principum, participum, municipium, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Vbi in nominatiuis & genitiuis ſingularibus repetiuntur pares ſyllabæ, genitiuus pluralis exit in ium:

vt { Collis, Menſis, Auris, } is. Genit. plu. { Collium. Menſium. Aurium. }

Adde iſtis, Litium, ditium, vitium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatum, iuuenum, opum, apum.

As format aſsium, mas marium, vas vadis, vadium, nox noctium, nix niuium, os oſsium, faux faucium, mus murium, caro carnium, cor cordium. Alituum ab ales, aſſumit u.

Boum anomalum eſt, vt etiam bobus vel bubus. Accuſat. plural.

Quorum genitiui plurales deſinunt in ium, accu-

ſatiuum formant per es & eis diphthongum: vt Partium omnium. Partes, omnes, vel eis.

Græcorum declinatio.

Græco fonte deriuata plæraque, quando iuxta linguæ ſuæ morem variantur, genitiuum mittunt in os: vt Titan, Pan, Daphnis, Phyllis. Genitiuo Titanos, Panos, Daphnidos, Phyllidos. Datiuum verò in i breue: vt Titáni, Pani, Daphnidi, Phyllidi.

Accuſatiuum in a, niſi ſint neutri generis in a non terminantia: vt Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen, & ys, per os purum declinata in genitiuo, accuſatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N: vt

Tethys, Tethyos.	Accuſatiuo	Tethyn.
Decapolis, lios.		Decapolin.
Geneſis, geneſios.		Geneſin.
Metamorphôſis, ſios.		Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genitiuorum ratione duplicem quoque accuſatiuum formant, alterum in n, alterum in a: vt Paris, genitiuo Paridos & Parios, accuſatiuo Parida & Parin. Themis, genitiuo Themidos & Themios, accuſatiuo Themida & Themin.

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, accuſatiuum in ô mittunt:

vt Sapphô, Sapphûs.	Hanc	Sapphô.
Mantô, Mantûs.		Mantô.
Cliô, Cliûs.		Cliô.

Vocatiuus.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte ſimilis eſt, in nonnullis tamen à nominatiuo abijcitur:

vt

vt { Pallas, Pallantis. / Theseus, Theseos. / Tethys, Tethyos. } Voc. ô { Palla. / Theseu. / Tethy. }

{ Phyllis, Phyllidos. / Alexis, Alexios. / Achilles, Achilleos. } Vocat. ô { Phylli. / Alexi. / Achille. }

Neutra singularia in a, Græca sunt: vt Problema, poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba tum, vt: Hoc problématum, hoc poëmatum. *Græca neutra in a.*

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vsu sunt: vt Problématis, poëmatis.

QVARTA DECLINATIO.

QVartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest, nam duas tantùm sortitur terminationes in recto singulari, nempe us & u: vt Manus, genu. Veteres à nominatiuis, anus, tumultus, ornatus, dixerunt, anuis, tumulti, ornati, in genitiuo. Terentius. *Eius anuis causa.* Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus ui habet, & interdum etiam u: vt Fructui, concubitui: rariùs fructu, concubitu. Vergilius. *Quod neque concubitu indulgent.* Terentius. *Vestitu nimio indulges.* *Datiuus formæ.*

Currûm autem pro curruum, Synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet.

Iesus, in accusatiuo Iesum habet, in reliquis verò casibus vbique Iesu. *Iesus.*

Hæc datiuum & ablatiuũ pluralem in ũbus formant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, specus, quercus, partus, portus, veru. ũbus. *Datiuus & Ablat. plur.*

Cætera omnia in ibus: vt Fructibus, fœtibus, manibus, nutibus.

QVINTA DECLINATIO.

QVinta declinatio, genitiuum, datiuum, & ablatiuum, pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infrà in heteroclitis fusiùs tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: vt *Plebes, plebei.*

Genitiuus singularis. Genitiuus huius declinationis olim etiam in es, ij, & e, exibat. Cicero *Equites verò daturos illius diei pœnas.* Vergilius. *Munera lætitiamq; dij.* Saluſtius. *Vix decima parte die reliqua.*

Cæterum præter iſta quæ iam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS. R. R.

Heteroclita quæ ſunt.

QVæ genus aut flexum variant,
quæcunque nouato.
Ritu deficiunt, ſuperántue,
Heteroclita ſunto.

VARIANTIA GENVS.

Fœmina. Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:
Pergamus infœlix vrbs Troũ, Pergama gignit.
Quod niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex.
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

Neutra. Dat prior his numerus neutrum genus, alter vtrumque:

Raſtrum

Raſtrum cum fræno, filum, ſimul atque capiſtrum.
Argos item & cœlum, ſunt ſingula neutra. Sed audi,
Maſcula duntaxat cœlos vocitabis, & Argos.
Fræna ſed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nundinũ, & hinc epulum, quibus addito balneum. Et hęc ſunt
Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo.
Balnea plurali Iuuenalem conſtat habere.
Hæc maribus dãtur ſinglaria, plurima neutris: *Maſculina.*
Mænalus, atq; ſacer mons Dyndimus, Iſmarus, atq;
Tartara, Taygetus, ſic Tænera, Maſsica, & altus
Gargarus. At numerus genushis dabit alter vtrumq;,
Sibilus, atque iocus, locus, & Campanus, Auernus.

DEFECTIVA.

Quæ ſequitur manca eſt numero caſúue propago.

APTOTA.

Quæ nullum variant caſum, vt fas, nil, nihil, inſtar: *Aptôto ſunt quæ à recto non variant caſum.*
Multa & in u, ſimul i, vt ſunt hæc cornuq́;, genuq́ue.
Sic gummi, frugi, ſic tempe, tot, quot, & omnes

A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

MONOPTOTA.

Monoptôta sunt quæ vnico in obliquo reperiuntur.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu (vna,
Promptu, permissu: Plurali legimus astus,
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

DIPTOTA.

Diptôta quæ dicuntur.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remânet:
Vt fors forte dabit sexto, spontis quoque spôte,
Sic plus, pluris habet repetundarum repetundis
Iugeris & sexto dat iugere. Verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dat.
Tantundem dat tantidem: simul impetis hoc (ra.
dat
Impete. Iunge vicem sexto vice, nec lego plu-
Verberis atque vicem, sic plus cum iugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

TRIPTOTA.

Triptôta quæ tribus.

Treis quibus inflectis casus, Triptôta vocâtur:
Vt precis atque precem, petit & prece blandus amicam. (dignus.
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope
At tantùm recto frugis caret, & ditionis.
Integra vox vis est, nisi desit forte datiuus,
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

Quæ

Quæ referunt, vt qui: quæ percontantur, vt Ecquis: *Defecta vocatiuo.*
Et quæ distribuunt, vt nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his iungi, vt quilibet, alter:
Quinto hæc sæpè carent casu, & pronomina, præter (tu.
Quatuor hæc infrà, Noster, nostras, meus, &
Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens, (Roma. *Defecta Plurali.*
Plurima ne fuerint, vt Mars, Cato, Gallia,
Ida, Tagus, Lælaps, Pernassus, Bucephalusq;.
His frumenta dabis, pensa herbas, vda, metalla,
In quibus autorum quæ sunt placita, ipse requiras,
Est vbi pluralem retinent hæc, est vbi spernunt.

Neutra singu. carentia quibusdam casibus pluralibus.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusq;, *Appellat. masculina defecta plurali.*
Treis tantùm similes voces pluralia seruant.
Hesperus & vesper, pontus, limusq;, fimusq;, *Appellat. fœm. carentia plurali.*
Sic penus & sanguis: sic æther, nemo: sed ista.
Mascula sunt, numerum vix excedentia primum.
Singula fœminei generis, pluralia rarò:
Pubes, atque salus sic talio, cum indole, tussis,
Pix, humus, atque lues, sitis, & fuga, iunge quietem.
Sic cholera, atque fames, bilisque, senecta, iuuentus.

Sed tamen hęc, ſoboles, labes, vt & omnia quintæ,
Treis ſimiles caſus plurali ſæpe tenebunt.
Excipe res, ſpecies, facies, aciesque, diesq;,
Quas voces numero totas licet eſſe ſecundo.
Iſtis multa ſolent muliebria nectere, vt hæc ſit
Stultitia, inuidia, & ſapientia, deſidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet,
Quam tibi prefixam ceu certum colligę filum,
Rariùs his numerum, quandoque ſed adde ſecundum.

Neutra carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre ſecundum:
Delicium, ſenium, lethum, cœnumq;, ſalumq;.
Sic barathrum, virus, vitrum, viſcumq;, penumq;.
Iuſtitium, nihilum, ver, lac, gluten ſimul halec.
Adde gelu, ſolium, iubar. Hîc quoque talia ponas,
Quæ tibi ſi obſerues, occurrent multa legenti.

Maſculina plurali.

Maſcula ſunt tantùm numero contenta ſecundo:
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes.
Menſes profluuium, lemures, faſti, atque minores,
Cùm genus aſsignant natales: adde penates.
Et loca plurali, quales Gabijq;, Locriq;.
Et quæcunque legas paſsim ſimilis rationis.

Fœminina carentia ſingul.

Hæc ſunt fœminei generis, numeriq; ſecundi:
Exuuiæ, phaleræ, grateſq;, manubiæ, & idus.

Antiæ, & induciæ, simul insidiæq́; minæq́;.
Excubię, nonæ, nugæ, tricæq́;, calendæ.
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæq́;.
Inferiæ & feriæ, sic primitiæq́;, plagæq́;
Retia signantes, & valuæ, diuitiæq́;.
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ, & Athenę. Quod genus inuenias & nomina plura locorum.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur: *Neutra carentia sing.*
Mœnia cum tesquis, pręcordia, lustra ferarum.
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra.
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo.
Rostra disertus amat, puerіq́; crepundia gestant.
Infantesq́; colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absoluens, superis effata recantat.
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi.
Quòd si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

REDVNDANTIA.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas, *Redundantia*
Nam genus & vocem variant tonitrus, tonitruq́;.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum, (tum
Sensus & hoc sensum, tignus tignumq́;, tapeAtq́; tapete tapes, punctus punctumq́;. Sinapi,
Quod genus immutans, fertur scelerata sinapis.
Sinus & hoc sinum vas lactis, mendaq́; mendũ.
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornũ.

At

At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri.
Euentus ſimul euentum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Nominatiui ex accuſatiuis græcis.

Sed tibi pręterea quædam ſunt Græca notãda,
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum.
Nam panther panthera creat, crateraq; crater.
Caſsida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit.
Hinc cratera venit, venit æthera, ſic caput ipſum
Caſsida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vocum diuerſæ terminationes ſub eodẽ genere.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus vnum.
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, ſtipis & ſtips. (ſcobs.
Sic cinis atque ciner, vomis vomer, ſcobis &
Puluis item puluer, pubes puber. Quibus addes
Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, adorq;. (multa
His & apes apis, plebs plebis. Sunt quoque
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt Delphin delphinus, & hic elephas elephantus.
Sic congrus conger. Meleagrus ſic Meleager.
Teucrus item teucer. Dabis huc & cætera cũcta,
Quæ tibi par ratio dederit, & lectio caſta.

Declinationem variantia.

Hæc ſimul & quarti flexus ſunt atque ſecundi
Laurus enim laurifacit, & laurus genitiuo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus.
Sic colus atque penus, cornus quando arbor habetur.

Sic

Sic lacus atque domus, licet hæc nec vbique recurrant.
His quoque plura leges, quæ priscis iure relinquas.

Et quæ luxuriant sunt adiectiua notanda *Adiectiua luxuriãtia.*
Multa, sed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt: (musq;,
Anna, iugum, neruus, somnus, cliiusq;, animus,
Et quot limus habet, quot frœnum, & cera, bacyllum:
A quibus vs simul is formes, vt inermus, inermis.
Rarior est hilarus, vox est hilaris benè nota.

COMPARATIO NOminum.

Comparantur nomina, quorum significatio augeri minuiue potest. Gradus comparationis sunt tres. *Nominum comparatio.*

Positiuus, qui rem sine excessu significat: vt Albus, niger, probus, improbus. *Positiuus gradus.*

Comparatiuus, qui significationem sui positiui per aduerbium Magis, auget: vt Albior, probior. id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positiui casu in i, addita syllaba or: vt ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior. *Comparatiuus.*

Superlatiuus, qui supra positiuum cum Aduerbio Valdè, vel maximè significat: vt *Superlatiuus.*

Doctis-

Doctiſsimus, Iuſtiſsimus, } id eſt, valdè vel maximè { Doctus. Iuſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitiui caſu in i, adiectis ſ & ſimus: vt à Candidi, prudenti, fit Candidiſsimus, prudentiſsimus.

In rimus. Quæ verò poſitiua in r deſinunt, adiecto rimus, ſuperlatiuum formant: vt Pulcher, pulcherrimus. Niger, nigerrimus.

Excipiuntur Dextimus à Dexter, Maturimus, ſiue Maturiſsimus, ab antiquo Matur.

In lis. Sex iſta in lis, ſuperlatiuum formant in limus: nempe Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus.

Deriuata à dico, loquor. &c. Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur. Maledicus, Maledicentior, Maledicentiſsimus, à dico. Magniloquus, Magniloquentior, Magniloquentiſsimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus & confidentiloquus, vſurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Beneuolus, Beneuolentior, Beneuolentiſsimus, } à volo.

Magnificus, Magnificentior. Magnificentiſsimus, } à facio.

Comparatio nom. in us purum. Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio fit per aduerbia Magis & Maximè: vt Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INVSITATIOR.

Interim acré iudicium adhibendum eſt, vt quæ in

legendis autoribus rarò occurrunt, rarò itidem ſurpentur.

Cuiuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

ſiduior, ſtrenuior, egregijſsimus, mirificiſsimus, entiſsimus, vel pijſsimus, Ipſiſsimus.

rpetuiſsimus, } Exiguiſsimus, apud Ouidium.
uiſsimus, } Multiſsimus, apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, peſsimus. agnus, maior maximus. Paruus, minor, minimus. ultus plurimus, multa plurima, multum plus plumum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, eterrimus, ab antiquo Deter. Nequam, nequior, equiſſimus. Citra, citerior, citimus. Intra, interior, timus. Infra, inferior, infimus. Extra, exterior, timus, vel extremus. Supra, ſuperior, ſupremus, el ſummus. Poſt, poſterior, poſtremus. Vltra, vlterior, vltimus. Propè, propior, proximus, à quo proximior apud Ouidium. Pridem, prior, primus. Diu, iutior, diutiſsimus. Sæpè, ſæpius, ſæpiſsimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, inclytiſsimus. Meritus, meritiſsimus. *Comparatio manca.*
pimus, opimior. Siniſter, ſiniſterior.

cyor, } ab ὠκὺς. { Nouus } Iuuenis,
cyſsimus, } { Nouiſsimus. } Iunior.

doleſcens, { Senex, } Potior, } Ante,
doleſcentior, { Senior, } Potiſsimus } Anterior.
{ Maximus natu.

onginquus, } { Nuper, } { Penè,
onginquior. } { Nuperrimus. } { Peniſsimus.

In

Interdum autem à substantiuis fit comparatio, sed abusiuè:

Comparatio abusiua.

vt { Neronior, Cinædior, Punior } à { Nerone. Cinædo. Pœno. }

DE PRONOMINE.

PRonomen, est pars orationis, qua in demonstranda aut repetenda re aliqua vtimur.

Pronomina sunt quindecim: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: vt Egomet, Tute, Idem. & similia. Vt etiam Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Primitiua. Species Pronominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua. Ad primatiuam spectant ista: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Ex primitiuis alia sunt Demonstratiua, alia Relatiua.

Demõstratiua Demonstratiua dicuntur eadem quæ & primitiua, nimirum Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relatiua. Relatiua autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui.

Deriuatiua

Deriuatiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras. Deriuatiuorum alia sunt Possessiua, alia Gentilia. *Deriuatiua.*

Possessiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester. *Possessiua.*

Gentilia ex eo dicuntur, quòd Gentem aut Nationem, vel partes & sectas significent: vt Nostras, vestras, & cuias nomen. *Gentilia.*

DE NVMERO.

Numerus Pronominum duplex est. Singularis, vt Ego: Pluralis, vt Nos. *Numerus in pronominibus.*

DE CASV.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine.

Vocatiuo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor: Tu meus, noster, nostras. Martialis tamen pronomini Ipse, vocatiuum tribuere videtur, quum ait.

Vt Martis reuocetur amor, sæuiq; tonantis,
A te Iuno petat Cestos & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genera sunt in pronominibus, perinde vt in adiectiuis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt Ego, tu, sui. Alia per tria genera variantur: vt Meus, mea, meum. *Genus pronominum.*

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum sunt quatuor. *Pronominũ declinatio.*

Genitiuus autem primæ declinationis exit in i: vt

Ego, Tu, } Genit. { Mei. Tui. } { & sui, quod recto caret in vtroque numero.

Genitiuus secundæ desinit in ius vel ius. Cuius formæ sunt, *Secunda.*

Ille

Ille, Ipse, Iste,	Genitiuo.	Illius. Ipsius. Istius.	Hic, Is, Qui,	Genit. Huius. Eius. Cuius.

Tertia. Genitiuus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adiectiuorum, quæ per tres terminationes variantur. Cuius sortis sunt,

Nominatiuo	Meus, mea, meum.
	Tuus, tua, tuum.
	Suus, sua, suum.
	Noster, nostra, nostrum.
	Vester, vestra, vestrum.
Genitiuo	Mei, meæ, mei.
	Tui, tuæ, tui.
	Sui, suæ, sui.
	Nostri, nostræ, nostri.
	Vestri, vestræ, vestri.

Quarta. Genitiuus quartæ habet âtis: ex quo ordine sunt

Nostras, Vestras, Cuias,	Genitiuo	Nostrâtis. Vestrâtis. Cuiâtis.

Cæteri obliqui in vtroque numero, ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ pronominũ. Personæ Pronominum sunt tres, Prima, Secunda, Tertia, vt Ego. Tu. Ille.

DE FIGVRA.

Figura. Pronominum compositio. Figura est duplex. Simplex, vt Ego: Composita, vt Egomet.

Pronomina inter se componuntur: vt Ego ipse, tuipse, suiipsius, meijpsius.

Nominatiuo

Nomi.	Istic, Istæc, Istoc vel Istuc.	Accusat.	Istunc, Istanc, Istoc vel Istuc.	Abla.	Istoc, Istac, Istoc.

Pluraliter Nominatiuo & accusatiuo Istæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: vt Cuiusmodi, huiusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: vt Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur etiam & cum aduerbijs: vt

Eccum, Eccam, Eccos, Eccas,	ab Ecce.	Ellum, Ellam, Ellos, Ellas,	ab Ecce. Vt & Idem quoque, ab is & demùm.

Cum coniunctione quoque componuntur: vt

No.	Hiccine, Hæccine, Hoccine.	Actō.	Hunccine, Hanccine, Hoccine.	Ab.	Hoccine, Haccine, Hoccine.

Pluraliter, Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adiectionibus: vt Met, Te, Ce, Pte.

Met, adijcitur primæ & secundæ personę: vt Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic sibimet quoque ac semet dicimus. *Met.*

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à Tumeo. Sed Tuimet, tibimet, temet, nosmet, &c. *Tumet.*

Te adijcitur istis, Tu, Te, vt Tute. Tete. *Te.*

Ce, adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in s desinunt: vt Huiusce, hisce, *Ce.*

illiuſce, iſtiuſce, hoſce, illoſce, iſtoſce.

Pte apponitur iſtis ablatiuis, { Mea, Tua, Sua, Noſtra, Veſtra, } vt { Meapte, Tuapte, Suapte, Noſtrapte, Veſtrapte. }

Interdum etiam maſculinis & neutris adiici ſolet vt Meopte marte, Tuopte labore, Suopte iumento, Noſtropte damno. &c.

Quis. Quis & qui, ad hunc modum componuntur. Quis, in compoſitione hiſce particulis poſtponitur:

En, Ne, Alius, Num, Si, } vt { Ecquis. Nequis, Aliquis. Nũquis, Siquis. } Et hæc tam in fœminino ſingulari, quam in neutro plurali, Qua habent, non quæ: vt Siqua mulier. Nequa flagitia. &c.

Ecquis. Præter Ecquis, quod vtrunque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compoſitione:

Nam, Piam, Putas, Quam, Que, } vt { Quiſnam. Quiſpiam. Quiſputas. Quiſquam. Quiſque. } Et hæc vbique (præterquam in ablatiuo ſingulari) qua habent, non Qua: vt Quænam doctrina. Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis. Quis, etiam cum ſeipſo componitur: vt Quiſquis, quod & in hunc modum variatur.

Nomi. { Quiſquis, Quicquid, } Accuſat. Quic quid. Ablat. { Quoquo, Quaqua, Quoquo. }

Qui, in compoſitione præponitur his particulis:

Nam

Dam, Quidam. Et hæc vbiq;
Vis, Quiuis. præterquam in
Libet, vt Quilibet. ablatiuo singulari,
Cunq;, Quicunq;. Quæ retinent, non
Qua: vt Quędam puella. Quęcunque facinora.

DE VERBO.

VErbum, est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agereue, aut pati, significat: vt Sum, existo: moueo, moueor: tango, tangor.

Verbum diuiditur in primis in Personale, vt Docco: & Impersonale, vt Oportet.

Personale, est quod certis personis distinguitur: vt Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Contra, Impersonale dicitur, quod diuersarum personarū vocibus nō distinguitur nec variatur: vt Pœnitet, tædet, miseret, oportet.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Coniugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborum genera, Actiuum, Passiuum, Neutrum, Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Actiuum, est quod agere significat, & in o finitum, passiuum in or formare potest: vt Docco, doceor, Lego, legor.

PASSIVVM.

Passiuum, est quod pati significat, & in or finitum, actiui formam r, dempto, assumere potest: vt Amor, amo. Afficior, afficio,

NEVTRVM.

Neutrum, est quod in o, vel in m finitum nec actiuam, nec passiuam formam integrè induere potest: vt Curro, ambulo, iaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Neutrum substantiuum.

Nam aliud Substantiuum dicitur: vt Sum, es, est, sumus. &c. Aliud Absolutum, sic dictum, quod ipsum per se sensum absoluat.

Neutrum absolutum.

Atque hoc rursum duplex est. Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: vt Ambio dormio, pluit, ningit. Alterum verò passionem in ipso completam indicat: vt Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis vsurpat:

vt { Bibo vinum, Curro stadium, Viuo vitam, } { Vinum bibitur. Stadium curritur. Vita vivitur. }

Sunt denique quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt Eo, adeo: mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens, quod in or finitum, vel actiui significationem

cionem habet, vt Loquor verbum : vel neutri, vt Philosophor.

COMMVNE.

Commune, quòd in or finitum, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet : vt Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, mentior : multaq; id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicatiuus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit : vt *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem vsurpatur : vt *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem : vt *An in æstu venit aliud ex alio malum?* *Indicatiuus.*

Imperatiuus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex : vt apud Propertium. *Imperatiuus.*

Aut si es dura nega, sin es non dura, venito.

Vergil. *Tityre dum redeo, brevis est via, pasce capellas :*
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem a subiunctiuo mutuatur. Cicero. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.*

Martialis. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin & illa passiua, Præceptum sit, dictum sit, determinatum sit, præteriti imperatiui esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam Permissiuus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur : vt

Si sine pace tua, atque inuito numine Troës
Italiam petiere, luant peccata, nec illos *Iuueris auxilio.*

Denique aliquando etiam Suppositiuus aut Hortatiuus appellatur: vt Vergil. *-eamus, & in media arma ruamus.*

Optatiuus. Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: vt *Vtinam bonis literis suus detur honos.*

Modus Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, quinque separata eisdem vocibus tempora habere videntur, vt est autor Linacrus. Præterea notandum est, Præsens huius modi assumere quandoque significationem futuri: vt *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis. Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: vt *Expectes eadem à summo minimóq; poëta* pro potes expectare. *Nō expectes vt statim gratias agat, qui sanatur inuitus.* pro non debes expectare. *Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro vult affirmare.

Græcorum optandi modus. Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per Optatiuum modum & particulam ἂν exprimunt.

Subiunctiuus. Subiunctiuus, qui nisi alteri subijciatur orationi, vel alteram sibi subiectam orationem habeat, per se sententiam non absoluit: vt *Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:*

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nota. Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conueniunt: discernuntur verò significatu & signis. Optatiuus enim semper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt *Vtinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neq; vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctiuus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet: vt *Si venero. Vt taceas. Quum cœnauero.*

Infini-

Infinitiuus, qui agere quidem aut pati significat, *Infinitiuus.* at citra certam numeri & personæ differentiam: vt *Malim probus esse, quam haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens, quo actio nunc geri significatur: vt *Scribo.* *Præsens.*

Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem. *Imperfectum.*

Vergilius. *Hîc templum Iunoni ingens Sydonia Dido Condebat.* Erat enim adhuc in opere.

Perfectum, quo præterita absolutaq; significatur actio. *Perfectum.*

Hoc in passiuis, deponentibus, & communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proxime præteritum exprimitur: vt *Pransus sum.* Alterum, quo viterius præteritum indicatur: vt *Pransus fui.* Non enim si modo pransus sis, Pransus fui, commodè aptéue dixeris.

Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita significatur. *Plusquam perfectum.*

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Hic promissiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: vt Ouidius.

Ibimus ô Nymphæ, monstrataq; saxa petemus.

Huius aliud genus est, quod Exactum vocant: vt *Videro, abiero.*

Terentius. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem Exactum futurum etiam in subiunctiuo modo reperitur. *Exactum.*

Plinius. *Ero ſecurior dum legam, ſtatimq; timebo quum legero.*

DE FIGVRA.

Figura eſt duplex, Simplex, vt Facio: Compoſita, vt calefacio. Verba compoſita, quorum ſimplicia exoleuerunt, ſunt defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur a græcis nata: vt { Impleo, à πλῶ. / Percello à κέλλω

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiua. Primitiua, quæ eſt prima verbi poſitio: vt Ferueo.

Deriuatiua. Deriuatiua, quæ à primitiua deducitur: vt Feruesco.

Deriuatiuorum genera ſunt quinque.

Inchoatiua. Inchoatiua, a Grammaticis appellata (quæ Valla Meditatiua potiùs & Augmentatiua appellat) in ſco deſinunt: vt Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco.

Hæc aut inchoationem ſignificant: vt Luceſcit, id eſt, incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi: vt apud Vergilium.

Expleri mentem nequit, ardeſcit́q; tuendo. Hoc eſt, magis, magisq; ardet. Ex his plæraq; pro thematibus primarijs vſurpantur: vt *Timeſco, biſco, conticeſco.* id eſt. *Timeo, hio, taceo.*

Frequentatiua. Frequentatiua deſinunt in to, ſo, xo, aut tor: vt Viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſci-ſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam vel conatum: vt Dictito. i. frequenter dico. Viſo. i. eo ad videndum.

Appellatiua. Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & ſimilia

similia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparatiua appellari solent.

Desideratiua finiunt in urio: vt Lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum primitiuorum studium atque appetentiam quandam adijciunt: vt Lecturio, id est, legere cupio. Cœnaturio, id est, cupio cœnare. *Desideratiua*

Diminutiua in lo, vel sso exeunt: vt Sorbillo, cantillo, pitisso. id est, parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo. *Diminutiua.*

Imitatiua, sunt quæ imitationem significant: vt Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hac forma non adeò delectati sunt, vnde pro Græcisso, Græcor vsi sunt: vt Cornicor, a cornice: Vulpinor, à vulpe: Bacchor, a Baccho. *Imitatiua.*

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ. Prima, vt Lego: Secunda, vt Legis: tertia, vt legit.

NVMERVS.

Numeri sunt item duo: Singularis, vt lego: Pluralis, vt legimus.

DE CONIVGATIONE.

Quandoquidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam vngues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, vt hæ Guilielmi Lilij de præteritis & supinis regulæ lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæque, nec sanè minus vtiles, pari auiditate imbibantur.

G.L.

G. L. DE SIMPLICIVM verborum primæ coniugationis communi præterito.

Hypermeter. Hypermeter versus plus iusto vna syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequentis versus, id quod omnium commune est.

AS in præsenti, perfectum format in aui:
Vt no nas, naui: vocito vocitas, vocitaui.
Deme lauo laui, iuuo iuui, nexoq; nexui, (bum
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verQuod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui. Rarò hæc formantur in aui,
Do das, ritè dedi, sto stas, formare steti vult.

Secundæ coniugationis commune præteritum.

ES in præsenti, perfectum formatiii dans:
Vt nigreo, nigres, nigrui: Iubeo excipe iussi
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoq;. Mulceo mulsi.
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videoq;
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:

Pen-

Pendeo namque pependi, mordeo vultq; momordi.
Spondeo habere spopondi, tondeo vultq; totondi.
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
L vel R, ante geo si stet, geo vertitur in si: *Geo.*
Vrgeo vt vrsi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles, fleui: leo les, leui: indeq; natum: *Leo.*
Deleo deleui, pleo ples, pleui, neo neui.
A maneo mansi formatur, torqueo torsi.
Hæreo vult hęsi. Veo fit ui, vt ferueo ferui. *Veo.*
Niueo & inde satum, poscit conniueo niui,
Et nixi. Iunge his cieo ciui, vicoq; vieui.

TERTIA CONIVGATIO.

TErtia præteritum formabit vt hîc manifestum:
Bo fit bi, vt Lambo Lambi, scribo excipe scripsi, *Bo.*
Et nubo nupsi, antiquum cumbo cubui dat.
Co fit ci, vt vinco vici, vult parco peperci, *Co.*
Et parsi. Dico dixi, duco quoque duxi. (dat.
Do fit di, vt mando mandi. Sed scindo scidi *Do.*
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudiq;.
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi.
Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cecîdi.
Cedo pro discedere, siue locum dare, cessi. *Cedo.*
Vado, rado, lædo, ludo, diuido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go

Go. Go fit xi, vt iungo iunxi. Sed r ante go, vult fi:
Vt ſpargo ſparſi, lego legi, & ago facit egi.
Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugiq;.
Dat frango fregi: cùm ſignat pango paciſci,
Vult pepigi: pro iungo pegi: pro cano panxi.

Ho. Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo. Lo fit iii, colo ceu colui. Pſallo excipe cum p,
Et ſallo ſine p, nam ſalli format vtrunque.
Dat vello velli, vulſi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango ceculi, pello pepuliq;.

Mo. Mo fit iii, vomo ceu vomui: ſed emo facit emi.
Como petit compſi, promo prompſi: Adijce demo
Quod format dempſi, ſumo ſumpſi, premo preſsi.

No. No fit ui, ſino ceu ſiui: temno excipe tempſi.
Dat ſterno ſtraui, ſperno ſpreui, lino leui,
Interdum lini & liui, cerno quoque creui.
Gigno, pono, cano: genui, poſui, cecini dant.

Po. Po fit pſi, vt ſcalpo ſcalpſi: rumpo excipe rupi.
Et ſtrepo quod format ſtrepui, crepo quod crepui dat.

Quo. Quo fit qui, vt linquo liqui: coquo demito coxi.

Ro. Ro fit ui, ſero ſeu pro planto & ſemino, ſcui,
Quod ſerui melius dat, mutans ſignificatum.
Vult verro verri & verſi, vro vſi, gero geſsi.
Quæro quæſiui, tero triui, curro cucurri.

So. So velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque laceſſo.
Formabit ſiui: Sed tolle capeſſo capeſsi,

Quod

Quodq; capeſsiui facit: atque Faceſſo faceſsi.
Sic viſo viſi, ſed pinſo pinſui habebit.
Sco fit ui, vt Paſco paui: vult poſco popoſci. *Sco.*
Vult didici diſco, quexi formare quiniſco.
To fit ti, vt verto verti: Sed ſiſto notetur *To.*
Pro facio ſtare actiuum, nam iure ſtiti dat.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui: ab ecto fit exi
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habetq;
Pexi: etiam necto dat nexui, habet quoque ne-
xui Dat mitto miſi, petij peto, ſiue petiui.
Vo fit ui, vt voluo volui: viuo excipe vixi, *Vo.*
Nexo vt nexui habet, ſic texo texui habebit.
Fit cio ci, vt Facio feci, iacio quoque ieci. *Cio.*
Antiquum lacio lexi, ſpecio quoque ſpexi.
Fit dio di, vt fodio fodi. Gio, ceu fugio, gi. *Dio.*
Fit pio pi, vt capio cepi: cupio excipe piui, *Gio.*
Et rapio rapui, ſapio ſapui, atque ſapiui. *Pio.*
Fit rio ri, vt Pario peperi. Tio, ſsi, geminans *Rio.*
S. Vt quatio quaſsi, quod vix reperitur in vſu. *Tio.*
Denique üo fit iii, vt ſtatuo ſtatui: pluo pluui
Format, ſiue plui: Struo ſed ſtruxi, fluo fluxi.

QVARTA CONIVGATIO.

QVarta dat is, iui, monſtrat ſcio, ſcis, tibi ſciui: Excipias venio dans veni, cambio campſi. *Verborum quartæ commune præteritum.*
Raucio rauſi, farcio farſi, ſartio ſarſi.
Sepio, ſepſi, ſentio ſenſi, fulcio fulci.
Haurio item hauſi, ſancio ſanxi, vincio vinxi.
Pro ſalto ſalio ſalui, & amicio micui dat. *Pes procelеusmaticus.*
Parciùs vtemur, cambiui, hauriui, amiciui, Sepiui,

Sepiui, ſanciui, ſarſiui, atque ſaliui.

DE COMPOSITORVM *Verborum præteritis.*

PRæteritum dat idem ſimplex & compoſitiuum:
Vt docui edocui monſtrat. Sed ſyllaba ſemper
Quam ſimplex geminat, compoſto non geminatur.
Præterquam tribus his, Præcurro, excurro, repungo:
Atque à do, diſco, ſto, poſco, ritè creatis.

Plico. A Plico compoſitum cum ſub, vel nomine, vt iſta:
Supplico, multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, complico, replico, & explico, üi vel in aui.

Oleo. Quamuis vult oleo ſimplex olui, tamen inde
Quoduis compoſitum melius formabit oleui.
Simplicis at formam Redolet ſequitur, ſuboleſcq;.

Pungo. Cõpoſita à Pungo, formabunt omnia punxi:
Vult vnum pupugi, interdumq; repungo repunxi.

Do. Natum à do, quãdo eſt inflexio tertia, vt addo,
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo vel obdo:
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at vnum

Sto. Abſcondo abſcondi. Natum à ſto, ſtas, ſtiti habebit.

Verba

Verba hęc ſimplicia præſentis pręteritiq;,
Si componantur, vocalem primam in E, mutant:
Damno, lacto, ſacro, fallo, arceo, tracto, fatiſcor
Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo, partioq;, *Partio.*
Cuius nata peri, dno comperit & reperit dant.
Cætera ſed perii, velut hæc, aperire, operire.
A Paſco paui, tantùm compoſita notentur *Paſco.*
Hæc duo, compeſco, diſpeſco, peſcui habere.
Cætera vt epaſco, ſeruabunt ſimplicis vſum.

Mutantia primam vocalem vbique in I.

Hæc Habeo, lateo, ſalio, ſtatuo, cado, lædo, *Poſthabeo Simplicis formam ſeruat.*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo, cecîdi.
Tango, egeo, teneo, tacco, ſapio, rapioq;,
Si componantur, vocalē primam in I mutant:
Vt rapio rapui, eripio eripui. A cano natum, *Cano.*
Pręteritum per cini, ceu concino concinui dat.
A Placeo ſic diſpliceo, ſed ſimplicis vſum *Placeo.*
Hæc duo, complaceo, cum perplaceo benè ſeruant.
Compoſita à Pango, retinent a quatuor iſta: *Pango.*
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
A maneo mānſi, minūi dant quatuor iſta, *Maneo.*
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoq;
Simplicis at verbi ſeruabunt cætera formam.
Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto, a per u mutant: *Scalpo.*
Id tibi demonſtrant, exculpo, inculco, reſulto.
Compoſita à claudo, quatio, lauo, reijciunt a: *Claudo.*

Id

Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatioq;
Percutio, excutio: à lauo, proluo, diluo, nato.

Mutantia primam vocalem vbique in I, *præterquam in præterito.*

Excipitur. Coëmo. Hæc si componas, ago, emo, sedeo, rego, frãgo,
Et capio, iacio, lacio, specio, premo, semper
Sic facio. Lego. Vocalem primam præsentis in I sibi mutant,
Præteriti nunquam, ceu Frango, refringo, refregi:
A capio, incipio incepi. Sed pauca notentur.
Namq; suum simplex perago sequitur, satagoq;
Ago. Vtq; ab ago, dego dat degi, cogo coëgi,
Rego. A rego, sic pergo perrexi, vult quoque surgo
Surrexi, media præsentis syllaba adempta.
Facio. Nil variat facio, nisi præposito præeunte,
Id docet olfacio cum calfacio, inficioq;.
Lego. A lego nata, re, se, per, præ, sub, trans, præeunte,
Præsentis seruant vocalem: in i cætera mutant.
De quibus hęc, intelligo, diligo, negligo, tantũ
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De simplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito discas formare Supinum.
Bi. Bi sibi tum format, sic namque bibi bibitum fit.
Ci. Ci fit ctum, vt vici victum, testatur & ici
Dans ictum, feci factum, ieci quoque iactum
Di. Di fit sum, vt vidi visum: quædam geminãt S,
Vt pandi passum, sedi sessum, adde scidi quod

Dat

Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.

Hîc etiam aduertas, quod ſyllaba prima ſupinis,

Quam vult præteritum geminari, non geminatur:

Idq; totondi dans tonſum docet, atque cecîdi

Quod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi (pepedi

Quod tenſum & tentum, tutudi tunſum, atq;

Quod format peditum: adde dedi, quod iure datum vult.

Gi fit ctum, vt legi lectum, pegi pepigiq; *Gi.*

Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum.

Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Li fit ſum, vt Salli, ſtans pro ſale condio, *Li.*

Salſum.

Dat pepuli pulſum, ceculi culſum, atque fefelli

Falſum: dat velli vulſum, tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, velut hîc manifeſtũ: *Mi. Ni.*

Emi emptum, veni ventum, cecini à cano, can- *Pi. Qui.*

tum.

A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,

A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri fit ſum, vt verri verſum: peperi excipe *Ri.*

partum.

Si fit ſum, vt viſi viſum: tamen ſſ, geminato, *Si.*

Miſi formabit miſſum, fulſi excipe fultum.

Hauſi nauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartũ,
Vſsi vſtum, geſsi geſtum, torſi duo, tortum
Et torſum, indulſi indultum indulſumq; requirit.

Pſi. Pſi fit ptum, vt ſcripſi ſcriptum: campſi excipe campſum.

Ti. Ti fit tum, à ſto namque ſteti, à ſiſtoq; ſtiti fit
Præterito, commune ſtatum: verti excipe verſum.

Vi. Vi fit tum, vt flaui flatum: paui excipe paſtum.
Dat laui lotum, interdum lautum, atque lauatum.
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed faui fautum, caui cautum, à ſero ſeui,
Formes ritè ſatum. Liui liniq; litum dat.
Solui à ſoluo ſolutum, volui à voluo volutũ.
Vult ſingultiui ſingultum, vænio, vænis,
Væniui, vænum: ſepeliui ritè ſepultum.

Vi. Quod dat iii, dat itũ, vt domui domitum: excipe quoduis
Verbum in iio, quia ſemper iii formabit in utũ,
Exui vt exutum: à ruo deme rui ruitum dans.
Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuiq;
Frictum, miſcui item miſtum, ac amicui dat amictum.
Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuiq;
Tentum, conſului conſultum, alui altum alitumq;.
Sic ſalui ſaltum, colui, occului quoq; cultum.

Proceleuſmaticus.

Pinſui

Pinſui habet piſtum, rapui raptum, ſeruiq́;
A ſero vult ſértum, ſic texui habet quoque textum,
Hęc ſed üi mutant in ſum, nam cenſeo cenſum
Celluí habet celſum, meto meſſui habet quoque meſſum,
Nexui item nexum, ſic pexui habet quoque pexum.
Dat patui paſſum, cartui caſſum, caritumq́;.
Xi fit ctum, vt vinxi vinctum: quinque abijciunt n, *Xi.*
Nam finxi fictum, minxi mictum, inq́ ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, rinxiquoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

De compoſitorum verborum Supinis.

COmpoſitum vt ſimplex formatur quodq́; ſupinum,
Quãuis non eadem ſtet ſemper ſyllaba vtriq́;.
Compoſita à tunſum, dempta n, tuſum: à tuitum fit, *Tundo. Ruo.*
I media dempta, rutum: & à ſaltum quoque ſultum. *Salio.*
A Sero, quando ſatum format, compoſta ſitum dant. *Sero.*
Hæc, captum, factum, iactum, raptum, a per e mutant,
Et cantum, partum, ſparſum, carptum, quoque fartum.

Edo. Verbum Edo compoſitum, non eſtum, ſed facit eſum:
Vnum duntaxat Comedo, formabit vtrunque.
A noſco tantùm duo, cognitum, & agnitum habentur.
Cætera dant notum, nullo eſt iam noſcitum in vſu.

Præterita verborum in Or.

VErba in or, admittunt ex poſteriore ſupino Præteritum, verſo u per us, & ſum conſociato
Vel fui vt à lectu, lectus ſum vel fui. At horum
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum.
Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & eius
Patior. Nata, vt compatior compaſſus, perpetiorq;
Fateor. Formans perpeſſus. Fateor quod faſſus, & inde
Nata, vt confiteor confeſſus, diffiteorq;
Gradior. Formans diſſeſſus. Gradior dat greſſus, & inde
Nata, vt digredior digreſſus. Iunge fatiſcor,
Feſſus ſum, menſus ſummetior, vtor & vſus.
Pro texo ordirus, pro incepto dat ordior orſus.
Nitor niſus vel nixus ſum, vlciſcor & vltus.
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum.
Obliuiſcor vult oblitus ſum, fruor optat
Fructus vel fruitus, miſereri iunge miſertus.
Tuor. Vult tuor & tueor, non tutus, ſed tuitus ſum:
Quamuis & tutum & tuitum ſit vtrique ſupinum.
Loquor. A loquor adde loquutus, & à ſequor adde ſequutus.

Experi-

Experior facit expertus. Formare paciscor
Gaudet pactus sum, nanciscor nactus. Apiscor, *Apiscor.*
Quod vetus est verbum, aptus sum: vnde
adipiscor adeptus. (ctus.
Iunge queror questus, proficiscor iunge profe-
Expergiscor sũ experrectus. et hæc quoq; comi-
niscor commentus, nascor natus, moriorq́;
Mortuus, atque orior, quod præteritum facit
ortus.

DE VERBIS GEMINVM
præteritum mutuantibus.

PRæteritum actiuæ & passiuæ vocis habent
hęc:
Cœno cœnaui & cœnatus sum tibi format.
Iuro iuraui & iuratus, potoq́; potaui *Versus hypermeter.*
Et potus, titubo titubaui vel titubatus.
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeoq́; (tus.
Dat placui & placitus, suesco sueui atque sue-
Væneo pro vendor, veniui, venditus & sum,
Nubo nupsi nuptaq́; sum, mereor meritus sum
Vel merui. Adde Libet libuit libitum, et licet
adde,
Quod licuit, licitum: Tædet quod tæduit, & dat
Pertæsum: adde pudet, faciens puduit, puditũq́;.
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumq́;.

De Neutropassiuorum præteritis.

NEutropassiuum sic præter itum tibi format *Versus hypermeter.*
Gaudeo gauisus sum, fido fisus, & audeo

Ausùs sum, fio factus, soleo solitus sum.
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

DE VERBIS PRAETERITVM *mutuantibus.*

Nigresco
Flauesco
Erubesco
Lucesco

QVædam præteritum verba accipiunt aliunde:
Incœptiuum in sco, stans pro primatio, adoptat
Præteritum eiusdem verbi: vult ergo tepesco
A tepeo tepui, feruesco à ferueo, ferui.
A video cerno vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio concussi, à percutioq;
Percussi, ferio: à mingo vult meio minxi.
A Sedeo sido vult sedi: à suffero tollo
Sustuli: & à fuo sum fui: & à tulo ritè fero tuli.
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furoq;
Hypermeter. Insaniui, à verbo eiusdem significati.
Sic poscunt vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De Verbis præterito carentibus.

Sylvesco.
Fruticesco
Sterilesco
Diesco.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliscofatisco,
Polleo, nideo. Ad hæc incœptiua, vt pueraſco:
Et passiua, quibus carere actiua supinis:
Vt metuor, timeor. Meditatiua † omnia, præter
Parturio, esurio, quæ præteritum duo seruant.

† Desiderativa, vt
Micturio.
Scripturio.
Iturio
Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquam retinebunt verba supinum.

Lambo

Lambo, micomicui, rudo, ſcabo, parco peperci,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quiniſco,
Dego, ango, ſugo, lingo, ningo, ſatagoq;.
Pſallo, volo, nolo, malo, tremo ſtridco, ſtrido.
Flaueo, liueo, auet, paueo, conniueo, feruet.
A nuo compoſitum, vt renuo: à cado, vt incido, præter
Occido, quod facit occaſum, recidoq; recaſum.
Reſpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo. *Linquo ſimplex. Adde Satago, Sida. Sapio.*
Et ſterto, timeo: ſic lucco, & arceo, cuius
Compoſita ercitum habent. Sic à gruo, vt ingruo natum.
Et quæcunque in üi, formãtur neutra ſecundæ:
Exceptis, oleo, dolco, placeo, taceoq;.
Pareo, item & careo, nocco, pateo, lateoq;.
Et valeo, caleo: gaudent hęc namque ſupino.

DE VERBIS DEfectiuis.

SEd nunc vt totum percurras ordine verbum,
Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec verſibus apta,
Qui rectis pedibus pleniſq; incedere gaudent,
Hiſce ſequẽs dabitur, quẽ cernis ſermo ſolutus.
Præſens Indicatiuus, Aio, ais, ait. Plu. Aiunt.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Plur. Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai.
Præſẽs optatiuus, potentialis, & ſubiunctiuus, Aias, aiat. Plu., Aiamus, aiant. Præſens participium, Aiens.
Præſens optatiuus & ſubiunctiuus, Auſim, auſis, auſit *Auſim.*

ausit. Pluraliter, Ausint. *Indicat. Saluebis. Imper.*

Salue. *Salue, saluето. Plur. Saluete. saluetote. Infinit. Saluere.*

Aue. Imperatiuus, Aue, auеto. Plu. Auete, auetote.

Cedo. Imperatiuus, Cedo. Plu. Cedite. *Id est, Ite, vel porrige.*

Faxo. Futurum, Faxo, faxis, faxit, pro faciam vel fecero. Plu. faxint.

Forem. Imperfectum opt. potent. & subiunctiui, Forem, fores, foret. pro essem, esses, esset. Pluraliter, Forent. Infinitiuus, Fore, id est, futurum esse.

Quæso. Præsens Indicatiuus, Quæso. Pluraliter, Quæsumus.

Insit. Insit sola vox est, Dicit seu dixit significans. Plur. Inſiunt. id est, dicunt

Inquio. Præsens indicat. Inquio vel inquam, inquis, inquit. Pluraliter Inquiunt.

Præterperfectum, Inquisti, inquit.

Futurum, Inquies, inquiet.

Imper. Inque apud Terentium. Inquito apud Plautũ.

Præsens optat. potentialis, & subiunctiuus, Inquiat.

Participium, Inquiens.

Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. Plu. Valete, valetote. Infinit. Valere.

Odi. &c. Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti & plusquam perfecti omnium modorum integras habent: vt & futuri quoque, quoties à præterito indicatiui formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quod Memini in Imperatiuo sing. memento. Plur. Mementote habet. Odi, noui & cœpi, carent imperatiuo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer à for, simplicia non reperiri.

Præterea { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } voces esse per apocopẽ concisas & decurtatas.

Denique

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo. quibo.

DE VERBIS IMPERSONALIBVS.

ET de personalibus quidem hactenus dictum esto: deinceps vero de Impersonalibus dicendum, quæ nominatiuum certæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominatiuus personæ in obliquos: vt quod Anglice personaliter dicimus, *I must reade Vergil*, Latinè impersonaliter effertur, Oportet me legere Vergilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd persona careant, (habent enim vt videmus, vocem tertiæ personæ tam actiuam quam passiuam quam plurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem, nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam Oportet me, primæ personæ esse videtur, numeriq; singularis: Oportet nos, primæ personæ pluralis: Oportet te, secundæ personæ singularis: Oportet vos, secundæ pluralis: atque itidem de reliquis. *Impersonalia cur sic dicta.*

Sunt igitur Impersonalia duplicia, { Actiuæ vocis, & Passiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis sunt hæc, & his similia: Est

Interest,	Tædet,	Liquet,	Restat,	Cōstat,
Refert,	Accidit,	Licet,	Decet,	cōducit
Placet,	Cōtingit	Solet,	Oportet	Miseret
Libet,	Euenit,	Vacat,	Potest,	Piget,
Pœnitet,	Expedit	Præstat,	Iuuat,	Pudet.

Impersonalia actiuæ vocis.

De-

Denique nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formâ possit induere: non diuerso. Horum tamen quædam personaliter vsurpantur: vt *Virtus placet probis.*
Pecunia omnia potest. Ars iuuat egentes.

Quædam verò semper manent impersonalia: vt Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium:
Quæ adsolent, quæq; oportent signa ad salutem esse, ea omnia esse video.

Coniugantur in tertia persona.

Coniugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. Aliquet non extat præteritum.
Tædet, pertæsum est format.
Miseret & miserescit, misertum est.

Inueniuntur etiam in vsu, Placitum est, Libitum est, Puditum est, Licitum est, Pigitum est, præterit. à Placet. Libet. Pudet. Licet. Piget.

Impersonalia passiuæ vocis.

Impersonalia passiuæ vocis fiunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt Curritur, Turbatur.

Carent Supinis & Gerundijs.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundij carent.

DE GERVNDIIS.

GErundi porrò voces participialia vocari possit, quòd similia participijs sunt: sicut prouerbialia dicimus, quæ sunt similia prouerbijs.

Proinde quia parùm videbamus conuenire inter grammaticos, vtrum ad verba an ad participia propius pertinerent, hìc in confinio vtriusque partis relinquimus, vt vtri velint, sese regno addicant.

Porrò à Nomine casum, à Verbo agendi vel patiendi, vel neutrius significationem accipiunt.

Et

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Gerundi terminationes sunt tres, Di, genitiui casus. Do, datiui & ablatiui, Dum, nominatiui & accusat. *Terminationes Gerundi.*

Gerundia autem actiuè maiore ex parte significare, nulli dubium est, licet interdum etiam passiuê significent. Cuius rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus erudiendi causa.* id est, vt erudiretur *Vrit videndo fœmina.* id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis.* id est, vt cognoscatur, vt discatur.

DE SVPINIS.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniaq; cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem Prius in um, Posterius in u: vt Visum, visu. Significant autem Prius quidem ferè actiuè, (sicut in Rudimentis dictum est) Posterius verò passiuè. *Supina.*

DE PARTICIPIO.

PArticipium, est pars orationis inflexa casu, quæ a Nomine genera, casus, & declinationem: a Verbo Tempora & significationes: ab vtroq; Numerum & figuram accipit. *Participium*

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt

Accidentia participiorum.

Accidunt Participio septem, Casus, Genus, Declinatio, Tempus, & Significatio, Numerus, Figura.

De genere autem & casu, & declinatione idem hic statuendum, quod supra in Nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora participiorum.

Tempora Participiorum sunt quatuor.

Præsens.

Præsens in ans vel ens: vt Amans, Legens.

Cæterum Iens, participium ab eo simplex raro legitur in nominatiuo, sed euntis, enti, euntem, ente, in obliquis.

Composita in iens.

Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, genitiuum autem in euntis: vt Abiens, abeuntis. Rediens, redeuntis, præter Ambiens, ambientis. &c.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia: vt Abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum

Præteritum verò in Tus, Sus, Xus, vt Doctus. Visus. Nexus.

Futurum.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, actiuæ vt plurimum significationis, Aut neutralis: vt Lecturus, cursurus. Alterum vero in dus, passiuæ significationis semper: vt Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio.

Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, docturus. Verberans, verberaturus.

A neutris cadentia, neutraliter significant : vt urrens, cursurus. Dolens, doliturus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in dus : vt Dubitandus, vigilandus, carendus, olendus. *Participia in dus.*

Passiuè significant, quæ à passiuis descendunt : vt, ectus, legendus. Auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiua ab huiusmodi neutris uorum tertiæ personæ passiuè vsurpantur : vt *Aratur terra.* Hinc arata & aranda terra. *Participia pass. a neutris.*

Participia formata à deponentibus, imitantur gnificationem suorum verborum : vt Loquens, oquutus, loquuturus : à loquor. *Participia pass. à deponentibus.*

Deponentibus quæ olim communia fuerunt, maet participium futuri in dus : vt

equendus,	}	Vtendus,	}
Loquendus,	}	Patiendus,	}

} Obliuiscendus.
} & alia id genus.

Habent & Deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc passiuè significant : vt Vergilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terentius. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Vergilius. *-mentitaq; tela Agnoscant.*

Communium deniq; verborum participia ipsorum significationem induunt : vt Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab Impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus. *Impersonalia carent participio.*

Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducuntur, Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, orituros, osurus, futurus. *Participia anomala deducta à verbis præter analog.*

Similia participijs sunt ista : Tunicatus, togatus, personatus, laruatus. Et innumera huius sortis vocabula *Participia derivata à nominibus.*

bula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NVMERVS.

Numeri in participijs.

Est & numerus in Participijs, vt in Nomine: Singularis, vt Legens, Pluralis, vt Legentes.

DE FIGVRA.

Figura participiorum.

Figura est duplex { Simplex, Composita, } vt { Spirans. Respirans.

Participia fiunt nomina participialia.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia, vel cum alium casum quam suum verbum regunt: vt

Abundans lactis. Patiens inediæ.

Alieni appetens. Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm cõparantur: vt { Amans, Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: vt

Expectem qui me nunquam visurus abisti? Hoc est, *quieti animo discessisti vt me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prętermissurus, si quid explorati haberet. id est, *ita affectus, vt non prętermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque. i. *dignus est, vel debet amari.*

Vita laudata. i. *laudabilis. Ejcienda est hæc mollities animi.* i. *debet ejci.*

Participia præsentis fiunt nomina.

Participia præsentis temporis, non rarò fiunt substantiua nomina. Modo in masculino genere: vt Oriens, occidens, profluens, confluens. Modo in fœminino: vt Consonans, continens. Modò in neu-

tro

ro: vt Contingens, accidens, antecedens, conſequens. Modo in communi generi pro verbalibus in or vel trix: vt Appetens, diligens, ſitiens, indulgens. Animans, modo fœmininum, modo neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

ADuerbium, eſt pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, ſenſum eius perficit atque explanat. *Aduerbium.*

Explanat etiam interdum & nomen: vt *Homo egregiè impudens. Ne parùm ſis leno. Nimium philoſophus.* Aliquoties & Aduerbium: vt *Parùm honeſtè ſe gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, { Significatio, Comparatio, } { Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumſtantijs colligenda eſt.

In loco ſignificant: Hîc, illîc, iſtîc, intus, foris, vſquam, nuſquam, vbi, vbique, vbicunque, vbilibet, vtrobique, vbiuis, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ſicubi, inibi, ibidem, inferius, ſuperius. *Aduerbia loci.*

Ad locum reſpiciunt, Hùc, illùc, iſtùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, ſi quò, eò, eódem, quólibet, quóuis, quócunq;, foras, horſum, aliorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, vtroque, neutrò, quoquouerſum. *Ad locum ſignificantia.*

A loco denotant, Hinc, illinc, iſtinc, intus, foras, inde, vnde, aliunde, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, vndelibet, vndeuis, vndecunque, ſupernè, infernè *A loco ſignificantia.*

infernè, cœlitus, funditus.

Per locum significantia. Denique per locum innuunt, Hâc, illâc, istâc, quâcunque, eâ, eâdem, aliâ, aliquâ, ea, eâ, quaquâ.

Temporis. Aduerbia Aduerbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, tamdudum, quampridem, iampridem, vsque, quousque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, manè, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diû, noctû, interdiû, nunc, iam, nuper, aliâs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpe, rarò, subinde, identidem, plærumque, quotidie quotannis, nunquam, vnquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in ⏑ dies, in ⏑ horas, vt primùm, quum primum, simulac, simulatque, identidem, plerunque.

Vsque. Vsque temporis & loci aduerbium est: vt *Vsque sub obscuram noctis. Ab Aethiopia est vsq; hæc.* Est & vbi pro, semper aut continue ponitur: vt *Vsque meis micuere sinus.*

Numeri. Aduerbia Numeri: vt Semel, bis, ter, quater, quinquies, septies, vigesies, trigesies, quadragies, quinquagies, septuagies, octogies, centies, millies, infinities.

Ordinis. Ordinis sunt: Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, nouissimò, in ⏑ primis, postremò, primùm, iam ⏑ primùm, denique, demùm, tandem, ad summùm.

Interrogandi Aduerbia Interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur non, num, quid ita, quò, vnde, quantum.

Vocandi. Vocandi sunt, ô, heus, eho. & si qua sunt similia.

Negandi. Negandi: vt Haud, nō, minimè, nequaquam, ne pro non. & similia.

Affirmandi. Affirmandi: vt Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe

nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet.

Iurandi: vt Herclè, mehercules, medius fidius, dius fidius, Pol, ædepol, Castor, ecastor. *Iurandi.*

Hortandi: vt Agè, sodes, sultis, amabò, agedum, chodum, eia, agite. *Hortandi.*

Prohibendi: vt Ne, non. *Prohibendi.*

Optandi: vt Vtinam, si, ô si, ô. *Optandi.*

Excludendi: vt modò, dummodò, tantummodò, solummodo, tantùm, solùm, duntaxat, demùm. *Excludendi.*

Congregandi: vt Simul, vna, pariter, populatim, vniuersim, conunctim. &c. *Congregandi.*

Segregandi: vt Seorsim, Segregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, speciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostiatim. *Segregandi.*

Diuersitatis: vt Aliter, secus. *Diuersitatis.*

Eligendi: vt Potiùs, potissimùm, immò, satiùs. *Eligendi.*

Intendendi: vt Valdè, nimis, nimiùm, immodicè, impendio, impensè, prorsus, penitus, funditus, radicitùs, omnino. *Intendendi.*

Remittendi: vt Vix, ægrè, paulatim, sensim, pedetentim. *Remittendi.*

Concedentis: vt Licet, esto, demùs, sit ita, sit sanè. *Concedentis.*

Negatæ solitudinis: vt Non solùm, non tantùm, non modò, nedum. *Negatæ solitudinis.*

Qualitatis: vt Doctè, pulchrè, fortiter, grauiter. *Qualitatis.*

Quantitatis: vt Parùm, minimè, maximè, summùm, adsummùm, & similia. *Quantitatis.*

Comparandi: vt Tam, quàm, magis, minus, maximè, minimè, æquè. *Comparandi*

Rei non peractæ vt: Fermè, ferè, propè, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. *Rei non peractæ.*

Demonstrandi: vt En, ecce, sic. Vt cùm dicimus, *Sic scribito.* *Demonstrandi.*

Expalnandi. Explanandi: vt, id est, hoc est, quasi dicas, putà, vt puta, vtpote.

Dubitandi. Dubitandi: vt Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.

Euentus. Euentus: vt Fortè, casu, forte fortuna.

Similitudinis. Similitudinis: vt Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti.

COMPARATIO.

Comparatio. Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui: vt Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium.

Similiter & quædam alia: vt Benè, meliùs, optimè. Malè peiùs, pessimè. Sæpè, sæpius, sæpissimè. Nuper, nuperrimè. & similia.

SPECIES.

Species aduerbiorum. Species est duplex. Principalis, quæ ex se originem habet: vt *Heri, cras.*

Deriuatiua, est eorum quæ nata sunt aliunde: vt *Furtim, à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus.*

Nomina fiunt aduerbia. Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduerbiorum, ad græcorum imitationem: vt Recens, pro recenter. Toruum, pro toruè.

FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex, vt Prudenter: Composita, vt Imprudenter.

De

DE CONIVNCTIONE.

Coniunctio, est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONiunctioni.

Coniunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo.

FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex, vt, nam: Composita, vt nam ꝑ. *Figura.*

POTESTAS.

Potestas, id est significatio, est varia: Aliæ enim è coniunctionibus Copulatiuæ sunt: vt, Et, ac, que, atque, quoque, etiàm, item, itidem, cum & tum. *Potestas.*

Tum item geminatum: vt *Vir tum probus, tum eruditus.* *Tum.*

Huc spectant & his contrariæ: vt Nec, neque, neu, néue.

Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cum geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: vt *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.* *Suspensiuæ.*

Aliæ disiunctiuæ: vt Aut, vel, ve, seu, siue. *Disiunctiuæ.*

At istæ cum geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur: vt *Vel scribit, vel dictat.*

Aliæ discretiuæ: vt Sed, sedenim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterum, vero, enimuerò, quodsi, verùm, porrò. *Discretiuæ.*

Aliæ rationales, seu illatiuæ: vt Ergò, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrẽ, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea re. Cicero. *Eare statim ad te Aristocritum misi.* *Rationales seu illatiuæ.*

Causales. Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt Nam namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, vtpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea quod, quoniam, quatenus, & pro quia.

Vergilius. *Audieras & fama fuit.* pro nam, vel quia fuit. Quô pro quia: vt Cicero. *Non quò quicquam deſit, ſed quia valde cupio.*

Ouidius. *Crede mihi benè qui latuit, benè vixit: & intra Fortunam debet quiſque manere ſuam.* pro *nam* vel *quia.*

Perfectiuæ. Aliæ perfectiuæ, ſeu abſolutiuæ: vt Vti, quô pro vt.

Ne & vt, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim vt queas ferre.*

Ne pro vt non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant.*

Continuatiuæ Aliæ continuatiuæ: vt Si, ſin, ni, niſi.

Dubitatiuæ. Aliæ dubitatiuæ: vt Ne, an, anne, num, numquid, vtrum, necne.

Aduerſatiuæ Aliæ aduerſatiuæ: vt Etſi, quanquam, quamuis, licet, tametſi, & aliæ id genus.

Redditiuæ. Aliæ redditiuæ earundem: vt Tamen, attamen, ſedtamen, veruntamen.

Diminutiuæ. Aliæ diminutiuæ: vt Saltem, at, certè, vel: vt *Ne vel latum digitum diſceſſeris.*

Electiuæ. Aliæ Electiuæ: vt Quàm, ac, atque, vt, quando pro Quam accipiuntur.

Expletiuæ. Expletiuæ: vt Quidem, equidem, nimirum, autem, ſcilicet, quoque, nam, profecto, verò, enimuero, ſedenim, enim pro certè. Vergilius. *Nam quis te iuuenum confidentiſſime noſtras*

Iuſſit adire domos. Terentius. *At enim non ſinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc Aduerbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpoſitiones eſſe inueniuntur: vt

Cum. Cum, quoties caſui iungitur, præpoſitio eſt.

In genere coniunctiones adeò tenui diſcrimine ab aduer-

aduerbijs diſcernuntur, vt quàm ſæpiſsimè confundantur: vt Quando, proinde,& ſimilia.

ORDO.

Ordo Coniunctionum eſt triplex: nempe *Ordo coniunctionum.*

Præpoſitiuus, earum ſcilicet,quæ in ſententiarum exordio ponuntur. *Præpoſitiuus*

Subiunctiuus, earum ſcilicet, quæ ſecundum in clauſula, vel tertium vel ad ſummum quartum locum occupant. *Subiunctiuus.*

Communis. *Communis.*

Ex coniunctionibus hæ in primis præponi ſolent: *Præpoſitiuæ.* Nam, quare, ac, aſt, atq;, et, aut, vel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſiue, ni, niſi.

Subiunctiuæ vero ſunt, Quidem quoque, autem, vero, enim. *Subiunctiuæ quæ.*

Et tres Enclyticæ: vt Que, ne, ve, ſic dictæ, quòd accentum in præcedentem ſyllabam inclinent: vt *Enclíticæ.* Horatius. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis: Indoctuſq; pilæ, diſcíue, trochíue quieſcit.* Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclyticæ: vt Dum, ſis, nam, &c.

Communes deniq; dicuntur, quæ indifferenter & præponi & poſtponi poſſunt, quales ſunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: vt Equidem, ergò, igitur, ſaltem, tamen, quanquam. &c. *Communes.*

DE PRÆPOSITIONE.

Præpoſitio, eſt pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vt plurimũ vel in Compoſitione, vel in Appoſitione præponitur:

Appoſitione: vt *Chriſtus ſedet ad dex-*

dextram Patris.

Compositione : vt *Adactum iuramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ suis casibus.

Quædam enim præpositiones postponi suis casibus inueniuntur : vt

Cum,	vt	Quibuscum,
Tenus,		Pube tenus,
Versus,		Angliam versus.
Vsque,		Ad occidentē vsq;

ACCIDENTIA PRAEPOSITIONI.

Secundum.

Præpositioni accidit casuum regimen, siue constructio.

Cæterum in ijsdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atq; scribendi vsu discenda est.

Exempli causa.

Secundum, aliud significat cùm dico, *Secundum aurem vulnus accepit.* id est, *iuxta aurem.* Aliud verò hîc: *Secundum Deum parentes amandi sunt.* id est, *proximè post Deum.* Aliud in hac oratione. *Secundum quietem satis mihi fœlix visus sum,* id est, *in quiete,* vel *inter quietem.*

Præpositiones Accusatiuum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur.

Ad. *Ad calendas Græcas.*

Apud. Vēr. *At benè apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Horatius. *-dicíq; beatus*
Ante obitum nemo, supremaq; funera debet.

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis: *Cis Thamesim sita est Aetona.*

Citra. Vltra. Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines.*

Quos

Quos vltra citraq́ nequit consistere rectum.

Intra. Ouidius. *Crede mihi, benè qui latuit, benè vixit, & intra*

Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Maior. *Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: vt *Circum montem.*

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: vt *Circiter horam decimam.*

Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra: *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Horatius. *Multa cadunt inter calicem supremaq́ labra.*

Infra. Terentius. *Quem ego infra omnes infimum esse puto.*

Supra. Salustius. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Iuxta. Terentius. *Cùm lucubrando iuxta ancillas lanam faceret.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Horatius. *Impiger extremos curris mercator ad Indos,*

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per igneis.

Prope. *Prope vrbem. Prope mortem.*

Præter. Terentius. *Ita fugias, ne præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Horatius. *O ciues ciues, quærenda pecunia primum est.*

Virtus post nummos.

Penes. Ouidius. *Me penes est vnum vasti custodia mundi.*

Trans. Horatius. *Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpositiones Ablatiuum regentes.

A. Terentius. *A me nulla tibi orta est iniuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*

Abs. Ter. *Abs quouis homine beneficium accipere, cùm opus est, gaudeas.*

Absque. Ter. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè viuitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.*

Clam. *Clam patre.* & Plautus. *Clam patrem.*

Coram. *Coram Senatu res acta est.*

De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimonium dixisse conuictus erat, è saxo Tarpeio deijciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus. *Comes facundus in via, pro vehiculo est.*

Præ. Terentius. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. Idem. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus. Vergilius. *-capuloq; tenus ferrum impulit ima.*

Præpositiones vtrique casui seruientes.

Hæ quatuor, vtrunq; casum exigunt, sed diuersa fere significatione.

Vtriusque casus præpositiones.

In. Ter. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum.* sine motu.

Ouid. *Inque domos superas scandere cura fuit.* motum quodammodo innuit.

Virg. *Sub lucem exportant calathis.* i. *paulò ante lucem.*

Idem. *-vasto vidisse sub antro.*

Super. Vergilius. *Super rypas Tyberis. Fronde super viridi.*

Subter. Verg. *Subter terram. -densa subter testudine casus.*

Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra compositi-

positionem inueniuntur, nimirum

Præpositiones nunquã extra compos. reperiæ.

Am,	Ambio,	Re,	Recipio,
Di, vt	Diduco,	Se,	vt Sepono,
Dis,	Distraho,	Con,	Condono.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n: vt Coagmento, coëmo, coinquino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

Interiectio.

INteriectio, est pars orationis, quæ sub incondita voce, subito prorumpentem animi affectum demonstrat. Tot autem sunt Interiectionũ significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt Euax, vah. Plaut. *Euax, iurgio tandem vxorem abegi.*

Dolentis: vt Heu, hoi, hei, o, ah. Terentius. *I intrò, hoi, hei.*

Vergilius. *O dolor atque decus magnum.*

Timentis: vt Hei, atat. Ter. *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: vt Papè. Terentius. *Papè, noua figura oris.*

Vitantis: vt Apagè, apagésis. Ter. *Apagèsis, egon' formidolosus?*

Laudantis: vt Euge. Martialis. *Citò, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: vt Eho, oh, io. Terent. *O, qui vocare?*

Deridentis: vt Hui. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Eximprouiso aliquid deprehendentis: vt Atat. Terentius. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: vt Oh, proh, proh nefas. Seneca. *Oh paupertas fœlix.*

Impre-

Imprecantis: vt Malùm, ve malùm. Terent. *Quid hoc (malùm) infœlicitatis est?*

Ridentis: vt Ha,ha, he. Terentius. *Ha ha he, defessam iam misera sum te ridendo.*

Silentium intungentis: vt Au. Terentius. *Au, non comparandus hic quidem ad illum est.*

Alie partes sunt interiectiones.

Illud hic obseruandum est, nomina quoque & verba quandoq; interiectionis loco poni: vt apud Vergilium. *Nauibus infandum amissis.* Cicero. *Sed amabo te, cura.* Immò quæuis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interiectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sunt pueris, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis subseruula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen adlubescit quicquam his altius exactiusq; perquisitigare, hunc ad Grammaticorum euoluenda perscrutandáque opera relegandum censemus: Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregie doctorum, nullum tamen nouimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamq;, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRVCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidem orationis partibus, earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Constructio quid sit.

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter

er se compositio connexioque, iuxta rectam Grammatices rationem. Ea vero est, qua veterum robatissimi, tum in scribendo tum in loquendo unt vsi.

Cæterum, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs sunt paucis edisserenda. *Concordantiæ Grammatices.*

CONCORDANTIA Nominatiui & Verbi.

VErbum personale cohæret cum Nominatiuo, numero & persona: vt *Nunquã sera est ad bonos mores via.* *Fortuna nunquam perpetuò est bona.* *Prima concordantia.*

Nominatiuus primæ vel secundę personæ rarissimè exprimitur, nisi causa discretionis: vt *Vos damnastis.* quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia: vt

Terentius. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus.* quasi dicat præcipuè, & præ alijs tu patronus es.

Ouidius. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominatiuus sæpè subauditur: vt Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: vt

Terentius. *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ouidius. *Téque ferunt irę pœnituisse tuę.*

Non semper vox casualis est Verbo nominatiuus, sed aliquando verbum infinitum: vt *Mentiri non est meum.* Plautus. *Verbum infinitum nominatiuus verbo.*

Aliquando

Aliquando oratio: vt Ouid. *Adde quod ingenuas didi-*
cisse fideliter artes.
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo: vt *Partim* [illegible]
rorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combus-

EXCEPTIO PRIMA.

Accusat. ante verbum infinitum.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo accusatium ante se statuunt: vt *Te redijsse incolumem, gaudeo. T*
fabulam agere volo.

Resolui potest hic modus per quod & vt, ad hunc modum
Quòd tu redijsti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas,
volo.

Verbum post duos nominatiuos diuersorum numerorum positum, cum alterutro conuenire potest: vt Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*
Ouid. *-quid enim nisi vota supersunt?*
Idem. *Pectora percussit, pectus quoq; robora fiunt.*
Vergilius. *-nihil hic nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiuum non habent: vt *Tædet me vitæ. Pertæsum est coniugij.* de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iungitur: vt *Pars abierc. Vterque deludun-*
tur dolis.

CONCORDANTIA SVBstantiui & Adiectiui.

Secunda concordantia.

ADiectiuum cum Substantiuo, genere, numero, & casu consentit: vt Iuuenalis. *Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: vt Ouidius. *Donec eris fa-*

ix, multos numerabis amicos.

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

neca. *Non hoc primùm pectora vulnus mea senserunt, uiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt *adito regem Doroborniam proficisci.*

CONCORDANTIA

Relatiui & Antecedentis.

RElatiuum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: vt *-vir bonus est quis? Qui consulta patrum, qui leges iuraq; seruat.* *Tertia concordantia.*

Nec vnica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt *Nota.*

Terentius. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerum est primum.*

Relatiuum inter duo Antecedentia, diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: vt Val. Maximus. *Exceptio.*

Senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur. Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cicero. *Propiùs à terra Iouis stella fertur, quæ Phaëton dicitur.*

Nunc cum posteriore: vt *Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.*

In coitu lunæ, quod interlunium vocant.

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum, respondet primitiuo, quod in possessiuo subintelligitur: vt

Terent. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio præditum.*

Ouidius

Ouidius.-*noſtros vidiſti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominatiuus interſeritur inter relatiuum & verbum, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt Boëtius. *Fœlix qui potuit boni Fontem viſere lucidum.*

Caſus Relatiui.

At ſi nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuum regetur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: vt Ouidius. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abeſt.*

Vergilius. *Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui ſimilem non vidi. Quo dignum te iudicaui. Quo melius nemo ſcribit. Quem videndo obſtupuit. Lego Vergilium, præ quo cæteri poëtæ ſordent. &c.*

SVBSTANTIVORVM conſtructio.

Genitiuus ſubſtant.

QVum duo ſubſtantiua diuerſæ ſignificationis ſic concurrunt, vt poſterius à priore poſsideri quodammodo videatur, tum poſterius in genitiuo ponitur: vt Iuuenalis. *Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit. Rex pater patriæ. Arma Achillis. Cultor agri.*

Variatio ſubſtantiui in adiectiuum.

Proinde hic genitiuus ſæpiſsimè in adiectiuum poſſeſsiuum mutatur: vt Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius. Eſt etiam vbi in datiuum vertitur: vt Luc. de Cat. *Vrbi pater eſt, vrbi maritus. Herus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Appoſitio.

Excipiuntur quæ in eodem caſu per Appoſitionem connectuntur: vt

Ouid. *Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Vergilius. *Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere abſolutè, hoc eſt abſ-

absq; substantiuo positum, aliquando genitiuum postulat: vt *Paululum pecuniæ. Hoc noctis.* Catul. *Non videmus manticæ, quod in tergo est.*

Iuuenal. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitiuus tantùm, nempe priore substantiuo per Eclipsim subaudito: vt in huiusmodi locutionibus.

Ter. *Vbi ad Dianę veneris, ito ad dexteram. Ventum erat ad Vestæ.* vtrobiq; subauditur *templum.* Vergilius. *Hectoris Andromache.* subauditur *vxor.* Idem. *Deiphobe Glauci.* subauditur *filia.* Terent. *Huius video Byrrhiam.* subaudi *seruum.*

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, at frequentiùs in ablatiuo vel genitiuo: vt *Vir nulla fide.* Ouidius. *Ingenui vultus puer, ingenuiq; pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & vsus, ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Authoritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam qua sibi nihil esset vsus, ab ijs quibus sciret vsui esse, non accepit.*

Opus autem adiectiuè, pro necessarius quandoq; poni videtur, varieq; construitur: vt Cicero. *Dux nobis & autor opus est.* *Opus adiectiuè.*

Idem. *Dicis nummos mihi opus esse, ad apparatū triumphi.* Terentius. *Alia quæ opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis, tibi multùm opus non fuisse.*

ADIECTIVORVM

constructio. Genitiuus.

Ad-

Constructio adiectiuorum.

ADiectiua quæ desiderium, notitiam, memoriam atque ijs contraria significant, genitiuum adsciscunt: vt

Plinius. *Est natura hominum nouitatis auida.*

Verg. *Mens futuri præscia.* Idem. *Memor esto breuis æui.*

Terentius. *Imperitos rerum, eductos liberè, in fraudem illicis,* Sillius. *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.*

Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Verbalia in ax.

Adiectiua verbalia in ax, etiam in genitiuum feruntur: vt *Audax ingenij.* Ouidius. *Tempus edax rerum.* Seneca. *Virtus est vitiorum fugax.* Horatius. *Vtilium sagax.* Idem. *Propositi tenax.*

Vergilius. *Tam ficti prauiq; tenax, quàm nuncia veri.*

Plaut. *Pecuniarum petax. &c.*

Ingens præterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua, aut partitiuè posita: Interrogatiua quædã & certa numeralia, genitiuo, à quo & genus mutuantur, gaudent: vt Cicero. *Quanquam te Marce fili, amum iam audientem Cratippum, idq; Athenis, abundare oportet præceptis institutisq; philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Vtrum horum mauis, accipe.*

Ouidius. *Quisquis fuit ille Deorum.*

Terent. *An quisquam hominum est æquè miser vt ego?*

Vergilius. *-diuûm promittere nemo Auderet.*

Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientûm octauus quis fuerit, nondum constat. Primus regum Romanorum fuit Romulus.

In alio tamen sensu, ablatiuum exigunt cum præpositione

positione: vt *Primus ab Hercule. Tertius ab Aenea.*
In alio verò sensu datiuum: vt Vergil. *-nulli pietate secundus.*

Vsurpantur autem & cum his præpositionibus: A, E, de, ex, inter, ante: vt Ouidius. *Est deus è vobis alter.* Idem. *Solus de superis.* Vergilius. *Primus inter omnes.* Idem. *Primus ibi ante omnes, magna comitante caterua,*
Laocoon ardens summa decurrit ab arce. *Nom. varia constructio.*

Interrogatiuum & eius redditiuum, eiusdem casus & temporis erunt: vt *Quarum rerum nulla est satietas? Diuitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.* *Interrogatiuum.*

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos: vt
Furtine accusas, an homicidij, an vtroq;?
Fallit deniq; cum per possessiua, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt *Cuius est hic codex? Meus.* *Exceptio.*

Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genitiuum, vnde & genus sortiuntur, exigunt. Comparatiuum autem ad duo, superlatiuum ad plura refertur: vt *Manuum fortior est dextera. Digitorum medius est longissimus.* Accipiuntur autem partitiuè, cùm per e, ex, aut inter, exponuntur: vt *Vergilius poëtarum doctissimus.* id est, ex poëtis, vel inter poëtas. *Comparatiua & superlatiua.*

Comparatiua cùm exponuntur per quàm, ablatium adsciscunt: vt Horatius. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.* id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablatiuum qui mensuram excessus significat: vt
Cicero. *Quantò doctior es, tantò te geras submissius.* *Comparatiuorum constructio.*

Tantò, quantò, multò, longè, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt
Catul. *Tantò tu pessimus omnium poëta,*

Quantò tu optimus omnium patronus.

Erasm. *Nocturnæ lucubrationes longè periculosissimæ habentur. Longè cæteris peritior es, sed non multò melior tamẽ*

Iuuenalis. *Omne animi vitium tantò conspectius in se*
Crimen habet, quantò maior qui peccat, habetur.

Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu.

DATIVVS.

Commodum & incommodum.

Adiectiua quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in datiuum transeunt: vt Verg. *Sis bonus ô fœlix ꝙ tuis.*

Mart. *Turba grauis paci, placidæ ꝙ inimica quieti. Est finitimus oratori poëta.* Ouidius. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.*

Martialis. *Iucundus amicis. Omnibus supplex.*

Horatius. *Si facis vt patriæ sit idoneus, vtilis agro.*

Composita cum con.

Huc referuntur adiectiua ex con præpositione composita: vt Contubernalis, commilito, conseruus, cognatus. &c.

Similitudo.

Quædam ex his, quæ similitudinem significant, etiam genitiuo gaudent: vt Lucanus. *Quem metuis, par huius erat.*

Terentius. *Patres æquum esse censent, nos iamiam à pueris, illicò nasci senes, neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*

Idem. *Domini similis es.* Ausonius. *Mens conscia recti.*

Vergilius. *Præterea regina tui fidissima dextra,*
Occidit ipsa sua.

Varia cens. uctio quorundam adiectiuorum.

Communis, alienus, immunis, varijs casibus seruiunt: vt Cicero. *Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.*

Salust. *Non aliena consilij.* Seneca. *Alienus ambitioni.*

Cicero

Cicero. *Non alienus à Sceuolæ ſtudijs.*
Ouidius. *-vobis immunibus huius Eſſe mali dabitur.*
Plinius. *Caprificus omnibus immuniſeſt. Immunes ab illis malis ſumus.*

Natus, commodus, incommodus, vtilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accuſatiuo cum præpoſitione adiunguntur: vt Cicero. *Natus ad gloriam.* *In bilis, & dus.*

Verbalia in bilis, accepta paſsiuè, vt & participia, ſeu potiùs participialia in dus, datiuo adiecto gaudent: vt
Martialis. *O mihi poſt nullos Iuli memorande ſodales.*
Statius. *-nulli penetrabilis aſtro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Magnitudinis menſura, ſubijcitur adiectiuis in accuſatiuo: vt *Gnomon ſeptem pedes longus, vmbram non amplius quatuor pedes longam reddit.* Interdum & in ablatiuo: vt *Menſura.*
Columella. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*
Interdum etiam & genitiuo: vt Colum. *In morem porti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVVS.

Adiectiua quæ ad copiam, ægeſtatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt *Copia & inopia.*
Plautus. *Amor & melle & felle eſt fœcundiſsimus.*
Horat. *Diues agris, diues poſitis in fœnore nummis.*
Vergil. *At feſſæ multa referunt ſe nocte minores, Crura thymo plena.*
Idem. *Quæ regio in terris, noſtri non plena laboris?*
Idem. *Diues opum, diues pictai veſtis & auri.*
Perſius. *O curuæ in terras animæ, & cœleſtium inanes.*
Expers fraudis. Gratiæ beatus.

Nomina diuerſitatis, ablatiuum ſibi cum præpoſitione *Diuerſitas.*

sitione subijciunt: vt Vergilius. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.*

Nonnunquam etiam datiuum: vt *Huic diuersum.*

Causa rei. Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam: vt *Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.*

Modus rei. Forma vel modus rei, adijcitur nominibus in ablatiuo: vt *Facie miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.*

Cicero. *Sum tibi natura parens, præceptor consilijs.*

Vergilius. *Troianus origine Cæsar. Spe diues, re pauper. Syrus natione.*

Dignus. &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adiectum volunt: vt

Terentius. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.* Verg. *Atq; oculis capti fodere cubilia talpæ.*

Idem. *Sorte tua contentus, abi.*

Horum nonnulla genitiuum interdū vendicant: vt

Ouidius. *Militia est operis altera digna tui.*

Vergilius. *Descendam magnorum haud quaquam indignus auorum.*

PRONOMINVM constructio.

Primitiua Pronomina. MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitiui primitiuorum, ponuntur cùm passio significatur: vt *Languet desiderio tui.*

Ouid. *Parsq; tui latitat corpore clausa meo. Imago nostri.*

Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur cùm actio vel possessio rei denotatur: vt *Fauet desiderio tuo. Imago nostra.* id est, *quam nos possidemus.*

Nostrûm & vestrûm genitiui, sequuntur distributiua

tiua, partitiua, comparatiua, & ſuperlatiua: vt *Vnuſquiſque veſtrûm. Nemo noſtrûm. Ne cui veſtrûm ſit mirum. Maior veſtrûm. Maximus natu noſtrûm.* *Deriuatiua pronomina.*

Hæc poſſeſsiua, Meus, tuus, ſuus, noſter & veſter, hos genitiuos poſt ſe recipiunt, Ipſius, ſolius, vnius, duorum, trium, & c. omnium, plurium, paucorum, cuiuſq;: & genitiuos participiorum, quæ ad genitiuum primitiui in poſſeſsiuo incluſum referuntur: vt *Ex tuo ipſius animo coniecturam feceris.* *Poſſeſſiua pronomina.*

Cicero. *Dico mea vnius opera rempublicam eſſe liberatam.*

Idem. *Meum ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſmus. *Noſter duorum euentus oſtendat, vtra gens ſit melior.*

In ſua cuiuſq; laude præſtantior. Noſtra omnium memoria.

Brutus ad Ciceronem. *Veſtris paucorum reſpondet laudibus.*

Horatius. *-ſcripta Cùm mea nemo legat, vulgo recitare timentis.*

Sui & ſuus, reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſsit in eadem oratione: vt *Petrus nimium admiratur ſe. Parcit erroribus ſuis.* *Reciproca.*

Aut annexa per copulam: vt *Magnopere Petrus rogat, ne ſe deſeras.*

Ipſe, ex pronominibus, ſolùm trium perſonarum ſignificationem repræſentat: vt *Ipſe vidi, Ipſe videris, Ipſe dixit.* *Ipſe.*

Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt *Ipſe ego, Ipſe ille, Ipſe Hercules.*

Idem etiam omnibus perſonis iungi poteſt: vt *Ego idem adſum.* Terent. *Idem has nuptias perge facere.* *Idem.*

Vergilius. *-idem iungat, vulpes, & mulgeat hyrcos.*

Hæc demonſtratiua, Hic, ille, iſte, ſic diſtinguuntur: Hic, mihi proximum demonſtrat: Iſte, eum qui apud te eſt: *Demonſtr.*

Ille & Iſte. Ille, eum qui ab vtroque remotus eſt, indicat.

Ille, tum vſurpatur, cùm ob eminentiam rei quampiam demonſtramus: vt *Alexander ille magnus.* Iſte verò ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: vt Terentius. *Iſtum amulcum quoad poteris, ab ea pellito.*

Hic & Ille. Hic & ille, cùm ad duo antepoſita referuntur, hic ad poſterius & propius, ille ad prius & remotius proprie ac vſitatiſsimè referri debet: vt Colum. *Agricolæ contrarium eſt paſtoris propoſitum: Ille quàm maximè ſubacto & puro ſolo gaudet, hic nouali grauiuſque: ille fructum è terra ſperat, hic è pecore.* Eſt tamen vbi è diuerſo pronomen Hic, ad remotius ſuppoſitum referri inuenias, & Ille ad proximius.

VERBORVM CONſtructio. Nominatiuus poſt verbum.

Nominatiuus vtrinque VErba ſubſtantiua, vt Sum, forem, fio, exiſto: verba vocandi paſsiua, vt nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs ſimilia: vt Scribor, ſalutor, habeor, exiſtimor. Item verba geſtus: vt Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, vtrinq; nominatiuum expetunt: vt *Deus eſt ſummum bonum. Perpuſilli vocantur nani. Fides religionis noſtræ fundamentum habetur. Malus paſtor dormit ſupinus.* Lactantius. *Homo incedit erectus in cœlum.*

Nota generalis. Deniq; omnia ferè verba poſt ſe nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum ſuppoſito verbi, caſu, genere, & numero concordat: vt *Rex mandauit primus extirpari hæreſim.*
Pij erant taciti. Boni diſcunt ſeduli.

Infiniti verbi conſtructio Infinitum quoque vtrinque eoſdem caſus habet, præcipuè cùm verba optandi, eiſq; ſimilia accedunt:

vt

vt *Hypocrita cupit videri iustus: Hypocrita cupit se videri iustum. Malo diues esse, quàm haberi: Malo me diuitem esse, quàm haberi.*

Claudianus. *Vinitur exiguo melius. -natura beatis*
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti.

Martialis. *Nobis non licet esse tam disertis,* vel *disertos.*

Terentius. *Expedit bonas esse vobis.*

Ouidius. *Quo mihi commisso non licet esse piam.* Quamuis in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: vt

Nos esse disertos. Vos esse bonas. Me esse piam.

GENITIVVS POST VERBVM.

SVm, genitiuum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: vt *Possess. &c, officium.*

Vergilius. *-pecus est Melibœi.*

Cicero. *Adolescentis est, maiores natu reuereri.*

Verg. *-regum est Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: vt

Non est meum contra authoritatem Senatus dicere.

Terentius. *Eia, haud vestrum est iracundos esse.*

Humanum est irasci.

At hìc subintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: vt Terent. *Tuum est officium bus benè vt adsimules nuptias.*

Verba æstimandi, genitiuis gaudent: vt *Plurimi passim fit pecunia. Pudor parui penditur. Nihili, vel pro nihilo habentur literę.* *Aestimandi verba.*

Horat. *Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis.*

Aestimo, vel genitiuum, vel ablatiuum adsciscit: vt

Valerius Maximus. *Non huius te æstimo. Magno vbique virtus æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, huius, teruntij, his

verbis, æstimo, pendo, facio, peculiariter adijciuntur: vt *Ego illum flocci pendo. Nec huius facio, qui me pili æstimat.* Singularia sunt illa: *Aequi boni consulo: Aequi boni facio.* id est, *in bonam accipio partem.*

Accusandi verba. Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consimilia, genitiuum postulant, qui crimen significet: vt

Plau. *Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.*
Cicero. *Etiam sceleris condemnat generum suum.*
Ouidius. *Parce tuum vatem sceleris damnare Cupido.*
Admoneto illum pristinæ fortunæ. Furti absolutus est.

? Vertitur hic genitiuus aliquando in ablatiuum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: vt Cicero. *Si in me iniquus es iudex, condēnabo eodem ego te crimine.*
Gellius. *Vxorem de pudicitia grauiter accusauit.*
Cicero. *Putaui ea de re admonendum esse te.*

Vterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlatiuus gradus, non nisi in ablatiuo id genus verbis subduntur: vt *Accusas furti, an stupri, an vtroque?* siue *de vtroque? Ambobus*, vel *de ambobus? Neutro*, vel *de neutro? De plurimis simul accusaris.*

Satago, &c. Satago, misereor, misereſco, genitiuum admittunt: vt Terent. *Is rerum suarum satagit.*
Vergil. *-oro miserere laborum*
Tantorum, miserere animi non digna ferentis.
Statius. *Et generis misereſce tui.*

Misereor, &c. At misereor & misereſco, rariùs cum datiuo leguntur: vt Seneca. *Huic succurro, huic misereor.*
Boëtius, *Dilige iure bonos, & misereſce malis.*

Reminiſcor &c. Reminiſcor, obliuiſcor, memini, genitiuum aut accusatiuum desiderant: vt *Datæ fidei reminiſcitur. Proprium est stultitiæ, aliorum vitia cernere, obliuiſci suorū.*
Te. *Faciam vt mei & huius diei, ac loci semper memineris.*
Plautus. *Omnia quæ curant senes, meminerunt.*

Me-

Memini de hac re, de armis, de te. id est, *mentionem feci.*

Potior, aut genitiuo, aut ablatiuo iungitur: vt *Potior.*
Plautus. *Romani signorum & armorum potiti sunt.*
Vergilius. *Egressi optata Troës potiuntur arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

OMnia verba acquisitiuè posita, adsciscunt datiuũ eius rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur: vt Plautus. *Mihi istic nec seritur, nec metitur.* *Verba acquirendi.*
Vergil. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.*

Huic regulæ appendent varij generis verba.

In primis, verba significantia commodum aut incommodum, regunt datiuum: vt Vergil. *Illa seges demùm votis respondet auari*
Agricolæ. *Non potes mihi commodare, nec incommodare.*
Idem. *Validis incumbite remis.*
Suam eruditionem tibi acceptam fert.

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusatiuo: vt Cicero. *Vnum studetis omnes, vnum sentitis.*
Plautus. *Si ea memorem, quæ ad ventris victum conducunt, mora est.*
Cicero. *In hac studia incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.*
Fessum quies plurimùm iuuat.

Verba comparandi, regunt datiuum: vt *Verba comparandi.*
Vergil. *sic paruis componere magna solebam.*
Fratri se & opibus & dignatione adæquauit.

Interdum additur ablatiuus cum præpositione: vt
Comparo Vergilium cum Homero.

Aliquando accusatiuum cum præpositione Ad: vt
Si ad eum comparatur, nihil est.

Verba dandi & reddendi, regunt datiuum: vt *Fortuna* *Verba dandi*

tuna multis nimium dedit, nulli satis. Ingratus est, qui gratiam benè merenti non reponit.

Varia constructio. Hæc variam habent constructionem: *Dono tibi hoc munus: Dono te hoc munere.*

Cicero. *Huic rei aliquid temporis impertias.*

Terentius. *Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnato. Aspersit mihi labem: Aspersit me labe. Instrauit equo penulam: Instrauit equum penula.*

Ouidius. *Vt piget infido consuluisse viro.* id est, *dedisse consilium*, vel etiam *prospexisse.*

Lucanus. *Rectoremq; ratis de cunctis consulit astris.* id est, *petit consilium. Consule saluti tuæ.* id est, *prospice.*

Te. *Pessimè istuc in te atque in illum consulis.* id est, *statuis. Metuo, timeo, formido tibi*, vel *de te. i. sum sollicitus pro te. Metuo, timeo, formido te*, vel *à te.* scilicet, *ne mihi noceat.*

Verba promittendi. Verba promittendi ac soluendi, regunt datiuum: vt Cicero. *Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.*

Cicero. *Aes alienum mihi numerauit.*

Verba imperandi. Verba imperandi & nunciandi, datiuũ requirunt: vt Horatius. *Imperat aut seruit collecta pecunia cuiq.*

Idem. *Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpè videto.*

Dicimus tempero, moderor tibi, & te. Refero tibi & ad te. Item. *Refero ad Senatum.* id est, propono, scribo. Mitto tibi & ad te. Do tibi literas, vt ad aliquem feras. Do ad te literas, id est, mitto vt legas.

Verba fidendi. Verba fidendi, datiuum regunt: vt Horatius *-uacuis committere venis, Nil nisi lene decet. Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.*

Verba obsequendi. Verba obsequendi & repugnandi, datiuum regunt: vt *Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, nauigant, ædificant virtuti omnia parent. Ipsum hunc orabo, huic supplicabo.*

Persius. *-venienti occurrite morbo.*

Ignauis

-ignauis precibus fortuna repugnat.

At ex his quædam cum alijs casibus copulantur: *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc acceßit meis malis. Illud constat omnibus,* seu *inter omnes.*

Terentius. *Hæc fratri mecum non conueniunt.*

Iuuenalis. *-sæuis inter se conuenit vrsis. Auscultotibi.* id est, *obedio. Auscultote.* id est, *audio. Adamas dißidet magneti,* seu *cum magnete.*

Certat cum illo, & Græcanicè, *illi. Noli pugnare duobus.* id est, *contra duos.*

Vergilius. *-tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi & irascendi, regunt datiuum: vt *Vtrilibet mortem minatus est.* Terentius. *Adolescenti nihil est quod succenseat.* *Verba minandi.*

Sum, cum compositis, præter Possum, exigit datiuum: vt *Rex pius est reipublicæ ornamento. Mihi nec obest, nec prodest.*

Horatius. *Multa petentibus desunt multa.*

Datiuum postulant verba composita cum his præpositionibus.

Præ. Cicero. *Ego meis maioribus virtute præluxi.* *Verba composita.*

Sed præeo, pro vinco, præcedo, præcurro, præuertor, accusatiuo iunguntur.

Ad. *Albo gallo ne manum admoliaris.*

Con. *Conducit hoc tuæ laudi. Conuixit nobis.*

Sub. Terent. *Subolet iam vxori, quod ego machinor.*

Ante. Cic. *Iniquißimam pacem iustißimo bello antefero.*

Post. *Posthabeo postpono famæ pecuniam.*

Vergilius. *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*

Terentius dixit: *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

Ob. Terentius. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*

In

In. *Impendet omnibus periculum.*

Inter. Cicero. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam prefuit.*

Varia constructio. . Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt Quintilianus. *Præstat ingenio alius alium. Multos virorum anteit sapientia.*

Terent. *In amore hæc insunt vitia.*

Plinius. *Interdico tibi aqua & igni.*

Est pro habeo, datiuum exigit: vt

Persius. *Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.*

Vergil. *Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca.*

Suppetit. Huic confine est suppetit: vt

Horatius. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.*

Sum cum multis alijs, geminum adcisci datiuum. vt *Exitio est auidis mare nautis.*

Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis.

Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.

Est vbi hic datiuus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festiuitatis potiùs causa additur: vt *Ego tibi hoc effectum dabo.*

Terentius. *Expedi mihi hoc negotium.*

Suo sibi hunc iugulo gladio.

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba transitiua. VErba transitiua cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum: vt

Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.*

Idem. *Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.* Ver. *In primis venerare Deos. Aper agros depopulatur.*

Neutra transitiua. Quinetiam verba, quamlibet alioqui intransitiua atq; absoluta, accusatiuum admittunt cognatæ significationis: vt

Cicero. *Tertiam ætatem hominum viuebat Nestor.*

Ver-

Vergilius. *-longam incomitata videtur Ire viam.*
Plautus. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc accusatiuum mutant authores non rarò in ablatiuum: vt Plau. *Diu videor vita viuere. Ire recta via.*
Suetonius. *Morte obijt repentina.*

Sunt quæ figuratè accusatiuum habent: vt
Vergilius. *-nec vox hominem sonat, ô Dea certè.*
Iuuenalis. *Qui Curios simulant, & bacchanalia viuunt.*
Horatius. *Pastillos Rusillus olet, Gorgonius hyrcum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regũt accusatiuum: vt Verg. *Tu mo lò posce Deum veniam.* De- *docebo te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.* Terentius. *Induit se calceos, quos prius exüerat.* Verba rogan-di.

Rogandi verba, interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum: vt
Vergilius. *Ipsum obtestemur, veniamq; oremus ab ipso.*
Terentius. *Suspitionem istam ex illis quære.*

Vestiendi verba, interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum vel datiuum: vt
Induo te tunica, vel *tibi tunicam.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVoduis verbum admittit ablatiuum significantem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

vt. *Dæmona non armis, sed morte subegit Iẽsus.*
Horatius. *Naturam expellas furca licet, vsq; recurret.*
Vergilius. *Hi iaculis, illi certant defendere saxis.*

CAVSA.

Terentius. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati causa.*

Ve-

Vehementer ira excanduit.

Horatius. *Inuidus alterius rebus macrescit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

vt *Mira celeritate rem peregit.*

Iuuenalis. *Inuigilate viri, tacito nam tempora gressu*
Diffugiunt, nulloq; sono conuertitur annus.

Ouidius. *Dum vires annique sinunt, tolerate laborem:*
Iam veniet tacito curua senecta pede.

Ablatiuo causæ & modi actionis aliquando additur præpositio: vt *Baccharis prę ebrietate.*
Summa cum humanitate tractauit hominem.

Quibuslibet verbis subijcitur nomen precij in ablatiuo casu: vt *Teruntio, seu vitiosa nuce, non emerim.*
Liuius. *Multo sanguine ac vulneribus ea victoria stetit.*

Vili. &c. Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adijciuntur sæpè sine substantiuis: vt Terentius. *Redime te captum quàm queas minimo. Vili vænit triticum.*

Seneca. *Constat paruo fames, magno fastidium.*

Excepto. Excipiuntur hi genitiui sine substantiuis positi: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantilibet, quanticunq;: vt Cicero. *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris. Non vendo pluris quàm alij, fortasse etiam minoris.*

Ouidius. *Vix Priamus tanti, totaq; Troia fuit.*

Sin addantur substantiua, in ablatiuo efferuntur: vt Aul. Gell. *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo. Minori precio vendidi, quàm emi.*

Valeo. Valeo, etiam interdum cum accusatiuo iunctum reperitur: vt Varro. *Denarij dicti, quod denos æris valebant: quinarij, quod quinos.*

Verba abundandi. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent: vt

Terentius

Terentius. *Amore abundas Antipho.*
Malo virum pecunia, quàm pecuniam viro indigentem.
Saluſtius. *Sylla omnes ſuos diuitijs expleuit.*
Terentius. *Hoc te crimine expedi.*
Cicero. *Homines nequiſſimi, quibus te onerant mendacijs?*
Vergilius. *-ego hoc te faſce leuabo.*
Saluſtius. *Aliquem familiarem ſuo ſermone participauit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitiuum ſeruntur: vt Vergilius.
Quam dines niuei pecoris, quàm lactis abundans.
Terentius. *Quaſi tu huius indigeas patris.*
Quid eſt quod in hac cauſa defenſionis egeat?
Vergilius. *Implentur veteris Bacchi, pinguiſq; ferinæ.*
Idem. *Poſtquam dextera fuit cædis ſaturata.*
Cicero. *Omnes mihi labores leues fuere, præterquam tui tuendum quod erat.*
Paternum ſeruum ſui participauit conſilij.

Fungor, fruor, vtor, & ſimilia, ablatiuo iunguntur. *Iungor.*
vt Cicero. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, iuſtitiæ fungantur officijs. Optimum eſt aliena frui inſania. In re mala animo ſi bono vtare, iuuat.*
Vergilius. *Aſpice venturo lætentur vt omnia ſeclo.*
Cæſar. *Qui ſua victoria tam inſolenter gloriarentur.*
Horat. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. Veſtibus.* Vergilius. *-haud equidem tali me dignor honore.*
Terentius. *Vt malis gaudeat alienis.*
Plautus. *Exemplorum multitudine ſuperſedendum eſt.*
Macrobius. *Regni eum ſocietate muneravit.*
Plautus. *Communicabo te ſemper menſa mea.*

Proſequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo, honoro. Afficio te gaudio, ſupplicio, dolore, &c. id eſt, exhilaro, punio, contriſto. *Proſequor. Afficio.*

Mereor, cum aduerbijs, Benè, malè, meliùs, peiùs, optimè, peſſimè, ablatiuo adhæret cum præpoſitione De: vt *Mereor.*

De

De me nunquã benè meritus es.
Eraſmus de lingua Latina optimè meritus eſt.
Catilina peſsimè de republica meruit.

Verba accipiendi. Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba, ablatiuum cum præpoſitione optant: vt *Iſtuc ex multis iampridem audiueram.* Luc. *A trepido vix abſtinet ira magiſtro. Naſci à principibus fortuitum eſt.*
Procul abeſt ab vrbe Imperator.

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt Horatius. *Viuere ſi rectè neſcis, diſcede peritis:*
Ouidius. *Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis.*
Vergilius. *Heu fuge nate Dea, teq; his, ait, eripe flammis.*

Verba comparandi. Verbis quæ vim comparationis obtinent, adijcitur ablatiuus ſignificans menſuram exceſſus: vt *Deforme exiſtimabat, quos dignitate præſtaret, ab iis virtutibus ſuperari.*

Ablatiuus abſolutus. Quibuſlibet verbis additur ablatiuus abſolutè ſumptus: vt *Imperante Auguſto, natus eſt Chriſtus: Imperante Tyberio, crucifixus.* Iuuenalis. *Credo pudicitiam, Saturno rege, moratam In terris.*
Nil deſperandum Chriſto duce, & auſpice Chriſto.
Iam Maria audito Chriſtum veniſſe, cucurrit.

Synecdoche. Verbis quibuſdam additur auferendi caſus per Synecdochen, & poëticè accuſatiuus: vt *Aegrotat animo magis quàm corpore. Candet dentes. Rubet capillos.*

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: vt *Abſurdè facis, qui angas te animi.*
Exanimatus pendet animi. Deſipiebam mentis.
Plaut. *Diſcrutior animi, quia ab domo abeundum eſt mihi.*

Diuerſi caſus. Eidem verbo diuerſi caſus diuerſæ rationis apponi poſſunt: vt
Dedit mihi veſtem pignori, te præſente, propria manu.

Paſsiuis additur ablatiuus agentis, ſed Antecedente præpoſitione, interdum & datiuus: vt

Horatius

Horatius. *-laudatur ab his, culpatur ab illis.*
Cicero. *Honesta bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentiùs datiuis gaudent: vt
Vergilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.*
Horatius. *Oblitusq; meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis, qui fuerunt actiuorum: vt *Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores. Priuaberis magistratu.*

Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutropassiua, passiuam constructionem habent: vt *A præceptore vapulabis. Malo à ciue spoliari, quàm ab hoste vænire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo precio licet omnibus. Cur à conuiuijs exulat philosophia?* *Construct. neutropass.*

Quibusdam tùm verbis tùm adiectiuis, familiariter subijciuntur verba infinita: vt
Vergilius. *-iuuat vsque morari, Et conferre gradum.*
Ouidius. *Dicere quæ puduit, scribere iussit amor.*
Martialis. *Vis fieri diues Pontice? nil cupias.*
Vergil. *-& erat tum dignus amari.* Horat. *Audax omnia perpeti. Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & absolutè verba infinita: vt *Hæccine fieri flagitia?* subauditur decet, oportet, par est, æquum est: aut aliquid simile.
Vergil. *Criminibus terrere nouis, hinc spargere voces In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma.* id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

GErundia siue Gerũdiuæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: vt *Gerundia.*
Cicero. *Efferor studio videndi parentes.*
Ouidius. *Vtendum est ætate, cito pede præterit ætas.*

Vergil. *-scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Di. Gerundia in di, pendent à quibusdam, tum substantiuis, tum adiectiuis: vt

Vergilius. *Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?*

Idem. *Cecropias innatus apes, amor vrget habendi.*

Idem. *Aeneas celsa in puppi iam certus eundi.*

Nota. Poëticè infinitiuus modus loco gerundij ponitur: vt Vergil. *-studium quibus arua tueri. Peritus medicari.*

Interdum non inuenustè adijcitur gerundij vocibus etiam genitiuus pluralis: vt *Quum illorum videndi gratia me in forum contulissem.* Terent. *Date crescendi copiam nouarum. Concessa est diripiendi pomorum atque obsoniorum licentia.*

De. Gerundia in do, pendent ab his præpositionibus, A, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: vt

Cicero. *Ignaui a discendo cito deterrentur.*

Amor & amicitia, vtrunque ab amando dictum est.

Cicero. *Ex defendendo, quam ex accusando, vberior gloria comparatur.*

Consultatur de transeundo in Galliam.

Quint. *Rectè scribendi ratio cum loquendo coniuncta est.*

Plautus. *Pro vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: vt

Vergilius. *-alitur vitium, crescitq; tegendo.*

Scribendo disces scribere.

Dum. Gerundia in dum, pendent ab his præpositionibus: Inter, ante, ad, ob, propter: vt

Inter cœnandum hilares este.

Vergilius. *-ante domandum Ingentes tollent animos.*

Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*

Idem. *Ob absoluendum munus ne acceperis.*

Veni propter te redimendum.

Cum significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem, addito verbo Est.

Iuuenal.

Iuuen. *Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.*
Vigilandum est ei, qui cupit vincere.

Vertuntur Gerundi voces in nomina adiectiua: vt Vergilius. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.* *Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris criminibus inferendis?* *Gerundia in nomina vertuntur.*

DE SVPINIS. VM.

PRius Supinum actiuè significat, & sequitur verbum aut participium significans motum ad locum, vt *Vm.*

Ouidius. *Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsæ.*
Milites sunt missi speculatum arcem.

Illa vero, Do vænum, do filiam nuptum, latentem habent motum. At hoc supinum in neutropassiuis, & cum infinito iri, passiuè significat: vt Plautus.
Coctum ego, non vapulatum dudum conductus sum.
Terent. *Postquam audierat non datum iri vxorem filio.*

Poëticè dicunt, *Eo visere. Vado videre.*

Ponitur & absolutè cum verbo Est: vt *Nota.*

Terentius. *Actum est, ilicet, periisti.*
Ouidius. *Itum est in viscera terræ. Cessatum est satis.*

Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua: vt *V.*

Sum extra noxam, sed non est facilè purgatu.
Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.
Qui pecunia non mouetur, hunc dignum spectatu arbitramur.

In istis verò, *Surgit cubitu, Redit venatu:* Cubitu & venatu, nomina potiùs censenda videntur, quam supina.

DE TEMPORE ET Loco. Tempus.

Pars temporis. QVæ significant partem temporis, in ablatiuo frequentius vsurpantur, in accusatiuo raro: vt *Nemo mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mendæ. Idem annus creatus est consul.*

Quanquam hìc eclipsis videtur esse præpositionis per, vel sub.

Duratio temporis. Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accusatiuo, interdum & in ablatiuo efferuntur: vt

Vergilius. *Hîc ianum ter centum totos regnabitur annos.*

Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*

Idem. *Hîc tamen hanc mecum poteris requiescere nocte.*

Suet. *Imperauit triennio & decem mensibus, octoq; diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte. Promitto in diem. Commodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui.*

Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo.

Tertio, vel ad tertium calendas, vel *calendarum.*

SPACIVM LOCI.

Spacium loci. Spacium loci, in accusatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt Vergilius.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Treis pateat cœli spacium non amplius vlnas.

Iam mille passus processeram. Abest biduì. subintelligitur spacium vel spacio, itinere vel iter.

Abest ab vrbe quingentis millibus passuum.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum, adduntur ferè cum præpositione verbis significantibus motum aut actionem in loco, ad locum, à loco, aut per locum: vt *In foro versatur. Meruit sub rege in Gallia.* Verg. *-ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.*

Salustius

Saluſt. *Legantur in Hiſpaniam maiores natu nobiles.*
E Sicilia decedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

Omne verbum admittit genitiuum proprij nominis loci, in quo fit actio, modo primæ vel ſecundæ declinationis & ſingularis numeri ſit: vt *Loca propria.*
Iuuen. *Quid Romæ faciam? mentiri neſcio.*
Terentius. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi genitiui, humi, domi, militiæ, belli, propriorum ſequuntur formam: vt Ter. *Domi, belliq; ſimul viximus.*
Cicero. *Parua ſunt foris arma, niſi eſt conſilium domi.*

Domi, non alios ſecum patitur genitiuos, quam *Domi.*
Meæ, tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ: vt
Veſcor domi meæ, non alienæ.

Verùm ſi proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo aut in ablatiuo ponitur: vt *Colchus an Aſſyrius, Thebis nutritus, an Argis?* Sueton. *Lentulum Geminicus Tyburi genitum ſcribit.* Liuius. *Neglectum Anxuri præſidium.*
Cicero. *Cum vna ſola legione fuit Carthagini.*
Horatius. *Romæ Tybur amo ventoſus, Tybure Romam.*
Cicero. *Quum tu Narbone menſas hoſpitum cenuomeres.*
Idem. *Commendo tibi domum eius, quæ eſt Sycione.*

Sic vtimur ruri vel rure in ablatiuo: vt *Ruri ferè ſe continet.* Perſius. *- rure paterno*
Eſt tibi far modicum.

AD LOCVM.

Verbis ſignificantibus motum ad locum, appo- *Ad locum.*
nitur proprium loci in accuſatiuo: vt *Conceſſi Cantabrigiam, ad capiendum ingenij cultum.*
Eo Londinum ad merces emendas.

Ad hunc modum vtimur Rus & domus: vt *Ego rus ibo.* Verg. *Ite domum ſaturæ, venit Heſperus, ite capellæ.*

A LOCO PER LOCVM.

A loco. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt *Nisi ante Romam profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco (siue per Eboracum) sum facturus iter.*

Ad eundem modum vsurpantur Domus & Rus: vt *Nuper exijt domo.* Terent. *Timeo ne pater rure redierit.*

IMPERSONALIVM constructio. Genitiuus.

HÆc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibuslibet genitiuis annectuntur, praeter hos ablatiuos fœmininos, meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & cuiâ: vt

Interest magistratus tueri bonos, animaduertere in malos. Refert multùm Christianæ Reipublicæ, Episcopos doctos & pios esse. Prudentis est multa dissimulare. Tua refert te ipsum nosse. Cicero. *Ea cædes crimini potissimùm datur ei, cuia interfuit, non ei, cuia nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitiui, Tanti, quanti, magni, parui, quanticunque, tantidem: vt *Magni refert quibuscum vixeris. Tanti refert honesta agere. Vestra parui interest.* Et, *Interest ad laudem meam.*

DATIVVS.

In datiuum feruntur hæc Impersonalia: Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, conuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro ocium est: vt *Conuenit mihi tecum.* Salust. *Emori per virtutem mihi præstat, quam per dedecus viuere.*

Ouidius. *Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.*

Terentius

Terentius. *Dolet dictum imprudenti adolescenti, & libero.*
A nouerca male fit priuignis. A Deo nobis benefit.
Verg. *Stat mihi casus renouare omnes.* id est, *statutum est.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt: Iuuat, decet cum compositis, delectat, oportet: vt
Me iuuat ire per altum. Vxorem ædes curare decet.
Dedecet viros muliebriter rixari.
Cato. *Patremfamilias venalacem non emacem esse oportet.*

His vero, attinet, pertinet, spectat, proprie additur præpositio Ad: vt *Mene vis dicere, quod ad te attinet?*
Spectat ad omnes benè viuere.
Quintilianus. *Pertinet in vtramq; partem.*

His impersonalibus subijcitur accusatiuus cum genitiuo: Pœnitet, tædet, miseret, misereſcit, pudet, piget: vt Cicero. *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animã me i vitę meæ.* *Accusatiuus cum Genitiuo.*
Aliorum te miseret. Tui nec miseret, nec pudet.
Fratris me quidem piget, pudet q.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: vt Vergilius. *Impersonalia fiunt personalia.*
Non omnes arbusta iuuant, humilesq; myricæ.
Ouidius. *Namque decent animos mollia regna tuos.*
Seneca. *Agricolam arbor ad frugem producta, delectat.*
Nemo miserorum commiseresc it.
Te non pudet istud? Non te hæc pudent?

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt Quintilianus. *Cæpit, &c.*
Vbi primùm cœperat non conuenire, quæstio oriebatur.
Idem. *Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij tedere. Sacerdotem inscitiæ pudere debet.*
Quin. *Peruenirì ad summum, nisi ex principijs, non potest.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet: vt
Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.*
Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt
Vergilius. *-strato discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest: vt *Statur*, id est, *sto, stas, stat. Stamus, statis, stant.* Videlicet ex vi adiuncti obliqui: vt *Statur a me.* id est, *sto. Statur ab illis.* id est, *stant.*

PARTICIPII
constructio.

Participiorum constructio.

PArticipia regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt Vergil. *-duplices tendens ad sydera palmas, Talia voce refert.*
Idem. *Vbera lacte domum referent distenta capellæ. Diligendus ab omnibus.*
Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt
Terentius. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVVS.

Genitiuus.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitiuum postulant: vt Salust. *Alieni appetens. Sui profusus. Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.*

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, actiuè significant, & in accusatiuum feruntur: vt *Immundam segnitiem perosæ. Astronomus exosus ad vnum mulieres.*
Suetonius. *Pertæsus ignauiam suam.*

Accusatiuus.

Exosus & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt *Germani Romanis perosi sunt. Exosus Deo & sanctis.*

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, ſatus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablatiuum feruntur: vt *Ablatiuus.*

Terent. *Bona bonis prognata parentibus.*
Verg. *-ſate ſanguine diuûm.* Idem. *-quo ſanguine cretus?*
Ouid. *Venus orta mari, mare præſtat eunti. Terra editus.*

ADVERBII CONSTRVctio. Nominatiuus.

EN & Ecce, demonſtrandi aduerbia, nominatiuo frequentius adiunguntur, accuſatiuo rariùs: vt *Aduerbiorum conſtructio.*

Vergilius. *En Priamus, ſunt hic etiam ſua præmia laudi.*
Cicero. *Ecce tibi ſtatus noſter.*
Vergilius. *-en quatuor aras.*
Ecce duo tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo.

En & ecce, exprobrantis, ſoli accuſatiuo nectuntur: vt *En animum & mentem.* Iuuenalis. *En habitum.* Terentius. *Ecce autem alterum.*

GENITIVVS.

Quædam Aduerbia loci, temporis, & quantitatis, genitiuum poſt ſe recipiunt.

Loci: vt Vbi, vbinam, nuſquam, eò, longè, quò, vbiuis, huccine: vt *Vbi gentium? Quo terrarum abijt? Nuſquam loci inuenitur. Eò impudentiæ ventum eſt.* *Loci.*

Temporis: vt Nunc, tunc, tum, interea, pridiè, poſtridiè: vt *Nihil tunc temporis amplius quàm fiere poteram. Pridiè eius diei pugnam inierunt. Pridiè calendarum, ſeu calendas.* *Temporis.*

Quantitatis: vt Parùm, ſatis, abundè, &c. vt *Satis loquentiæ, ſapientiæ parùm. Abûndè fabularum audiuimus.* *Quantitatis.*

Inſtar, æquiparationem, menſuram, aut ſimilitudinem ſignificat: vt Verg. *Inſtar montis equum diuina* *Inſtar.*

Pa-

Paliadis arte Aedificant. Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat.

Ouidius. *Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*

Hîc apponitur interdum præpositio ad: vt *Vallis ad instar castrorum clauditur.*

P. R. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit.

Terentius. *Ah minimè gentium, non faciam.*

Genitiuus festiuitatis

Hic genitiuus *gentium* festiuitatis causa additur.

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum vnde deducta sunt: vt *Venit obuiam illi*, Nam obuius illi dicitur. *Canit similiter huic.* Et, *Sibi inutiliter viuit. Propinquius tibi sedet, quam mihi.*

Sunt & hi datiui aduerbiales, Tempori, luci vesperi: vt *Tempori venit, quod omnium rerum est primum. Luci occidit hominem. Vidi ad vos afferri vesperi.*

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis, vnde sunt profecta: vt

Castra propiùs vrbem mouentur.

Salustius. *Proximè Hispaniam sunt Mauri.*

Cedo.

Cedò, flagitantis exhiberi, accusatiuum regit: vt Terentius. *Cedò quemuis arbitrum.*

ABLATIVVS.

Aduerbia diuersitatis, aliter, secus: & illa duo, ante, post, cum ablatiuo non rarò inueniuntur: vt *Multò aliter. Paulò secus. Multò ante, Longè secus.*

Verg. *-longo pòst tempore venit. Paulò pòst.*

Nisi & ipsa aduerbia potiùs censenda sunt.

Nota.

Aduerbia comparatiui & superlatiui gradus, admittunt casus comparatiuis & superlatiuis assuetos subseruire, sicut antè præceptum est: vt *Accessit propiùs illo. Optimè omnium dixit.*

Cicero

Cicero. *Legimus propiùs ad Deos, & propiùs à terris.*
Liuius. *Paulò plus trecenta vehicula sunt amissa.*
Idem. *Hominum eo die cæsa plus duo millia.*

Plus, nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & ablatiuo iunctum reperitur: vt Liuius. *Plus quam quinquaginta hominum ceciderunt.* *Plus.*

Abierat acies paulò plus quingentos passus.
Terentius. *Dies triginta, aut plus eo, in naue fui.*

Quibus verborum modis, quæ congruant aduerbia.

Vbi, postquam, & quum, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum vero subiunctiuis verbis apponuntur: vt Vergil. *Hæc vbi dicta dedit.*
Terentius. *Vbi nos lauerimus, si voles, lauato.*
Vergilius. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*
Idem. *Cùm canerem reges & prœlia, Cynthius aurē Vellit.*

Hic prius aduerbium, posterius coniunctio esse videtur. *Vbi.*

Donec, pro quamdiu, indicatiuo gaudet: vt *Donec.*
Ouidius. *Donec eram sospes.*

Pro quousq; nunc indicatiuum, nunc subiunctiuum exigit: vt Vergilius.
Cogere donec oues stabulis, numerumq; referre Iussit.
Columella. *Donec ea aqua quam adiiceris, decocta sit.*
Ouidius. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos.*

Dum, de re præsenti, non perfecta, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit: vt *Dum.*
Terent. *Dum apparatur virgo in conclaui.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper volo, dum quod te dignum est, facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subiunctiuo nectitur: vt *Dum prosim tibi.*

Dum

Dum ne ab hoc me falli comperiam.

Dum pro donec, ſubiunctiuo tantùm: vt Vergilius. *Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas.*

Quoad, pro Quamdiu, vel Indicatiuis, vel Subiunctiuis: pro Donec ſubiunctiuis ſolis adhibetur: vt *Quoad expectes contubernalem?* Cicero. *Quoad poſſem & liceret, ab eius latere nunquam diſcederem.*

Omnia integra ſeruabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac. Simulac, ſimulatque, indicatiuo & ſubiunctiuo adhærent: vt *Simulac belli patiens erat.* Verg. *-ſimulatque adoleuerit ætas.*

Quemadmodum. Quemadmodum, vt, vtcunque, ſicut, vtrunque modum admittunt: vt Eraſ. *Vt ſalutabis, ita & reſalutaberis.* Horatius. *Vt ſementem feceris, ita & metes.*

Vt pro poſtquam, indicatiuo iungitur: vt, *Vt ventum eſt in vrbem.*

Quaſi, &c. Quaſi, ceu, tanquam, perinde, acſi, haud ſecus acſi, quum proprium habent verbum, ſubiunctiuo apponuntur: vt *Tanquam feceris ipſe aliquid.* Terentius. *Quaſi non norimus nos inter nos.*

Aliâs copulant conſimiles caſus: vt *Noui hominem tanquam te. Arridet mihi, quaſi amico.*

Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel ſubiunctiuis præponitur: vt Vergilius. *-ne ſæui magna ſacerdos.* Terentius. *Hic nebulo magnus eſt, ne metuas.*

Aduerbia præpoſitionum formam induunt. Ne, pro non, cæteris modis inſeruit.

Aduerbia, antecedente caſu, tranſeunt in præpoſitiones: vt Iuuenal. *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

DE CONIVNCTIONUM conſtructione.

Coniunctionum conſtructio. Coniunctiones copulatiuæ & diſiunctiuæ, cum his quatuor, quam, niſi, præterquam, an, ſimiles omnino caſus nectunt: vt *Soçrates docuit Xenophontem*

tem & Platonem. Vtinam calidus esses, aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quam tu. Nemini placet, nisi (vel præterquam) sibi. Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt

Emi librum centusi & pluris, Vixi Romæ & Venetijs.

Hor. In Meti descẽdant iudicis aures, Et patris, & nostras.

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt

Recto stat corpore, despicitq; terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt Terentius. Nisi me lactasses amantem, & vana spe produceres.

Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos sæpius postulant. *Etsi.*

Quamuis & licet, subiunctiuos frequentius: vt *Etsi nihil noui afferebatur. Quanquam animus meminisse horret.*

Vergilius. *Quamuis Elysios miretur Græcia campos.*

Ouidius. *Ipse licet venias musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

Ni, nisi, si, siquidem, quod, quia, quam, postquam, posteaquam, vbi pro postquam, nunquam, priusquam, & indicatiuis, & subiunctiuis adhærent: vt *Ni, nisi. &c.*

Quòd redieris incolumis, gaudeo. Castigo te non quòd odio habeam, sed quòd amem. Aliud honestum iudicas, quàm philosophi statuunt.

Plinius. *Grauiùs accusas, quàm patitur tua consuetudo.*

Si, vtrique modo iungitur. Etsi pro quamuis, subiunctiuo tantùm: vt *Si.*

Terentius. *Redeam? non si me obsecret.*

Si quis, tantùm indicatiuo: vt *Si quis adest.*

Quando

Quando. Quando, quandoquidem, quoniam, indicatiuo iunguntur: vt

Verg. *Dicite, quandoquidem in molli conſedimus herba.*
Quoniam mihi non credis, ipſe facito periculum.

Quippe. Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt *Danda eſt huic venia, quippe ægrotat.*

Qui. Sin addideris Qui, vtrunque admittit modum: vt *Non eſt huic danda venia, quippe qui iam bis peierauit.* siue *peieraverit.*

Qui, cùm habet vim cauſalem, ſubiunctiuum poſtulat: vt *Stultus es, qui huic credas.*

Cum. Cum pro quamuis, pro quandoquidem, vel quoniam, ſubiunctiuus ſemper adhæret: vt

Cicero. *Nos cùm præcipi nihil poſſe dicamus, tamen alijs de rebus diſſerere ſolemus.*

Vergil. *Cùm ſis officijs Gradiue virilibus aptus.*

Cum & Tum. Cum & Tum: item Tum geminatum, ſimiles modos copulant. Eſt autem in Cum, quiddam minus, atque ideò in priore clauſulæ parte ſtatuitur: In Tum quiddam maius, ac proinde in poſteriore clauſulæ parte collocatur: vt

Amplectitur cùm eruditos omnes, tùm in primis Marcellum. Odit cùm literas, tùm virtutem.

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt Vergilius.

-ſuperátne & veſcitur aura Aetherea?

At cùm accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, ſubiunctiuum poſtulant: vt *Viſe num redierit.*
Nihil refert feceríſne, an perſuaſeris.

Vt. Vt, cauſalis ſeu perfectiua coniunctio, & vt pro ne non, poſt verba timoris, nunc potentiali, nunc ſubiunctiuo iungitur: vt Terentius.

Filium perduxere illuc ſecum, vt vnà eſſet, meum.
Idem. *Te oro Daue vt redeat iam in viam.*

Idem

Idem. *Metuo vt subsiet hospes.* id est, *ne non subsiet.*

Vt concedentis, seu positum pro quanquam, & vt pro vtpote, subiunctiuo seruit: vt,

Vt omnia contingant quæ volo, leuari non possum.

Non est tibi fidendum, vt qui toties fefelleris. Vt qui solus relictus fueris.

Vt pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt,

Cicero. *Vt ab vrbe discessi, nullum interm si diem, quin scriberem.*

Terentius. *Tu tamen has nuptias perge facere, vt facis.*

Idem. *Credo vt est dementia.*

Vergilius. *Vt valet? Vt meminit nostri?*

Quanquam de hoc in Aduerbij quoq; constructione, paulo suprà est dictum.

PRÆPOSITIONVM constructio.

Præpositionum constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus: vt *Habeo te loco parentis.* id est, *in loco.* *Apparuit illi humana specie.* id est, *sub humana specie.* *Discessit magistratu.* id est, *à magistratu.*

Præpositio in compositione, eundem nonnunquã casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt

Verg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem.*

Prætereo te insalutatum.

Idem. *-emoti procumbunt cardine postes.*

Idem. *Detrudunt naues scopulo.*

Verba composita cum a, ab, &c.

Verba Composita cum a, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idq; eleganter: vt *Abstinuerunt à viris.* Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem*

rem. Cum legibus conferemus. Cicero. *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui. Cum ex insidijs euaseris.* Terentius. *Postquam excessit ex Ephœbis.* *In rempublicam cogitatione curaq; incumbe.*

In pro erga. &c. In pro erga, contra, & ad, accusatiuum habet: vt Vergil. *Accipit in Teucros animum mentemq; benignam.* Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantum,*

Quid Troës potuere?

Idem. *Quò te Meri pedes? aut quò via ducit? in vrbem?*

Item In, accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: vt Vergilius.

Estq; locus parteis vbi se via findit in ambas.

Ouidius. *Versa est in cineres sospite Troia viro.*

-amor mihi crescit in horas.

In, cũ significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt Ouid. *Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub. Sub pro ad, per, & ante, accusatiuo innititur: vt *Sub vmbram properemus.* Liu. *Legati fere sub id tempus ad res repetendas missi.* idest. *per id tempus.* Vergil. *-sub noctem cura recursat.* id est. *paulò ante noctẽ.* vel, *instante nocte.* Aliâs ablatiuum admittit: vt *Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.* Vergilius. *-sub nocte silenti.* id est, *in nocte silenti.*

Super pro vltra, accusatiuo iungitur: vt Vergilius. *super Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super. Super, pro de & in, ablatiuo: vt Tacitus. *Multus super ea re variúsque rumor.* Vergilius. *Fronde super viridi.*

Subter. Subter, vno significatu vtriq; casui apud authores iungitur: vt Liuius. *Pugnatum est super subterq; terras.* Vergilius. *-Omnes ferre libet subter densa testudine casus.*

Tenus. Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt *Pube tenus. Pectoribus tenus.* At genitiuo tantùm plurali

rali: vt *Crurum tenus.*

Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in aduerbia: vt *Præpos. migrant in aduerbia.*

Vergilius. *-longo pòst tempore venit.*
Idem. *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.*
Idem. *-coram quem quæritis adsum Troius Aeneas.*

INTERIECTIONVM constructio.

INteriectiones non rarò absolutè & sine casu ponuntur: vt
Vergil. *Spem gregis (ah) silice in nuda connixa reliquit.*
Terentius. *Quæ malùm dementia?*

O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo iungitur: vt *O festus dies hominis.*
Vergil. *O fortunatos nimium, bona si sua norint Agricolas.*
Idem. *O formose puer, nimium ne crede colori.*

Heu & pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent: vt *Heu pietas.* Vergil. *Heu prisca fides.*
Idem. *Heu stirpem inuisam.*
Terentius. *Prò Iupiter, tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. *Prò Deûm atque hominum fidem. Prò sancte Iupiter.*
apud Plaut.

Hei & veh, datiuo apponuntur: vt
Ouid. *Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis.*
Terentius. *Veh misero mihi, quanta de spe decidi?*

DE FIGVRIS.

Figura quid sit.

FIgura, est nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantum genera Dictionis scilicet, & Constructionis hoc loco trademus.

FIGVRAE DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex, Prótheſis, Aphæreſis, Epentheſis, Syncope, Paragoge, Apócope.

Prothesis. Prótheſis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: vt *Gnatus*, pro *natus*. *Tetuli*, pro *tuli*.

Aphæresis. Aphæreſis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: vt *Ruit*, pro *eruit*. *Temnere*, pro *contemnere*.

Epenthesis. Epentheſis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: vt *Relliquias*, *relligio*, addita l. *Inaperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope. Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: vt *Abijt*, *petijt*, *dixti*, *repostum*. &c.

Paragoge. Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: vt *Dicier*, pro *dici*.

Apócope. Apócope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: vt *Peculi*, pro *peculij*. *Dixtin'*, pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenij*.

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio quid sit.

APpositio, est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuat

tinuata siue immediata coniunctio: vt *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiuorum esse: vt *Marcus Tullius Cicero*.

Interdum apud authores in diuersis casibus pronuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt *Vrbs Patauij*. apud Vergilium. *Vrbs Antiochiæ*. apud Ciceronem.

In Appositione, substantiua non semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari, aut est nomen collectiuum, diuersorum numerorum esse possunt: vt *Vrbs Athenæ*.

Ouidius. *In me turba ruunt luxuriosa proci*.

Vergilius: *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Appositio triplex.

Restringendæ generalitatis gratia: vt *Vrbs Roma. Animal equus*.

Tollendæ æquiuocationis causa: vt *Taurus mons Asiæ. Lupus piscis*.

Et adiproprietatem attribuendam: vt *Erasmus vir eruditissimo iudicio*.

Nireus adolescens insigni forma.

Timotheus homo incredibili fortuna.

EVOCATIO.

Euocatio.

CVm prima vel secunda persona immediatè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis*.

Est ergò Euocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Obseruandum verò est, verbum semper conuenire cum

cum persona euocante: vt *Ego pauper laboro. Tu dines ludis.*

Nam in Euocatione quatuor sunt notanda: Persona Euocans, quæ semper est primæ vel secundæ: Euocata, quæ semper est tertiæ: verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ: & Absentia coniunctionis.

Euocatio varia.

In Euocatione persona vocans & euocata, aliquando sunt diuersorum numerorum: vtpote vel cum persona euocata caret numero singulari: vt *Ego tuæ delitiæ istuc veniam.* Aut cùm est nomen collectiuum: vt *Magna pars studiosorum amœnitates quærimus*: hîc subauditur *nos*. Aut deniq; cùm est nomen distributiuum: vt *In magnis læsi rebus vterque sumus.* subintelligitur *nos*.

Duplex autem est Euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans, quam euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt *Summus Aeneas.* subintelligitur *Ego.*
Populus superamur ab vno. subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepsis.

SYllepsis, seu Conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σὺμ, con, & λαμβω sumo.

Duplex autem est Conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quæ sequuntur, obseruabis.

Copulatum per coniunctionem, Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore suppos-

eo ac substantiuo quadrabit: vt *Quin tu & soror facitis?*
Ego & mater miseri perimus.
Tu & vxor qui adfuistis, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior enim est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: vt *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo.* *Neque ego, neque tu sapimus.* Vergilius. *-diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.* Idem. *-Rhemus cum fratre Quirino Iura dabant.* *Dignior persona.*

Cum tamen singulare verbum magis amat: vt *Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.* *Cum.*

Conceptio Generum.

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœmininum aut neutrum, & dignius fœmininum quàm neutrum: vt *Rex & regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per vim leges, & plebiscita coactæ.* *Dignius genus.*

At cùm substantiua res inanimatas significant, adiectiuum aut relatiuum vsitatiùs in neutro genere ponitur: vt *Exceptio.*

Vergilius. *-cùm Daphnidis arcum*
Fregisti & calamos, quæ tu peruerse Menalca,
Et cùm vidisti puero donata, dolebas.

Salustius. *Ira & ægritudo permista sunt.* Idem. *Huic bella ciuilia, cædes, & discordia ciuilis, grata fuerunt.* *Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.*

Porrò Conceptio aliâs directa est, nempe cùm concipiens.i.dignius,& conceptum,id est indignius copulantur per Et, vel atq;,vel que: aliâs indirecta, cùm copulantur per Cum: vt *Ego cum fratre sumus candidi.* Vbi vtraq; conceptio est indirecta. *Conceptio duplex.*

Est etiam quædam Conceptio Generum implici- *Syllepsis implicita.*

Syllepsis implicata.

ta, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur, sed de mare atq; fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: vt si dicam, Vterq; est formosus, loquens de sponso & sponsa. Sic Ouid. *Impliciti laqueis nudus vterq; iacet.* loquens de Marte & Venere, reti implicitis a Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis.

PRolepsis seu præsumptio, est pronunciatio quedam rerum summaria. Fit autem quum congregatio siue totum, cum verbo vel adiectiuo apte cohæret: deinde partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: vt *Duæ aquilæ volauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hic congregatio siue totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volauerunt*, per omnia concordant: cum quo partes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Nota.

Congregatio siue totum, est dictio pluralis numeri: vt *Duæ aquilæ*. aut plurali æquiualens: vt *Corydon & Thyrsis.*

Nam copulatum æquiualet plurali: Vergilius.

Compulerant q; greges Corydon & Thyrsis in vnum:
Thyrsis oues Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectiuum: vt *Populus viuit, alij in penuria, alij in delitijs.*

Quinque in Prolepsi necessaria.

Sulpitius & Aldus, quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria: Congregationem, vt in priore exemplo, *duæ aquilæ*: Verbum, vt *volauerunt*: Partes, vt *hæc & illa*: Partium determinationem, vt *ab oriente & occidente*: & ordinem, videlicet, quod totum præcedat, partes sequantur.

Prolepsis. duplex.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: vt *Equi concurrunt hic à dextra, ille à sinistra Hippodromi.*

&

& Implicita, in qua aliquid tacetur: vt Ouidius. *Alter in alterius iactantes lumina vultus,*
Quærebant taciti noster vbi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *Et alter in alterius.* Et, *Alter alterius onera portate.* vbi deest *vos*: & altera pars cum determinatione: videlicet, *Et alter alterius.*

Terentius. *Curemus æquam vterq; partem.* hîc totum *nos*, subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributiuo *vterque.*

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Vergilius. *Lauinaq; venit Littora.*

Lauinium enim nondum erat, quum Æneas veniret n Italiam.

Dicitur verò Prolepsis, a πρὸ quod est ante, & λήβω sumo.

ZEVGMA.

ZEugma, est vnius verbi vel adiectiui viciniori respondentis, ad diuersa supposita reductio, ad vnum quidem expresse, ad alterum verò per supplementum: vt Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusq; mouerunt?* Hic *Mouerunt*, expresso reducitur ad *ora vultusq;*: at ad cætera per supplementum. Subintelligendum est enim, præsidium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt *Ego melius quàm tu scribo. Ego sicut fœnum arui. Hoc ille ita prudenter atq; ego feciſſet.* Zeugma.

Item per nisi: vt Terentius. *Talem filium nulla nisi tu pareret.*

Licet poëtæ interdum aliter loqui soleant: vt Ouidius. *Quid nisi secretæ læserunt Phyllida syluæ?* De quibus in concordantiâ Verbi & Nominatiui supra est dictum: Cicero. *Quare vt arbitror, prius hic te nos, quam istic tu nos videbis.*

Tribus modis fit Zeugma. In persona: vt *Ego & tu studes.*

In genere: vt *Maritus & vxor est irata.*

In numero: vt *-hîc illius arma, Hîc currus fuit.*

Zeugma triplex.

Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma: vt *Dormio ego & tu.* Quandoq; in medio, vocaturq; Mesozeugma: vt *Ego dormio & tu.* Quandóque in fine, & vocatur Hypozeugma: vt *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiua, vt *Rex & Regina*: Coniunctio, quæ vel copulatiua, vel disiunctiua, vel etiam expletiua esse potest: vt Et, vel, &c. verbum vel adiectiuum: vt *Irata est*: & quod verbum vel adiectiuum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per aduerbia: vt *Cubas vbi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbum ad duo suppositа reducitur, & cum vtroque conuenit, est Zeugma, vt dicunt Locutionis, non Constructionis: vt *Ioannes fuit piscator & Petrus.*

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum à Græco verbo ζευγνύω vel ζευγνύμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis.

SYnthesis, est oratio congrua sensu, non voce: vt Vergilius. *Pars in frusta secant. Gens armati.*

Fit

Fit autem Synthesis nunc in genere tantùm, idq; aut sexus discernendi causa: vt *Anser fœta. Elephantus grauida.* aut supplementi gratia: vt *Præneste sub ipsa.* subauditur *Vrbe.*
Centauro in magna. subintelligitur *naui.*
Nunc in numero tantùm: vt *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*
Nunc verò in genere & numero simul: vt *Pars mersi tenuere ratem.*
Vergilius. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera passi.*
Dicitur autem Synthesis, à σὺν quod est con, & θέσις positio: quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idque interdum non inuenustè: vt Vergilius. *Vrbem quam statuo, vestra est.* Terentius. *Populo vt placerent, quas fecisset fabulas.* *Sermonem quem audistis, non est meus.* *Eius non venit in mentem.* pro id. *Antiptôsis.*

Quanquam hîc *venit*, unpersonaliter potiùs vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti.* pro omnis generis. Sic *id genus, quod genus, &c. Idne estis autores mihi?* pro *eius.*

Interdum autem fit durior Antiptôsis: vt *Salue primus omnium parens patriæ appellate.* pro *prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum.* pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

SYnecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt *Aethiops albus dentes.* Hîc album, quod *Synecdoche.*

solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi.

Nota. Per Synecdochen omnia nomina adiectiua, aliquam proprietatem significantia: item verba passiua & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusatiuum aut ablatiuum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: vt *Aeger pedes*, vel *pedibus. Saucius frontem*, vel *fronte. Doleo caput*, vel *capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus membra bipenni.*

Effusas laniata comas, contusaq; pectus.

Nam illæ Græcę phrases sunt: *Excepto quod non simul esses. Cætera latus. Cætera similis, vno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche, à σὺν quod est con, & ἐκδέχομαι susci pio, videlicet, quòd totum cum una parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Pleonasmo & Enallage, deq; aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè disserentem.

DE PROSODIA.

Prosodia quid sit.

PRosodia, est quæ rectam vocum pronunciationem tradit, Latinè accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia, in { Tonum, Spiritum, Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur vel deprimitur.

Est autem tonus triplex, { Acutus, Grauis, Circumflexus.

Tonus acutus. Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dex-

dexteram, sic, ´

Grauis, est virgula obliqua descendens in dexteram, ad hunc modum, \. *Grauis.*

Circumflexus, est quiddam ex vtrisq; conflatum, hac figura, ^. *Circumflexus.*

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges, ’.

Hac nota vltimam dictionis vocalem deesse ostenditur: vt *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne.* *Apostrophus.*

Spiritus duo sunt, Asper, & Leuis.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: vt *Homo, honor.*

Leuis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt *Amo, onus.*

TONORVM REGVLA. I.

MOnosyllaba dictio breuis, aut positione longa, acuitur: vt *Mél, fel, párs, pax.* Natura longa circumflectitur: vt *Spês, flos, sol, thûs, rûs.* *Monosyllaba*

REGVLA. II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura posterior breuis, prior circumflectitur: vt *Lûna, Mûsa.* In cæteris acuitur: vt *Cítus, látus, sólers, sátur.* *Dissyllaba.*

REGVLA. III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: vt *Libértas, penátes.* Sin breuem habet penultimam, acuit antepenultimam: vt *Dóminus, póntifex.* *Polysyllaba.*

Excipiuntur composita à facio: vt *Benefácis, malefácis, calefácit, frigefácit.* *Exceptio.*

At si penultima longa fuerit natura, & vltima breuis

uis, circumflectitur penultima: vt *Românus, amâtor.*

Composita à fis, fit, vltimam acuunt: vt *Madefis, calefit, benefit, satisfit.*

APPENDIX.

Nota. Accentuum confusio. Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGVLA. IIII.

Quæ tonos perturbant. Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant.

DIFFERENTIA.

Differentia. Differentia tonum transponit: vt Vná aduerbium, vltimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic eó, alió, aliquó, continuó, seduló, porró, forté, quá, siquá, aliquá, nequá, illó, falsó, citó, ferè, planè, & id genus alia: putá pro sicut, ponè pro posit, corám, circúm, aliás, palám, ergó coniunctio, sed ergô pro causa, circumflectitur: vt

Ergô. Vergil. *-illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acuti tona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò grauantur.

Sic differentiæ causa antepenultima suspenditur in his, Déinde, próinde, périnde, aliquando, síquando, néquando, húcusque, à longè, dè longè, déinceps, dúntaxat, déorsum, quápropter, quínimo, enimuerò, propémodum, ádmodum, áffabrè, interéa loci, nihilóminus, paulóminus, cum non sunt orationes diuersæ, vti sunt Pube-tenus, crurum-tenus: non enim composita sunt, velut hactenus, quatenus, & eius generis reliqua.

TRANSPOSITIO.

Transpositio. Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit

in

in præpositionibus, quæ postpositæ grauantur: vt Vergilius. *Transtra per & remos. Te penes imperium.*

ATTRACTIO.

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: vt Que, ne, ue. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acciunt: vt *Luminâque lauríſque Dei.* Sic, Dum, ſis, nam, parelca. *Attractio.*

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: vt Dénique, útique, ítaque, úndique, hiccine, & huiusmodi.

Vbîque tamen temporis sui tonum seruat, & vbîuis. *Vbîque & vbiuis.*

CONCISIO.

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per syncopen aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: vt Vergili, Valeri, Mercuri: pro Vergilij, Valerij, Mercurij. *Concisio.*

Sic quædam nomina & pronomina syncopata, circumflectunt vltimam: vt Arpinâs, Rauennâs, noſtrâs, veſtrâs, cuiâs: ab Arpinatis, Rauennâtis, noſtrâtis, &c. Sic Donec, à donecum. Sic hûc, illûc, istûc, adhûc, &c. pro hucce, illucce, &c. Et composita à dic, duc, fac: vt benedic, reduc, calefac. *Nomina & pronomina syncopata.*

IDI-

IDIOMA.

Idioma.

IDioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeo vt si dictiones Græcæ integrè ad nos veniant, seruent tonum suum: vt Symóis, periphas, penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam eleuant, quia corripiunt penultimam.

Quæ autē prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum seruant: vt Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta, licet apud Græcos in vltima tonum habeant.

Sic & comœdia, tragœdia, sóphia, symphónia, tonum recipiant in antepenultima, licet in sua lingua habeant in penultima.

Nota.

Porrò si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit iuxta Latinum accentum illam enunciare.

Syllabæ communes.

Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur: vt Célebris, Cáthedra, Mediocris.

DE

DE CARMINVM RATIONE.

Actenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adijciemus.

Tempus, est syllabę pronũciandę mensura. *Tempus.*

Syllaba breuis, vnius est temporis, longa vero duorum. *Syllaba.*

Tempus breue sic notatur, ∪.

Longum autem sic, – : vt – ∪ Terra.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes.

Est autem Pes, duarum syllabarum pluriúmue constitutio, ex certa temporum obseruatione. *Pes.*

Pedum alij dissyllabi, alij trissyllabi. *Diuisio pedum.*

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum disserere.

Dissyllabi sunt, Spondæus, Pyrrhychius, Trochæus, Iambus, vt – – *Virtus.* ∪∪ *Deus.* – ∪ *Panis.* ∪ – *Amans.*

Trisyllabi octo, Molossus, Tribrachus, Dactylus, Anapæstus, Bacchius, Antibacchius, Amphimacer, Amphibrachus, vt – – – *Magnates.* ∪∪∪ *Dominus.* – ∪∪ *Scribere.* ∪∪ – *Pietas.* ∪ – – *Honestas.* – – ∪ *Audire.* – ∪ – *Charitas.* ∪ – ∪ *Venire.*

Porrò pedes iusto numero atq; ordine concinnati, Carmen constituunt.

Ist

Est enim Carmẽ, oratio iusto atq; legitimo pedum numero constricta.

Carmen. Carmen composituro, in primis discendum est, pedibus ipsum rite metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

SCANSIONI ACCIDENTIA.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha. Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: vt *Sera nimis vit' est crastina, viu' hodie.*

Fit autem interdum in his dictionibus: vt Dij, dijs, ijdem, ijsdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similia.

At heu & ô nunquam intercipiuntur.

Eclipsis. Eclipsis, est quoties m, cum sua vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorsa: vt

Monstr' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum.

pro *monstrum, horrendum, informe, &c.*

Synæresis. Synæresis, est duarum syllabarum in vnam contractio: vt Vergilius. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* pro *aluearia.*

Diæresis. Diæresis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiũt duæ: vt

-UU- - - -UU-U U-

Ouidius. *Debuerant fusos euoluisse suos.* pro *euoluisse.*

Cæsura. Cæsura, est quum post pedem absolutum syllaba breuis in fine dictionis extenditur.

CAESVRAE SPECIES SVNT.

Triemimeris Triemimeris, ex pede & syllaba: vt

-UU - UU- --U- -UU --

Vergilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.*

Penthemimeris. Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: vt

Vergilius

- ∪∪ - ∪ ∪ - - ⏑ - - ⏑ ⏑ - ⏑

Vergilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt *Hepthemimeris.*

- - - - - ∪∪ - - ∪ ∪ - -

Idem. *Ostentans artem pariter, arcumq; sonantem.*

Enneemimeris, constat ex quatuor pedibus & syllaba: vt *Enneemimeris.*

- ∪∪ - ∪∪ - - - - ∪∪ - -

Idem. *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

CArminum genera vsitatiora, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decreuimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

CARMEN HEROICVM.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere vero duobus, dactylo & spondæo. *Hexametrum.*

Quintus locus dactylum, sextus spondæum peculiariter sibi vendicat. Reliqui hunc vel illum, pro vt volumus:

- ∪∪ - ∪∪ - ∪∪ - - - ∪∪ - ⏑

vt Vergil. *Tytire tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondæus etiam in quinto loco: vt

- ∪ ∪ - ∪∪ - - - ∪∪ - - - -

Idem. *Chara Deûm soboles magnum Iouis incrementum.*

Vltima cuiusque versus syllaba habetur communis. *Nota.*

CARMEN ELEGIACVM.

Est enim Carmē, oratio iusto atq; legitimo pedum numero constricta.

Carmen. Carmen composituro, in primis discendum est, pedibus ipsum rite metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

SCANSIONI ACCIDENTIA.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha. Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: vt *Sera nimis vit' est crastina, viu' hodie.*

Fit autem interdum in his dictionibus: vt Dij, dijs, ijdem, ijsdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similia.

At heu & ô nunquam intercipiuntur.

Eclipsis. Eclipsis, est quoties m, cum sua vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorsa: vt

Monstr' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum.

pro *monstrum, horrendum, informe, &c.*

Synæresis. Synæresis, est duarum syllabarum in vnam contractio: vt Vergilius. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* pro *aluearia.*

Diæresis. Diæresis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiũt duæ: vt

– ∪∪ – – – ∪∪ – ∪ ∪ –

Ouidius. *Debuerant fusos euolüisse suos.* pro *euoluisse.*

Cæsura. Cæsura, est quum post pedem absolutum syllaba breuis in fine dictionis extenditur.

CAESVRAE SPECIES SVNT.

Triemimeris Triemimeris, ex pede & syllaba: vt

– ∪∪ – ∪∪ – – ∪ – – ∪ ∪ – –

Vergilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.*

Penthemimeris. Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: vt

Vergilius

- ∪ ∪ - ∪ ∪ - - - - - ∪ ∪ - -

Vergilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt *Hepthemimeris.*

- - - - - ∪ ∪ - - - ∪ ∪ - -

Idem. *Ostentans artem pariter, arcumq; sonantem.*

Enneemimeris, constat ex quatuor pedibus & syllaba: vt *Enneemimeris.*

- ∪ ∪ - ∪ ∪ - - - - ∪ ∪ - -

Idem. *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

CArminum genera vsitatiora, de quibus nos hoc loco potissimùm tractare decreuimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

CARMEN HEROICVM.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere vero duobus, dactylo & spondæo. *Hexametrum.*

Quintus locus dactylum, sextus spondæum peculiariter sibi vendicat. Reliqui hunc vel illum, pro vt volumus:

- ∪ ∪ - ∪ ∪ - ∪ ∪ - - - ∪ ∪ - -

vt Vergil. *Tytire tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondæus etiam in quinto loco: vt

- ∪ ∪ - ∪ ∪ - - - ∪ ∪ - - - -

Idem. *Chara Deûm soboles magnum Iouis incrementum.*

Vltima cuiusque versus syllaba habetur communis. *Nota.*

CARMEN ELEGIACVM.

Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omnino dactylicos, cum syllaba item longa. – – –UU– – U U–U U–

Ouidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

CARMEN ASCLEPIADAEVM.

Asclepiadæum. Carmen Asclepiadæum, constat ex penthemimeri, hoc est, spondæo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: vt

– – – UU– –UU –UU

Horatius. *Mæcenas atauis ædite regibus.*

SAPPHICVM.

Sapphicum carmen. Carmen Sapphicum, constat ex trochæo, spondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: vt

– U– – – UU – U – –

Horatius. *Iam satis terris niuis atque diræ.*

Adonicum. In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: vt

–U– – – UU–U – –

Horatius. *Integer vitæ, scelerisq; purus,*

– U– – – –UU– U – –

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

– U– – – UU – U – –

Nec venenatis grauida sagittis,

Fusce pharetra. –U U– –

PHALEVCIVM SIVE ENDECASYLLABVM.

Phaleucium. Carmen Phaleucium, siue Endecasyllabum, constat ex spondeo, dactylo, & tribus tandem trochæis: vt

– – –UU– U – U – U

Quoquo diffugias pauens Mabile,

No-

Noſtrum non poteris latere naſum.

IAMBICVM ARCHILOCHIVM.

Legitimus verſus Iambicus, è ſolis conſtat Iambis:

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

vt *Suis & ipſa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus pro Iambo tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, ſpondæum rarius. *Carmen Iambicum.*

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, ſiue Senarium.

DIMETRVM.

Dimetrum, conſtat ex quatuor pedibus: vt

O carminum dulces notæ, – –⏑ – – ⏑ –
Quas ore pulchra melleo – – ⏑ – – ⏑ –
Fundis, lyræq; ſuccinis. – – ⏑ – – –⏑ –

TRIMETRVM SIVE SENARIVM.

Trimetrum, ſenis conſtat pedibus: vt

– – – – – – ⏑ – – –⏑ –

Qui nos damnant, ſunt hiſtriones maximi.

– ⏑⏑ – ⏑⏑ – – – – – –⏑ –

Iuuenalis. *Nam Curios ſimulant, viuunt Bacchanalia.*

DE QVANTITATE

primarum ſyllabarum.

Primarum ſyllabarum quantitas octo modis cognoſcitur:

Poſitione, vocali ante vocalem, Dipthongo, Deriuatione, Compoſitione, Præpoſitione, Regula, Exemplo, ſeu authoritate.

POSITIO. REGVLA. I.

I. Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, vbique positura longa est: vt *Ventus, axis, patrizo.*

II. Quòd si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: vt *Maior sum, quam cui possit fortuna nocere.*

Syllabæ ior, sum, quam, & sit, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem breuem exeat, sequente a duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rariùs, producitur: vt Verg.

– – – ∪ ∪ – – – – – ∪ ∪ – –

Occulta spolia, & plures de pace triumphos.

III. Vocalis breuis ante mutam, sequente liquida, cõmunis redditur: vt *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: vt *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram. Vocalis ante alteram in eadem dictione, vbique breuis est: vt Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitiuos in ius, secundam pronominis formam habentes: vt Vnius, illius, &c. vbi, i, communis reperitur, licèt in alterius semper sit breuis, in alius semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitiui & datiui quintæ declinationis, vbi e, inter geminum i, longa fit: vt Faciēi, alioqui non: vt Rēi, spēi, fidēi.

Fiin Fio. Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur E & R simul: vt Fīerem, Fĭeri.

Iuuenalis. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Quod fieri non posse putes.* – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ –

Ohe Interiectio, priorem syllabam ancipitem habet.

RE-

REGVLA. II.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: vt Dicite Pierides. Respice Laërten. Et in possessiuis: vt Aenēia nutrix. Rhodopēius, Orphēa.

REGVLA. III.

Omnis diphthongus apud Latinos longa est: vt Aūrum, nēuter musæ, nisi sequente vocali: vt Præire, præustus, præamplus. *Diphthongus.*

DERIVATIO. REGVLA. IIII.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem sortiuntur: vt ámator, ámicus, ámabilis, prima breui ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus deducta, primam producunt. *Deriuatio.*

Cuius generis sunt,

Vox vōcis, à vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdile, a sĕdeo.
Iūmentum, à iŭuo.
Fōmes & Fōmētū, à fŏueo.
Iucundus, à iŭuo.
Iūnior, à iŭuenis.
Mōbilis, à mŏueo.
Hūmanus, ab hŭmo
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕdo.

Sunt & contra, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia

sunt, Dux dŭcis, à dūco. Dȳcax, maledĭcus, & id genus multa, à dīco. Fĭdes, à Fīo. ărena, ărista, ab āreo. Pŏsui, à pōno. Gĕnui, à gigno. Frăgor, Frăgilis, à frango. Nŏco, as, à nōtu.

Nato, as, à nātu. Dissertus, à dī- ssero. Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex vtroq; genere, quæ relinquuntur

quuntur studiosis inter legendum obseruanda.

COMPOSITIO. REGVLA. V.

Composita. Composita simplicium quantitatem sequuntur: vt

Pŏtens, Impŏtens. } { Sôlor Consôlor. } { Lĕgo, is, Perlĕgo. } { Lēgo, as, Allēgo.

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata: vt

Innŭba, Pronŭba, } à nūbo. { Deiĕro, Peiĕro, } à iūro.

PRAEPOSITIO. REGVLA. VI.

VI. Ex præpositionibus hæ vbiq; producuntur: A, de, præ, se, e, nisi vocali sequente: vt *Vnda dehiscens. -sudibŭsus præustis.* apud Vergilium.

Pro. Pro, quoque longa est, præterquam in istis: Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏpago pro stirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfecto.

Procuro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

Di, etiam producitur, nisi in { Dĭrimo, & Dĭssertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cuiusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGVLA. CANON. I.

Omne præteritum dissyllabum priorem habet longam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi à findo, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

CANON. II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent: vt

Pependi

Pĕpendi,	Pépedi,	Púpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcidi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoq; producit: vt

Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum, Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Ratum, Dátum, Sátum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam cītum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

Exemplum, seu authoritas.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit, a poëtarum vsu, exemplo atque authoritate petenda est, certissima omnium regula. Discant ergò pueri obseruare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cuius sortis sunt, Britannus, bithynus, cacus, cosyra, crathys, pachinus, palatium, pelion, criticus, curetes, Diana, fidene, gradiuus, hynnulus, pyrene, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sycanius: & similia.

Quæ primam habeant communem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Mediæ syllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitiui, atque coniugationis analogia cognosci possunt.

De incrementis genitiui nominum polysyllabarum, suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, si quid de hac re hæsitaueris. Cætera

frequens lectio,& optimorum poëtarum obseruatio facilè suppeditabunt.

Coniugationum analogia.

Coniugationis analogiam ex imbibitis Rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ coniugationis, longam esse natura, præterquam in do,& eius compositis, quando huius sunt coniugationis: vt

Dámus, Dăbis, Dăre,
Circundámus, Circundăbis, Circundăre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi subiunctiui, vbiq; pro breuibus habendas animaduertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere, in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: vt Præterito, Amauérimus, amauéritis: Futuro, Amauerimus, amauerîtis.

Mediarum syllabarum variatio.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, vt in his quæ subiunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Bathauus, Sydonius, & similia.

Adiectiua in inus.

Adiectiua in inus Latina, penultimam producunt: vt Clandestinus, mediastinus, parietinus, matutinus, vespertinus, repentinus.

Præter hæc sequentia,
Diŭtĭnus, Serotĭnus,
Crastĭnus, Oleagĭnus,
Pristĭnus, Fagĭnus,
Perendĭnus, Cedrĭnus,
Hornotĭnus carbasĭnus

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in ινος : vt Chrystallĭnus, myrrhinus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit vsus, & poëtarum obseruatio, quàm vllæ Grammaticorum regulæ, quas sine vllo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare

Quare illis prætermissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

QVanquam vltimæ Syllabæ ipsum literarum numerum aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere. *Vltimæ syllabæ.*

Primùm, A finita, producuntur: A.
vt Amā, contrā, ergā. Excipias Putá, ità, quiá.

Item nominatiuos, & omnes casus in a, cuiuscunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocatiuos in a, à græcis in as: vt ô Aenea, ô Thomā, & ablatiuum primæ declinationis: vt ab hac Musā.

Numeralia in ginta, à finalem habent communem, sed frequentius longam: vt Triginta, quadraginta.

In b, d, t, desinentia, breuia sunt: vt ăb, ăd, căput. *B, D, T.*

In c desinentia, producuntur: vt āc, sic, & hic aduerbium. Sed tria in c, semper contrahuntur: Lăc, nĕc, donĕc. Duo sunt communia, fac, & pronomen hīc, & neutrum hoc, modò non sit ablatiui casus. *C.*

E finita, breuia sunt: vt Marĕ, penĕ, legĕ, scribĕ. *E.*

Excipendæ sunt omnes voces quintæ inflexionis in e: vt Diē, fidē, vnà cum aduerbijs inde enatis: vt Hodiē, quotidiē, pridiē, postridiē, quarē, qua de rē, ea rē, & si qua sunt similia. Et secundæ item personę singulares imperatiuorum actiuorum secundæ coniugationis: vt Docē, mouē, manē, cauē.

Producuntur etiam monosyllaba in e: vt Mē, tē, cē, præter Quĕ, nĕ, uĕ, coniunctiones enclyticas. *In E monosyllaba.*

Quin

Aduerbia. Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta, e longum habent: vt Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ, tamē & malĕ, corripiuntur omnino.

Postremò, quæ à Græcis per η scribuntur, natura producuntur, cuiuscunque fuerint casus, generis, aut numeri: vt Lethē, Anchisē, cetē, tempē.

I. I finita, longa sunt: vt Domini, magistri, amarī, docerī. Præter Mihi, tibī, sibi, vbi, ibi, quæ sunt communia.

Nisi verò & quasi, corripiuntur. Cuius etiam fortis sunt datiui & vocatiui græcorum, quorum genitiuus singularis in Os breue exit: vt Huic Palladi, Phyllidi, Minoidi. Vocatiuo ô. Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L. L finita, corripiuntur: vt Animăl, Annibăl, măl, pugĭl, sŏl, consŭl. Præter nĭl contractum à nihil. Et Hebræa quædam in el: vt Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N. N finita, producuntur: vt Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe Forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, verumtamĕn.

In. Corripitur & In cum compositis: vt Exĭn, subĭn, dĕĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen castrantur: vt Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemĕn?

Ln. Nomina item in en, quorum genitiuus ĭnis correptum habet: vt Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tribicĕn, ĭnis.

On. Græca etiam in on, per o paruum, cuiuscunque fuerint casus: vt Nominat. Ilĭŏn, pelĭŏn. Accusatiuo Caucasŏn, pylŏn.

Quædam etiam in *In*: vt Alexĭn. In Yn: vt Itўn.

In An quoque à Nominatiuis in A: vt

Nominatiuo

Nominatiuo { Iphigenia, Ægina, } Accusat. { Iphigeniā. Æginā. }

Nam in An, à Nominatiuis in as, producuntur: vt

Nominatiuo { Æneas, Marsyas } Accusatiuo { Æneān. Marsyān. }

O finita, communia sunt: vt Amo, virgo, porro, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundij voces in do. Præter obliquos in O, qui semper producuntur: vt Huic Dominō, seruō. Ab hoc templō, damnō. *O finita.*

Et aduerbia ab adiectiuis deriuata: vt Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō. &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterum modŏ & quomodŏ, semper corripiuntur.

Cito quoque, vt & ambo, duo, ego atq; homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in O, producuntur: vt Dō, stō: vt & ergō pro causa.

Item Græca per ω cuiuscunque fuerint casus: vt Hæc Sapphō, Didō. Huius Anárogeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita, corripiuntur: vt Cæsăr, torcŭlăr, pĕr, vĭr, vxŏr turtŭr. R.

Cor semel apud Ouidium productum legitur: vt

- ∪ ∪ - ∪∪ - - - ∪∪ - ∪∪ - -

Molle meum leuibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam Far, lār, nār, vēr, fūr, cūr. Pār quoq; cum cōpositis: vt Compār, impār, dispār.

Græca quædam in Er, quæ illis in ηρ desinunt: vt Aēr, cratēr, characterēr, æthēr, sotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos vltimā breuem habent.

S, finita, pares cum numero vocalium habent S.

ter-

terminationes, nempe, As, es, is, os, us.

As Primò, as finita, producuntur: vt Amās, muſas, maieſtas, bonitās.

Præter Græca, quorum genitiuus ſingularis in dos exit: vt Archās, Pallās. Genitiuo Archados, Pallados.

Et preter Accuſatiuos plurales nominum creſcentium: vt Heros, Heroos. Phyllis, Phyllidos. Accuſat. pluralis, Heroās, Phyllidās.

Es finita, longa ſunt: vt Anchiſēs, ſedēs, docēs, patrēs.

Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitiui creſcentis corripiunt: vt Milĕs, ſegĕs, dițes.

Sed āriēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & pēs, vnà cum compoſitis: vt Præpēs, bipēs, tripēs, quadrupes, longa ſunt.

Es quoq; à ſum, vnà cum compoſitis corripitur: vt Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adiungi poteſt, vnà cum neutris ac nominatiuis pluralibus Græcorū: vt Hyppomanĕs, cacoëthĕs, Cyclŏpĕs, Naiadĕs.

Is Is finita, breuia ſunt: vt Parĭs, panĭs, triſtĭs, hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur: vt Muſis, menſis à menſa, dominīs, templīs.

Item queīs, pro quibus, cum producentibus penultimam genitiui creſcentis: vt Samnīs, Salamīs. Genitiuo Samnîtis, Salamînis.

Adde huc quæ in eis diphthongum deſinunt, ſiue Græca, ſiue Latina, cuiuſcunque fuerint numeri aut caſus: vt Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monoſyllaba item omnia: vt Vīs, līs: præter ĭs & quĭs Nominatiuos, & Bĭs apud Ouidium.

Iſtis accedunt ſecundæ perſonæ ſingulares verborum

num in is, quorum ſecundæ perſonæ plurales deſinunt in ītis, penultima producta, vna cum futuris ſubiunctiui in ris: vt Audīs, velīs, dederīs. Pluraliter, Auditis, velitis, dederitis.

Os finita, producuntur: vt Honōs, nepōs, dominōs, ſeruōs. *Or.*

Præter compŏs, impŏs, & ŏs oſsis. Et græca per ŏ paruum: vt Delŏs, chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Vs finita, corripiuntur: vt Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs. *Vr.*

Excipiuntur producentia penultimam genitiui creſcentis:

vt {Salūs, Tellūs,} Genitiuo {Salūtis. Tellūris.}

Longæ ſunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in us, præter nominatiuum & vocatiuum ſingulares: vt Huius manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monoſyllaba vt: Crūs, thūs, mūs, ſūs. &c.

Et Græca itē per ους diphthongum, cuiuſcunq; fuerint caſus: vt Hic Panthūs, Melampūs. Huius Sapphūs. Cliūs.

Atque ſys cunctis venerandum nomen Iēſus.

Poſtremò, V finita, producūtur omnia: vt Manū, genū, amatū, diū. *V.*

Finis Gnommatices.

DESIDERII ERASMI ROTERODAMI, AD CHRISTIANVM LVBECENSEM DE ratione studij, Epistola paræneticа.

Vim te incredibij quodam ardore literarum flagrare minimè dubitarem, Christiane non vulgaris amice, hortatore nihil opus esse putaui, sed eius, quam ingressus esses viæ, duce modò ac tanquam indice: id quod mei officij esse iudicaui, videlicet vt tibi homini nō modò multis modis copulatissimo, verum etiam iucundissimo, vestigia quibus ipse à puero essem ingressus, commonstrarē. Quæ si tu pari cura accipies, atque ego dictaturus sum, futurum confido, vt neque me monuisse, neque te paruisse pœnituerit. Prima igitur cura sit, vt præceptorem tibi deligas quam eruditissimum. Neq; enim fieri potest, vt is rectè quemquam erudiat, qui sit ipse imeruditus: quem simulatq; nactus eris, fac modis omnibus efficias, vt ille patris in te, tu filij vicissim in illum induas affectum. Ad quod quidem cum ipsa honesti ratio nos debet adhortari, (quod non minus debeamus his, à quibus rectè viuendi rationem, quàm à quibus viuendi initia sumpsimus) tum mutua ista beneuolentia tantùm ad discendū habet momenti, vt frustrà sis literarum præceptorem habiturus, nisi habueris & amicum. Deinde, vt te illi & attentum & assiduum præbeas. Contentione enim immodica nonnunquam obruūtur ingenia discentium: assiduitas verò & mediocritate sua perdurat,

&

& quotidianis incrementis maiorem opinione aceruum accumulat. Satietate cũ omnibus in rebus, tum in literis nihil perniciosius. Laxanda est igitur aliquoties illa literarum contentio : intermiscendi lusus, sed liberales, sed literis digni, & ab his non minus abhorrentes : immo mediis ipsis studiis perpetua quædã voluptas intermiscenda est, vt ludum potiùs discendi, quam laborem existimemus. Nihil enim perdiu fieri potest, quod non agentem aliqua voluptate remoretur. Optima quæq; statim ac primùm discе. Extremę est dementiæ discere dediscenda. Quod in curando stomacho solent præcipere medici, idẽ tibi in ingenijs seruandum puta. Caue ne aut noxio aut immodico cibo ingenium obruas, vtroque enim iuxta offenditur. Ebrardum, Catholicontem, Brachilogum cæterosque id genus, quos percensere neque possum, neque operę precium est, ijs relinquito. quos barbariem immenso labore discere iuuat. Initio, non quam multa, sed quàm bona, & quam benè percipias refert. Sed iam rationem accipe, qua possis nõ solùm rectiùs, sed etiam facilius discere. Hoc enim in homine artifice præstare solet artis ratio, vt tantundem operis cum rectiùs expeditiusque, tum leuiùs etiam efficiat. Diem tanquam in operas partire, id quod à Plinio secundo, & à Pio Pontifice Max. viris omnium memoria præstantissimis factitatum legimus. Principio, quod caput est, præceptorem interpretantem non attentus modò, sed & auidus auscultato, non contentus impigrè sequi differentem, aliquoties præuolare contende. Omnia illius dicta memoriæ, præcipuè etiam literis mandabis, fidelissimis vocum custodibus: quibus rursus ita confidas caue, vt diues ille ridiculus apud Senecam, qui sic animum induxerat

erat vt, se tenere crederet, quicquid seruorum quisquam meminisset. Noli cõmittere vt codices habeas eruditos, ipse ineruditus. Audita ne effluant, aut apud te, aut cum aliis retracta. Nec his contentus, aliquam temporis partem tacitæ cogitationi tribuere memento, quam vnam D. Aurelius, tum ingenio, tum memoriæ in primis conducere scripsit. Conflictatio quoq;, & tanquam palęstra ingeniorum, neruos animi præcipuè tum ostendit, tum excitat, tum adauget. Nec sciscitare, si quid dubitas, nec castigari, si quid errabis, sit pudor. Nocturnas lucubrationes atque intempestiua studia fugito: nam & ingenium extinguunt, & valetudinem vehementer offendunt. Aurora musis amica est, apta studiis. Prandium, aut lude aut deambula, aut hilaris cõfabulare. Quid quod inter ista quoque studiis locus esse potest? Cibi, non quantum libidini, sed quantum valetudini satis sit, sumito. Sub cœnam paulisper inambula, cœnatus idẽ facito. Sub somnum exquisiti quippiam, ac dignum memoria legito, de eo cogitantem sopor opprimat, id experrectus à teipso reposcas. Plinianum illud animo semper insideat tuo: Omne perire tempus, quod studio non impertias. Cogita iuuentâ nihil esse fugacius, quæ vbi auolarit semel, redit nunquam. Sed iam hortator esse incipio, indicem pollicitus. Tu suauissime Christiane, hanc formam, aut si quam poteris meliorem, sequere, ac benè vale.

DE

DE MODO REPETEN-
DAE LECTIONIS, EODEM Erasmo Authore.

QVibusdam prima ac vnica ferè cura est, statim ad verbum ediscere: quod equidem non probo: est enim tum magni laboris, tum fructus propè nullius. Quorsum enim attinet psittaci more verba non intellecta reddere? Commodiorem igitur viam accipe. Lectionem quidem auditam continuò relege, ita vt vniuersam sententiam paulò altiùs animo infigas. Deinde à calce rursus ad caput redibis, & singula verba excutere incipies, ea dūtaxat inquirens, quæ ad Grammaticam curam attinēt, videlicet, si quod verbum obscurum, aut ancipitis deriuationis, si heteroclitæ coniugationis, quod supinum, quod præteritum faciat, quos habeat maiores, quos nepotes, quam constructionem, quid significet, & huiusmodi nonnulla.

Hoc vbi egeris, rursum de integro percurrito, ea iam potissimùm inquirens, quæ ad artificium Rhetoricum spectant. Si quid venustius, si quid elegantius, si quid concinnius dictum videbitur, annotabis indice, aut asteriſco apposito.

Verborum compositionem inspicies, orationis decora scrutabere, authoris consilium indagabis, qua quicq; ratione dixerit. Vbi quid te delectauerit vehemētiùs, caue prēter casam (quod aiunt) fugias. Fige pedem, ac abs teipso rationem exige, quare tantopere sis ea oratione delectatus, cur non ex cæteris quoq; parē cœperis voluptatem. Inuenies te acumine, aut exornatione aliqua oratoria, aut compo-

positionis harmonia, aut (ne omnia persequar) simili quapiam causa commotum fuisse.

Quod si aliquod adagium, si qua sententia, si quod prouerbium vetus, si qua historia, si qua fabula, si qua similitudo non inepta, si quid breuiter, acutè, aut alioqui ingeniosè dictũ esse videbitur, id tanquam thesaurum quendam animo diligenter reponendum ducito ad vsum & ad imitationem. His diligenter curatis, ne pigeat quartò iterare. Nam hoc habent eruditorum virorum summo ingenio, summis vigilijs elucubrata scripta, vt millies ea lecta, magis magisque placeant, semperque admiratori suo nouum miraculum ostendant. Id quod tibi in tabula tua sæpenumerò, nec sine causa laudata euenire solet, quod antea non animaduertisses, idem tibi multò ampliùs in bonis authoribus eueniet.

Releges igitur quartò, ac quæ ad philosophiam, maximè verò Ethicen referri posse videantur, circumspicies, si quod exemplum quod moribus accommodari possit. Quid autem est, ex quo non vel exemplum viuendi, vel imago quædam, vel occasio sumi queat? Nam in aliorum pulchrè ac turpiter factis, quid deceat, quid non, iuxtà videmus. Hæc si facies, iam vel edidiceris, quanquam aliud egisti. Tum demùm si libet, ad ediscendi laborem accedito, qui tum aut nullus erit, aut certè perquam exiguus. Quid deinde? Restat vt cum studiosis congrediaris, tuas annotationes in medium proferas, viciſſimque illorum audias. Alia laudabis, alia reprehendes, tua partim defendes, partim castigari permittes. Postremò, quod in alijs laudasti, tuis in scriptis imitari conaberis.

Secreta studia à doctis laudantur, at ita, ut po-

stea

ſtea è latebris in arenam prodeamus, viriumque noſtrarum periculum faciamus. Id quod ſapientiſſimè à Socrate eſt dictum. Experiamur, vtrum partus ingeniorum vitales ſint, nimirum obſtetricum induſtriam imitati. Quare alternatim vtriſq; vtetur, qui non vulgariter volet euadere doctus. Vale.

MAGISTER DISCIPVLOS ad ſtudia literarum cohortans.

VOs ad ſe pueri primis inuitat ab annis,
Atque ſua Chriſtus voce venire iubet.
Præmiáque oſtendit vobis venientibus ampla,
Sic vos, ô pueri curat, amátque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Chriſto,
Prima ſit hæc Chriſtum noſcere cura Deum.
Sed tamen vt Dominum poſſis cognoſcere Chriſtum,
Ingenuas artes diſcito parue puer.
Hoc illi gratum officium eſt, hoc gaudet honore,
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiſcum ſtudium ad commune venite,
Ad Chriſtum monſtrat nam ſchola noſtra viam.

Puer ante lectionem.

AEterno ſoboles amata Patri,
Quem vox æthere miſſa mandat vnum
Audiriq; coliq; Chriſte: qui nos
Ad te voce iubes venire blanda,
Affirmans pueros Deo placere:
Da ſanctum mihi Spiritum, magiſtro

Puer ante lectionem.

Vt monstrante viam ingredi, Redemptor
Ad te qua liceat venire possim.
Da cum moribus, artibusq; honestis,
Sacri dogmata puriora verbi
Addiscam: sapientiaq; & annis
Vt crescens, tibi plurimos & ipse
Olim adducere, quæ facit beatos:
Doctrinámque alios docere possim.
Hæc est summa mei, caputq; voti,
Quod ratum iubeas vt esse, per te
Ipsum Christe rogo, tuumq; nomen,
Aeterno sobolès amata Patri.

Puer orans ante Cibum.

Conditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis.
Nate Deo, nostræ reparator Christe salutis,
Vt cibus, vt positus fac bene potus alat.
Et tu sancte comes, dux solatorq; piorum
Spiritus, huic mensæ mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihilq;
Languida sic poterit lædere membra mali.

Post Cibum.

Corpora qui solito satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet:
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo
Nostraq; cælesti nectare corda riga.
Quo pariter membris, pariter quo mente refectis,
Vsque tua liceat nos bonitate frui.
Tandem etiam placido vectos super æthera cursu,
Inter fœlices astra tenere choros.

Oratio

Oratio Matutina.

Christe, Dei æterni soboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo:
Morte tua qui deuicta de morte triumphas,
Et peccata tuo sanguine nostra lauas:
Ob vitam largire pijs sine fine beatam,
Qui te cunq; fide non dubitante colunt.
Da peccati tangat mea pectora sensus,
Delicti vt pigeat, pœniteatq; mei.
Itq; petens veniam credam tibi vera professo,
Et studium de te pendeat omne meum.
Te solum venerer, tibi discam fidere soli,
Vnicum & agnoscam te dominum atq; Deum.
Nec tuo à cultu vesana mente recedam,
Resq; prior mihi sit nomine nulla tuo.
Ne me quicquam in vita aut in nece separet abs te,
Sed semper famulus sim, maneamq; tuus.
Amen.

FINIS.

OMNIVM NOMINVM IN REGVLIS GENE-rum contentorum, tum Heteroclitorum ac verborum, interpretatio aliqua.

ABdo,
Abscondo, occulto. *To hide.*

Abyssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis. *A depth that by sounding can not be founde.*

Acarnan, gens ex quadam regione Græciæ. *The people of Acarnania in Greece.*

Acer, Arbor. *A Maple tree.*

Accerso, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*

Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen. *An edge. The array of an armie. The sight of an eye.*

Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *A needle, or an instrument wherewith women do set their heyre.*

Adeps, omnis pinguedo siue carnis, siue alterius rei. *Fatte.*

Adipiscor, assequutus sum. *To obteine.*

Adolescens, iuuenis adultus. *A stripling from twelue to xxi.*

Ador, frumenti genus vel farris. *Wheate.*

Aduena, qui non est ciuis, sed externus. *A stranger.*

Aether, tota cœli syderúmq; substantia ac cõpago. *The whole substaunce of the Spheres, from the fire vnto the extremest circuit of heauen.*

Aequor, mare, pelagus. *The sea, because nothing is more plaine than is: for* Aequor *doth generally signifie a playne in any parcell of the world. It is take̅ for the aire also: as,* aspice bis senos volitantes æquorecygnos.

Aes, species metalli rubro colore, *Copper, and because that in olde time money was made of it,* Aes *sometime doth signifie money.*

Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum. *To recognise, to knowe a newe, or to come to remembrance of.*

Ago, facio. *To doe.*

Agragas, vrbs Sicil. *A towne in the Isle of Sicile, called nowe Gergenti.*

Agricola, qui exercitat rem rusticam. *An husbandman.*

Alcyon, auis maritima, hyeme pullos educans. *A certayne seabirde that lyeth in the sandes, and hatcheth in winter.*

Ales, quælibet auis, aut velox. *A byrde, or swift.*

Alnus, genus arboris. *An elder tree.*

Alo, nutrio. *To nourish.*

Alter. *The other of the two.*

Aluus, qua sordes desluunt, aut luuntur. *The paunch, and sometime the belly without.*

Amazones, Scythicæ fœminæ, eo quòd mammis careant. *Certayne women of Sythia, so named for lacking a dugge.*

Ambigo, circumago, circundo. *To compasse, to doubt.*

Amicio, vestio. *To cloth.*

Amnis fluuius. *A Riuer.*

Anas, auis in aquis degens. *A Ducke, or a drake.*

Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble and vexe.*

Anguis, serpens in aquis degens. *A dry or a water snake.*

Animus, consilij principium. *The minde.*

Anno

Anna, nomen mulieri,. *Anne.*

Annuo, assentior. *To assent and agree vnto.*

Annus, tempus, 365, dierum, & 6. horarum. *A yeare.*

Anus, verula. *An olde wife.*

Antes, ab ante, eminentes lapides, siue vltimæ columnæ, quibus sustinetur fabrica. *The pillers or sayling stones that sayleth ouer the wals to beare the frame, or the drie stone wall that inclooseth a vineyarde, or the first set or frontyre of vines*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preseruatiue against poyson.*

Antiæ, muliebres capilli in fronte demissi. *A womans forelockes.*

Antistes, in aliqua re sūmus. *A president or chiefe ruler, man or woman.*

Anxur, nomē vrbis Italiæ quæ nūc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to shewe, or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*

Apiscor, assequor, acquiro. *To obtaine.*

Apollo, deus quem Græci solem appellant. *The God of wisedom and Physicke, and of Prophesie, and the God that caryeth the Sunne about.*

Appendix, quod alijs adiunctum quasi ex alio pendeat. *An appendise or a bootie to encrease a thing.*

Applico, & iungo. & aduenio. *To apply vnto, or to arriue.*

Aptoton, nomen inuariabile, sed nullo defectum casu. *A nowne vndeclined, hauing one termination in all cases.*

Aqualis, vasis genus qua aqua tenetur ad præbendam eam manibus. *A Lauer or an Ewer.*

Arbor, vel arbos, notæ significationis. *A tree.*

Arceo, pello, & aduenire non sino. *To keepe away.*

Arcesso, voco & accuso. *To call or to accuse, or to go to accuse.*

Archas, ex Arcadia populus. *The people of Arcadie.*

Arctus, vrsa, quam nostri septentrionem dixerunt, signum cœleste. *A signe called the Beare, or the wagen.*

Ardeo, vror, inflammor. *To be hote.*

Argos, oppidi nomen. *A towne of the halfe Isle in Greece, called Peloponnesus.*

Arma, munimenta, scutum, gladius, telum, & ea quibus præliamur, *Armour, or any kinde of weapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or shee, that seeketh destinies by the bowels of beastes.*

As, est libra, id est duodecim vnciæ. *A pound of xij. vnces, or the whole summe of any thing.*

Assecla, qui continuè & semper aliquid sequitur. *A page or lackey, or continuall waiter.*

Athanas, nomen viri. *A mans name which should be sacrificed for his son Phryxus.*

Astu. dolo, fallacijs. *By deceite or guile.*

Athenæ, ciuitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *The citie of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striueth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *A mote, so small that it cannot be parted.*

Auceps, qui vel quæ aues capit. *A fowler, man or woman.*

Audeo, sum ausus. *To bee bolde to enterprise.*

Auco, cupio. *To desire, or to couet.*

Augeo, maius facio, amplifico. *To increase*

iuuenaſe.

Augur, qui futura prænunciat. *A Southſayer, man or woman.*

Auernus, lacus campaniæ prope Baias, quem plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italy, where hence they thought was the deſcens into hell.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *A waggoner, a carman, or a carier.*

Auſter, ventus flans a meridie. *The ſouth winde.*

Autor, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An Axeltree. And by tranſlation, the ſtraight line that may be imagined from the one pole to the other pole.*

B.

Bacchanalia, Dionyſia, i. Bacchi feſta. *The feaſts of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratæ. *An herbe that the French men call, our Ladies gloues.*

Bacchus, deus vini. *The drunken God, the God of wine.*

Baculus, bacillus, & baculum, & hinc bacillum, ſcipio. *A ſtaffe.*

Balneum, locus publicus vel priuatus, in quo aut ſanitatis aut abſtergendarum ſordium cauſa lauamur. *A bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel forma. *A certayne pitte by Athens. Now it is taken for hel. It is alſo the hole wher any water entreth, & faileth into the earth.*

Barbiton, inſtrumentum muſicum quod pulſatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is played on with a quill. It is alſo* Barbitos *both maſculine and feminine.*

Bellaria, cibi ſecundæ menſæ. *Incates.*

Bes, vnciæ octo. *Eight vnces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drinke.*

Bidens, inſtrumenta duorum dentium, vel ouis. *Any inſtrument with two teeth, as a ſheep of two teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *He or ſhe that hath a face before, another behinde.*

Bilis, humoris genus. *It is with this worde* atra, *melancholie, and with* flaua, *Choler, and being vſed alone, is the ſame diſeaſe that* Cholera *is after* Cor. Celſus. *See* Cholera.

Bombix, vermis, & pro materia ſumitur. *A ſilke worme, or ſilke.*

Bos, nota eſt ſignificatio. *An Oxe, Bull, or Cowe.*

Britannia, Inſula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Iſle which is inhabited of Engliſhmen and Scotiſhmen, and is called* Britannia maior.

Britannia minor. *Is Britaine in Fraunce.*

Bubo, auis nomen, a bouis mugitu. *An owle.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the Great his horſe.*

Byſsus, tenuiſſimi lini genus. *An eſt fine ſort of flaxe, whereof a precious kind of linnen cloth is made. It may be taken for ſilke alſo.*

C.

Cacoethes, malus mos. *An euill cuſtome, or a bile hard to be cured.*

Cadauer, corpus mortuũ. *A carcaſe.*

Cado, corruo, præcipitor. *Or* Labor

bor. *To fal, and sometime to happen, to chaunce.*

Cædo, percutio, ferio, verbero. *To strike or to beate, and sometime to cut or to lop̃e, or to prune trees, sometime to kill, sometime to sacrifice, and sometime to breake,* as cædere ianuam laxis, instare ferro.

Cællo, percutio, aut trango. *To smite or to breake,* antiquum verbum, *The compounded whereof bee in vse onely.* Cello *is reade also without a diphthong.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cũ sphæris quas ambit ad elementum ignis. *Heauen, or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.*

Calco, pede comprimo. *To treade vpon, and by a translation vnto the mind, to despise and set naught by.*

Calẽdæ, dies primus cuiuslibet mẽsis *The first day of euery moneth.*

Caleo, feruco, calidus sum. *To be hot or to glowe.*

Callis, via perdurata, id est via trita *A path way.*

Caluo, decipio, frustror. *To deceiue and to beguile, to trompe,*

Calx, pes imus, & pro cuiusuis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. *An heele, or last ende of a race, or lime.*

Cambio, cõmuto. *To exchange: and of the olde writers it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in vijs lapide stratis, *A channell.*

Cancelli, ligna inter se modicis interuallis in transuersũ instat retis inuicẽ annexa. *A lattise, or the lists of a game place, or of a spectacle.*

Canis, animal latrabile, & piscis marinus, & signũ cœleste. *A dog or a dog fish, and a starre or a signe in the firmament, called* Canis.

Cano. *To sing, to endite poetically, to play vpon instruments. Sometime it is to praise or to prophecie.*

Capesso, capio, siue ad capiendum eo. *To take or to goe to take, and sometime* recipio me, *to goe:* as, Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domum capessam.

Capio. *To take, to delight, to deceiue, to chuse, to abide and suffer:* as Capio dolores. *To hold or conteyne. To inuade and catch:* as Nauẽ cepimus. *To inflame with loue. And is lightly of such signification as the ablatiue is that commeth with it.*

Capistrũ, capitis vinculũ, adhibitũ ne animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. *An ornament that the Nunnes were woont to beare vpon their heades.*

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. *A Goate.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of Caria.*

Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinge.*

Careo, est rem desiderata non habere. *To lacke, or to be without, and specially such a thing as once we had*

Carex herba acuta durissima. *sedge*

Caro, quòd anima careat, nõ solũ de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The meate of any thing, but most commonly flesh.*

Carpo, decerpo. *To crop, to bite off, nottel, or to gather. It is also to leese, or to choose out, & sometime, to taxe or rebuke.* Carpere viã, *Is to begin to iourney,* Carpere vitales auras, Capere lanam, *To teyse wooll,* Carpere linum, *To hatchel flaxe.* Carpere cibum, *To eate.*

Caſtra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the Pauilions, or the army.*

Caſſis, reticulum, & pro galea fœminini eſt caſſis, dis, & hæc caſſida. *A net. Or an helmet, in the feminine gender.*

Cato, nomen viri. *A certaine Romans name.*

Caueo, diligentiã adhibeo, prouideo, cõſulo, proſpicio ne aliquid præter ſpem eueniat. *To beware, or to be wary and heedfull.* Cauere *is also to put in aſſurance: and to ſaue harmeles by caution or ſtwetie.*

Caulis, in herbis dicitur ipſum robur, ſiue ſtipes. *A ſtalke.*

Cedo. *T giue place, to departe or goe away.*

Cedrus, arbor ingens & procera. *A Ceder tree.*

Cello, *ſee* cællo.

Cenſeo, exiſtimo, puto, arbitror. *To deeme, to iudge, to ſuppoſe, to thinke, to tell ones mind. Some take it for to be angry.* cẽſeri *is alſo to be in bookes of ſubſidies, & to be taxed, or valued*

Centum. *An hundred.*

Centuſſis, centum libratum. *An hundred pound.*

Cera, illud quod melle ex fauis expreſſo remanet. *Waxe.*

Cerno, video. *To ſee: and by tranſlation, to perceiue and vnderſtand. Sometime to decree and appoint, To ſift, renge, or bolte, to ſeuer and parte, to fight, to goe vnto: a,* Cernere hæreditatem.

Cetus, piſcis maximus. *A Whale.*

Cholera, eſt ventriculi immodica perturbatio, ſupra & infra per vomitum facta. *The cholike. it is alſo cholere the hot and dry humour.*

Cicer, genus leguminis. *A certaine Italian peaſe.*

Cico, turbo, commoueo. *To trouble, to ſhake and ſtirre, and ſometime for* Cio, *it is to call.*

Cinis, vel ciner, puluis. *Aſhes.* Cinis, eſt auis, quam alio nomine a lauſam dicimus. *A Larke.*

Claudo, o ſtruo, obſero. *To ſhut or cloſe, to make faſt, to ſtoppe or to ſtay, not to ſuffer to paſſe further:as,* Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Cliuus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A Banke, ariſing, and it is vſed for a little hill.*

Clunis, natium tumor. *The buttock.*

Cluo, ſplendeo. *To ſhine, to glyſter: ſometime to fight.*

Clypeus & Clypeum, ſcuta maiora & propriè peditum. *A Buckler.*

Cœlum. *A grauing toole, the skie, that is, as much of the world, as is aboue the elemẽt of fire, which is called æther, or* Quintũ elementũ. cælũ *alſo ſometime is taken for the ayre, as,* in hoc cælo, qui dicitur aer.

Cœno, cœnam ſumo, *To ſuppe, or to take ſupper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum eſt. *To beginne.*

Cognoſco, noſco eos qui priùs incogniti erãt. *To knowe that which we knew not before, ſometime diligently and attentiuely to conſider, or to vnderſtande, to ſearch by an inquirie, and to ſit in iudgement.*

Collis, monticulus. *An hillocke.*

Colo, adoro, veneror. *To honour or worſhippe with praier, ſometime to make much of, to exerciſe, to inhabit to loue, &* vitam colere *is to leade a life, ſometime to plough or toyle the ground, ſometime to decke and trim.*

Colus, inſtrumentum quod penſa continet. *A diſtaffe or ſpindle.*

Comes, comitans aut ſequens. *A*

companion by the way, eyther man, or woman.

Comminiſcor, fingo, excogito. *To imagine, to faine, to inuent and deuiſe, to aſſaie, to bring a man to the beliefe of that, that is not.*

Como, comã compono. *To kembe, to dreſſe the buſhe with a combe, or to decke and adorne.*

Compago, compactio, & coniunctio. *A ioynt.*

Compedes, vinculi genus. *A paire of fetters or gues.*

Congrus, conger, genus piſcis. *A Congre.*

Coniux, maritus vel vxor. *A huſband or wife.*

Coquo, cibum vſui aptum reddo, *To dreſſe meate, to play the cooke, to prepare and goe about: as,* Bellum coquere. *To vexe and trouble, as* Coquit me cura. *To concoct, to bring our nutriment vnto a naturall foment or iuice.*

Conſulo. *To aſke counſell with an accuſatiue. to giue counſel, to prouide for, with a datiue: to take in good woorth, with a genitiue. Sometime is it to ſitte in counſell and to deliberate, but vſed plurally, as* conſulunt Senatores.

Cor, præcipuũ inter viſcera, & vitæ ſedes, & arteriarũ ac caloris natiui, quo animal regitur, quaſi fõs quidã & domicilũ. *The heart, & ſometime is it vſed for the minde.*

cornus, vel cornum, aut cornu, nuncũpatum capitis quorundã animalium. *An horne, by tranſlatiõ the turninges of riuers be called* cornua. *It ſignifieth alſo the wing of an armie, and the end of a thing.*

cornus, arbor ramos habẽs duritia & rigiditate cornibus ſimiles, fructum circa ſolſtitium ferẽs, primo

Candidum, poſtea ſanguineum. *A certaine tree vnknowne among vs.*

coſtus, radix magni odoris. *A ſhrub growing in Arabia, Iury, and Syria, hauing a roote of very fragrãt ſauer, the which antiquitie burned to their Gods, as they did frankencenſe.*

Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertuntur. *The Hippe.*

Crater, vel cratera, vas amplum cui vinũ aut oleum imponimus, *A Goblet, or ſtanding peece.*

Crepo, ui, itum. *To cracke. Sometime to complaine, lament and accuſe, as,* Quis poſt vina, grauem pauperiem crepat;

Crepundia, prima munuſcula; pueris dãtur. *All maner of things that are giuen children in their infancy as Coralles, ſwathling bandes, daggers, timbrels, and ſuch like.*

creta, inſula eſt. *The Iſle called Cãdy.*

cres, cretenſis. *A man of Candie.*

Crinis, capillus. *Heire.*

Chriſtallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Chriſtal.*

crus, pars á genibus vſque ad inferiorem pedem. *A legge.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or builder.*

corbis, vas ex viminibus factum. *A baſket.*

Cubo, iaceo. *To lie, and ſometime to be ſicke in bedde.*

Cucumis. *A Cucumer, the which is alſo in Latine,* cucumer.

Cumbo. *The ſame that* cubo *is.*

Culex, vermiculus alatus. *A gnat.*

cunabula, cunæ. *A cradell.*

Cunæ, cunabula, idem.

Cúpio, opto, deſidero. *To couet, to deſire, to luſt for, and ſometime with a datiue to fauour.*

Cupreſſus, arboris nomen. *A Cypreſſe tree*

Cures, oppidi nomen. *A townes name.*

Curculio, animal paruum, frumẽtum corrodens. *A Weesell.*

Curro, celeter eo, gradum præcipito, intenta celeritate viã quasi voro. *To runne, and sometime to flow, that is, to runne as riuers doe.*

Cuspis, acutior parshastæ. *The point of a speare, pike, partizane, or any other like.*

Custos, qui vel quæ rem aliquã tuetur & curat. *A keeper, mã or womã*

Cyprus, insula diues. *Cypres the Isle.*

D.

Dama, animal timidum. *A Buske, or a Do.*

Damno, damno afficio, vel condẽno. *To damnage, or to condemne.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, siue manus & arbitrium do. *To yeelde.*

Defrutum, a deferendo, vinum decoctum ad mediam partẽ. *Wine sodden to the halfe.*

Dego, ago. *To liue.*

Deleo, expungo, propriè lineas aut regulas. *To put out and to cancell.*

Delicium, oblectamentum, quod nobis voluptati est. *The thing wherein we take pleasure.*

Delphin, vel delphinis, vel delphis, piscis maris, & signum cœleste. *A Dolphine.*

Demo, aufero. *To pull away and to exempt.*

Dens, notum est, persimilitudinem capitur pro omni, quo aliquid teri potest. *A tooth.*

Depango, defigo. *To fasten downe and to plant.*

Desidia, ignauiæ vitiũ. *Slothfulnes.*

Dico, loquor, nomino. *To speake or to call.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A day.*

Diffiteor, inficias eo, nego. *To deny.*

Digredior, discedo. *To goe from.*

Diligo, amo. *To loue.*

Diluo, aqua vel quouis humore aliquid purgo. *To purge with washing.*

Diphthongus, vnus duarum vocalium sonus. *A double sounde, A diphthong.*

Diptoton, nomen flexũ duobus in casibus quibuscunq; *A noune declined with two cases whatsoeuer.*

Dindymus, iugum montis Phrygiæ, Idæ matri deum dicatum. *The toppe of Ida, the hill by Troy.*

Diræ, imprecationes, execrationes, & inferorum furiæ. *Curses, lanings, and the Furies of hell.*

Disco, capio doctrinam. *To learne.*

Dispesco, separo, dirimo. *To sever.*

Displiceo, *To displease.*

Ditionis, imperij, dominij. *Of my right and title. We need not scrupulously to vse* ditio, *the nominative*

Diuido, partior. *To diuide.*

Diuitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*

Do, dono *To giue.*

Docco, alicuius rei cognitionem alteri trado. *To teach, and sometime to shewe and to declare, to warne and to ascertaine.*

Dodrans, vnciæ nouem. *Nine ounces.*

Doleo, tristis sum. *To be sorowfull.*

Domo, mansuetum facio. *To tame.*

Domus, ædificium ad habitandum factum. *An house.*

Duco, notum est. *To leade, to marry, to account.*

Dulcedo, suauitas *Sweetnesse.*

Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, Man or woman.*

E.

Ecquis. *Whether any.*

Edo, comedo. *To eate.*

Edo.i. emitto, & quasi extrado. *To set out, and to euulgate, and sometime to exhibite and shewe: as* Edere spectacula, Edere animam, *is to die. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*

Edoceo, diligenter doceo. *throughly or perfectly to teach.*

Effata, sunt vltimæ precationes augurum, post finem auspiciorum extra vrbem dictæ. *The prayers that Southsayers said, after notes taken of birdes flying, before they entred the city.*

Egeo, careo. *To neede.*

Elephas, elephantus, animal fama notum. *An Elephant.*

Elis, ciuitas Arcadiæ. *A citie in Arcadia, or a country in Peloponnesus*

Emineo, præ alijs apparco, vel excello. *To appeare before others, & to passe them.*

Emo, comparo, mercor *To buy.*

Ensis, gladius. *A sworde.*

Epasco. *To eate vp, to consume with feeding, and to leaue nothing.*

Epulum, quasi edipulum est celebre conuiuium *A banket or feast.*

Eques, homo equo insidens. *An horseman, or he or she that rideth.*

Eremus, locus desertus. *A desert or wilderneſſe.*

Eripio, extra rapio. *To pull out.*

Esurio, famem patior. *To hunger.*

Euentus, euentum, quod casu aut fortuna nobis euenit. *Happe, or that that commeth to passe.*

Excludo, extra claudo. *To shut out*

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *Watchings & wardinges.*

Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *To carue, to graue to cut out, to scratch out, as* Oculum exculpere. *To wrest or wring out: as,* Verum exculpere.

Excurro, extra curro, vel præcurro *To runne out, or to out run before, to amount to a great deale, to make an outrode, or an excursion.*

Exequiæ funebre officium. *The ceremonies of the buriall.*

Excuso, extra culpam reddo. *To excuse.*

Excutio, ejicio, emitto. *To smite out,*

Exlex, sine lege viuens. *A lawlesse man, or woman,*

Expergiscor, euigilo *To awake.*

Experior, tento, vel tentor. *To proue, or to be proued.*

Explico, extendo, & declaro *To stretch out, and to declare.*

Exta propriè cor, iecur, & pulmo dicuntur. *The intrailes.*

Extorris, exul. *A banished Man or Woman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A banished man or woman.*

Exuo, exoluo, denudo. *To put off, to vnclothe.*

Exuuiæ, ab exuendo. *The thing that we put off.*

F.

Facies, *A face.*

Facio, aliquid ago, *To make.*

Faccsso, facio, vel eo ad faciendū. *To make or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceiue.*

Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*

Far. *Once a generall worde for any kinde of grain or corne, as* triticeum far, hordeaceū, siliginеum, &c. *But nowe it signifieth one certaine kinde called* Ador, *which is breade corne*

Farcio, saturo, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuffe, to fill, to satisfie, and make faste.*

Fas, pium, religiosum, & dignum fatu. *Lawfull, right, godly, and*

 worke

worth the telling.

Fascis, lignorum aut alicuius rei congeries. *A fagot*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, & causæ festiuitatũ explicabantur. *A Register for the order of thinges, for the whole yeare.* Fasti dies, *were dayes wherin the iudges might giue sentence without offence of the Gods, with these three solemne wordes of the lawe*, Do, dico, addico. Nefasti dies, *were their contrary dayes.*

Fateor, annuo, concedo. *To graunt and to assent vnto.*

Fatisco, deficio, aut defatigor. *A-boundantly to gape.*

Fatiscor, fessus sum. *To bee weary, To faint and to be weake.*

Faueo, rectè alicui opto. *To fauour.*

Fel, purgamentũ sanguinis. *The gal*

Feriæ, dies cessationis ab opere. *Holy dayes, or time of pastime vsed.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero, *To beare, or to suffer, to leade, or tell, to giue, to couet, to aduance, to bring forth, to haue, to take away, to obtayne, to aske aduise, as* Pompeius tulit ad populum.

Ferueo, valde caleo *To be hote.*

Feruesco, calesco *To waxe hote.*

Ficus, arbor vel morbus. *A figge tree, or a certaine bile rising in the fundament.*

Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*

Figo. *To fasten, to plant, to smite with arrowe or such like,*

Filũ, illud subtile quod ex lino lanáue trahendo ducitur. *A thred.*

Filex, herba sine caule, sine flore, sine semine, *Ferne, wherof there be two kinds, as in* Herbaries *you shal see.*

Fimus, letamen & excrementa animalium, quibus agri stercorantur, *Dunge. It is also* Limum *in the neuter gender.*

Findo, diuido, diffindo *To cleane.*

Fingo, formo *To fashion.*

Finis, extremitas, siue terminus in vnaquaq; re. *An ende.*

Fio, fieri. *To be made.*

Flaueo, flauus sum. *To be yellowe.*

Flecto, inclino, voluo, duco, moueo. *To bowe, to moue and to cause to follow,*

Fleo lacrymor. *To weepe.*

Flo, spiro *To blowe.*

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flower.*

Fluo, decurro, propriè vt liquores. *To flowe.*

Fodio, terram eruo *To digge.*

Follis, instrumentũ quo attrahitur atq; emittitur ventus. *A payre of bellowse.*

Fons, scatebra. *A well.*

Forceps, instrumentũ quo tenetur aliquid. *A paire of tongs.*

Forex, instrumentum sartorium, quo aliquid scinditur. *A paire of Sizers.*

Fors, fortuna, casus. *Happe.*

Forum à ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The iudiciall place, and then it is named* Forum iudiciale: *or the market place, and is called* Forum venale.

Frango, rumpo, destruo *To breake.*

Frenum, vel frœnum, instrumentũ quo equum insessor coercet. *A bridle.*

Frico, scalpo. *To rubbe.*

Frigeo, frigidus sum. *To be colde.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, vtilis, necessaria, frugalis

Good.

Good, profitable and thriftie.

Frugis, eius quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulse. Some make the nominatiue hereof* Frugis, *and some* Frux, *the formost is not to be misliked.*

Fruor, delectatione, & fructum capio, & alor. *To take pleasure, or fruict, and profit, and to be fedde.*

Fundo, liquefacio, vel liquidum spargo. *To melte or to poure.*

Fugio, vito, currendo relinquo. *To flee from, to auoide.*

Fulcio, sustineo, munio. *To vnderpropp, and to shore.*

Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running away.*

Funis, restis. *A rope.*

Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. *A man or woman theefe.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Bran, or scurfe.*

Furo, insanio. *To be madde.*

Fustis, baculus. *A clubbe.*

G.

Gabij, Volscorum vrbs. *A towne in Italy 70 miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniã Germaniamque & duo flumina, Oceanum Britannicum & mare nostrum. *Fraunce.*

Garamas, Lybiæ incola. *A certaine inhabitant of Affrike.*

Gargarus, vnus ex collibus montis Idæ. *A very high top of the hill Ida. There is also a towne of that name at the foote of the same hill.*

Gaudeo, lætor. *To reioyce.*

Gelu, propriè glacies. *Frost or Ise.*

Genu, curuatura qua crus & femur committuntur. *A knee.*

Gero, porto. *To beare.*

Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. *A imble or a bunch.*

Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Gyant.*

Gigno, genero. *To beget.*

Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*

Glisco, creisco, augeor, inualesco. *To increase & grow, to waxe strong, to waxe fatte, or much to desire, and sore to coueit.*

Glis, animal muri simile. *A dormouse.*

Gluten, glutinum, aut colla. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certaine terrible woman.*

Gradior, co, incedo, progredior. *To go.*

Græcia. *The Countrey of Greece, a great peece of Europe, which is now vnder the Turke.*

Graiugena, Græcus. *A Grecian born.*

Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hayle.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanks.*

Grex, pecudum multitudo. *A flock.*

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *A Griffon.*

Grossus, ficus abortiua, quæ non maturescit. *A rath ripe figge.*

Gruo, vt grues gruere dicuntur. *To cry like a crane.*

Grus, auis nota. *A Crane.*

Gummi, liquor glutinosus ex arboribus reludans. *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem, vel animal. *The Wesande, or a Weasle.*

H.

Habeo, possideo, teneo. *To haue.*

Hæreo, arctè alicui rei infigor. *To cleaue vnto.*

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heire.*

Halec, piscis qui sola aqua nutritur. *A hearing.*

Heros, vir illustris, & nobilis. *A noble man, a man of greate excellencie in worthy facte, and therein more like a God then a man.*

Hesperus, serotina stella. *The euening Starre.*

Heteroclitum, nomen secus quã declinationum canones poscũt flexum. *A word declined otherwise then the bare rules of the declensions doe require.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To drawe.*

Hilaris vel hilarus, iucundus, lætus. *Mery.*

Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, homines ad insaniam redigens. *Poyson to procure loue withall, or a litle peece of flesshe growing in the coltes forehead when it is first foled.*

Hirundo, auis notissima. *A swallowe.*

Histrix, animal ex herinaceorum genere. *A porcupike.*

Homo, notæ significationis. *A Man or woman.*

Honor, vel honos, est reuerentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *Honor, Worship.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. *Barly.*

Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An hoste or an hostes, or a gueste, man or woman*

Hostis, inimicus, vel peregrinus. *An enemie.*

Hubertus, fertilis, abundans, & magnus pecoris & hominis. *Plentiful, or a dug, or the vdder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *The ground.*

Hydrops, aqua intercus. *The dropsy.*

Hyems, bruma. *Winter.*

I.

Iaceo, decumbo. *To lie.*

Iacio, Emitto, ac vi impello. *To cast, to whurle, to leye,* as iacere fundamentum, *or by translation, it is to make a beginning.* Iacio is *sometime to spreade abroade by rumor, and sometime to obiect against one with an accusatiue, with this preposition in.*

Iaspis, lapis preciosus. *A greene precious stone, whereof there be diuers kindes and degrees of colours diuers.*

Ico, ferio, percutio. *To strike, to smite,* as icere colophum. Icere fœdus, *is to strike vp a bargaine.*

Icon, Imago *An image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *An hill in the countrey of Troy.*

Idus, dies qui diuidunt mensem. *In March, May, Iune, and October, it is the 15. day, the rest in the 13.*

Iecur, hepar. *The liuer.*

Ignis, vnum ex quatuor elementis. *Fire.*

Illex, qui sine lege viuit. *A lawlesse body, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effusum. *A shower.*

Imbrex, canalis, vel tegula curua & obtorta, per quam imber defluit. *A gutter tile.*

Immineo insto. *To hang ouer.*

Impetus, violentiæ, inuasionis. *Of violence and boysterousnesse*

Incesso, accuso, impero. *To accuse, to prouoke, to reuile, to inuade and enter into.*

Incido, ferio, seco. *To cut, to graue in.*

Incido

Incido, in aliquid, vel ſuper aliquid cado. *To fall into by happe, to runne into*, as Incidi in eriorem. *And ſometime to happen or to chaunce.*

Incipio, inchoo *To begin, to take in hand, to emerpriſe.*

Inculco, eadem ſæpiùs iterãdo ingero, *Often to repeate.*

Indo, impono. *To put in.*

Indoles, facilis ſignificatio futuræ probitatis. *Towardneſſe, or likely diſpoſition.*

Indulgeo, obſequor. *To ſet much by, and to giue to.*

Inducię, pax in paucos dies. *a truce*

Inermus, vel inermis, qui armatus non eſt. *Vnarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum ſciens fari. *A babe.*

Inferię, ſacrificia, quæ inferis ſoluuntur. *Sacrifice done vnto ſpirites in hel, herof* Inferias facere *is* Manes ſacrificijs placare, *that is, to celebrate* Obites, & obſequies.

Inficias, negationem, ſe vel debere quod actor poſcit, vel cõmiſiſſe quod accuſator obijcit, *A denial. and it followeth only the verbe* Eo.

Inficio, intingo, vitio, ceu maculo. *To die, or to infect.*

Ingruo, inuado, impetum facio. *To giue an aſſet, and to inuade.*

Inuiſſu, abſq; authoritate, & temerè, ſine iuſſione. *Without bidding.*

Iraſcor, ira ſtimulor. *To be angry.*

Imarus, mons Thraciæ, aſper & incultus ex vna parte, ex alia fertilis vinetis & oliuetis. *A certaine hill in* Thracia *ſo named.*

Inſidiæ, doloſa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A laying in wait for, or a deceit.*

Inſtar, ſignificat vel ſimilitudinem vel æquiparationem & menſuram *Like, or as big, or the Image.*

Intelligo, capio *To vnderſtand.*

Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguã transfert. *An interpreter, man or woman, or a tranſlator.*

Inuidia, mœror ex aliena proſperitate. *Enuie, ſorrowe for an other mans welfare, or elſe the euill will and ſpite of a man.*

Iocus, eſt quidam lepor & feſtiuitas in verbis. *A merry ſcoffe.*

Iter, itio, actus eundi. *A iourney.*

Iubar, ſol, vel ipſius ſplendor, *The Sunne beame.*

Iubeo, impero, *To commaund.*

Iudex, qui vel quæ iudicat. *A iudge, he or ſhe.*

Iugeris, agri tantum quantum ab vno pari aut iugo boum vno die arari poteſt Plinius. *We call it an acre. The authors doe vary in the meaſure of it. For commoditie of the nominatiue and other caſes, we may vſe* Iugerum.

Iungo, copulo, & quaſi in vnum ago *To ioyne.*

Iugum, vertex, ſiue cacumen montis. *The toppe of an hill. It is alſo a yoke, or a yoke of oxen, that is a couple. By metaphore it is a ſeruitude or a bondage. It is alſo a weauers beame, or a payr of gallowes, ſuch as for ignominy the Romans went vnder.* Tribus haſtis iugum ſit humi fixis duabus, ſupérque eas tranſuerſa vna deligata.

Iuno, dea, Iouis vxor. *The Goddeſſe Iupiters wife.*

Iuro, iuramentum facio. *To ſweare.*

Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet, & liquor eorum quæ coquuntur. *The law a dright, and the broth of any thing ſodden.*

Iuſſu, imperio, iuſſione. *By commaundement.*

mandement.

Iusta, idem quod exequiæ.

Iustitium, iuris dicendi intermissio. *No terme.*

Iuuenis, qui adolescentium excessit ætatem. *One come to mans age.*

Iuuentus, ætas iuuenilis. *Mans state*

Iuno, auxilium do. *To helpe.*

L.

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chappe, a spot, a dishonour, or reproch.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toile, paines taking sometime it is misery, calamitie, perill, danger, trauaile.*

Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*

Lacesso, vexo, incito, prouoco. *To trouble, to prouoke.*

Lacio, in fraudem duco. *To allure, or intice.*

Lactes, graciliora intestina. *The small guttes.*

Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *To giue milke, or to deceiue.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidē natis, qui efficit riuos. *A Lake, a weare, a meire.*

Lædo, verbo factoue aliquem offendo. *To hurt.*

Lælaps, nomen cuiusdā è canibus Acteonis. *One of Acteons dogges called* Lelaps, *for speedy furiousnes,* For Lælaps *signifieth a whourlewind, a tempest, and a storme.*

Lambo, lingua ligno. *To licke.*

Lampas, ignis aut solis splendor. *A fire, or brightnesse of the Sun, or a lampe.*

Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A Maister of defence.*

Laquear, pars superior cubiculi parum conuexa. *A vaulted roofe of a parlour.*

Laser, herba quædam, & succus qui ex culmo laserpitij exudat. *The Heab out of the which commeth the iuise that the apothecaries do call* Asa dulcis, *and* Belzoe, *or* Belzain, *the common people called it* Beniamin.

Lauo, aqua purgo. *To wash.*

Lateo, abscondor, non comparco. *To lurcke, or to be hidden.*

Laurus, genus arboris *A Bay tree.*

Lebes, vas æneum. *A chalderon, or a panne*

Lecythus, ampulla olearia. *A boxe for oyle and oyntment. It is taken also for eloquence in writing.*

Lego, notum est *To reade.*

Lemures, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgeblins or night spirits.*

Leo, animal ferox. *A Lyon.*

Leo, imprimo, formo. *To imprint, to forme,* Abusiuum.

Lethum, mors, interitus. *Death.*

Liberi, pignora, *Children. One Sonne or one Daughter may be called* Liberi, *and so may Nephewes and their successors.*

Libet, placet *It pleaseth.*

Libs, ventus Aphricus. *The south west winde, by west.*

Licet, fas est. *It is lawfull.*

Lichen, herba, vel grauissimum morbi genus. *Liuerwoort, the Apothecaries call it Hepatica. It is also the kinde of leprie, called a sauce fleame, in Latine* Impetigo.

Lien, splen. *The meals.* Dicitur & lienis in nominatiuo.

Ligur, incola Liguriæ, *An Italian of the countrey of* Liguria.

Limax testitudo & cochlea terrestris

ſtris. *The ſhelled ſnayle, and the dawe ſnayle.*

Limus, veſtis genus ab vmbilico ad pedes, ceu lutum aut cœnum mollius. *A kinde of garment, or elſe ſlime or mudde.*

Lingo, lambo, id eſt aliquid lingua molliter tango. *To licke.*

Lino, alquid alicui rei ſuper induco. *To daube.*

Linquo, committo, pecco. *To leaue, to treſpaſſe,*

Linter, nauicula è cauata arbore facta. *A cockboate.*

Linx, animal maculoſũ, acutiſſimè videns. *Our men call this beaſt an Ounce.*

Liquefio, liqueſco. *To be molten.*

Liquor, liqueo *Idem.*

Liueo, liuidus ſum, id eſt ſordidus. *To be wanne, or filthy.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui ſequitur quæſtus gratia. *The ſcolion that waiteth on an army.*

Locris, vrbs in Brutijs. *A towne in Italy.*

Locus, propriè illud, quod aliquid continet. *A place.*

Logos, ſermo, ratio, verbum. *Speach, reaſon, a word.*

Loquor, verba qualiacunque profero, *To ſpeake.*

Luceo, lucem emitto. *To be light.*

Ludo, ludum exerceo, iocor. *To play, or to ſport.*

Lues, cùm in vrbe aut in agro febris, aliúdue morbi genus, homines aut pecora, aut vtroſque corrumpit. *A common diſeaſe or morien.*

Lugeo. *To bewaile, or lament a thing, or elſe abſolutely to mourne, & ſometime to be a mourner in apparell.*

Luo, ſoluo, pœnas do. *To redeeme, to cleanſe, to pay for.*

Luſtra, habitacula ferarum. *Dennes of wilde beaſtes, or brothell houſes, and pettie tipling houſes of baudry.*

M.

Mænalus, mons quidam Arcadiæ. *An hill of that name in* Arcadia.

Magnes, lapis ferrum attrahens. *A ſtone that draweth yron vnto it. It is called alſo* Heraclius lapis, *or* Sideritis.

Maiores, aui, abaui, proaui, attaui, trítaui, & quicunq; ante hos in infinitum. *Our anceſtors*

Malo, magis velim. *To will rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eate, or to commit.*

Maneo, ſiſto, & expecto. *To tary, or to tarry for.*

Manes, dij inferi inter numina luæ. *Spirits or Deuils.*

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hoſtibus. *Spoiles taken in warres.*

Manus, membrum notum. *A hande.*

Mapalia, agreſtes caſæ. *Sheepecotes, or ſmall cottages.*

Mare, pelagus, *The Sea.*

Margo, cuiuſque rei extremitas. *The brinke or skirte of any thing, or the banke of a riuer or Sea*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the God of warre.*

Martyr, teſtis. *A witneſſe, Man or woman.*

Mas, vir. *A man.*

Maſſicus, mõs Campaniæ, optimi vini ferax. *A hill in that parte of Italie that is called* Campania, *fruitfull of pleaſant wines.*

Mater, nota eſt ſignificatio. *A Mother.*

Medeor, do medelam, *To cure.*

Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*

Meio, mingo. *To piſſe.*

Mel,

Mel, liquamen dulce. *Hony.*

Meleager, vel Meleagrus, Oenei Aetolæ regis filius. *A mans name.*

Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*

Menſes, mulierum profluuium. *Womens flowers.*

Menſes, tempus lunæ curriculo confectum. *A moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus ſum obtinere præmium, vel pœnam pati. *To deſerue.*

Meridies, dies medius. *Noone, or the nooneſtead.*

Metior, pondero, menſuro, conſidero. *To meaſure*

Meto, ſeco, amputo herbam vel ſegetem *to mowe.*

Metuo, timeo. *To feare.*

Metuor, timeor. *To bee feared.*

Meus. *Mine.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certaine intermiſſions to ſhine and likewiſe to be moued, to put forth fingers to him with whome wee play will putte forth, which is called* Micare digitis

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A Warrior, a Souldiour.*

Mingo, vrinam facio. *To piſſe, to make water.*

Minæ, metus incuſſiones per verba aut ſigna. *Threatninges.*

Minores, poſteri, etiam poſt trinepotes futuri. *Our ſucceſſour.*

Miſceo. *To mingle, to ſerue drinke, ſometime to trouble.*

Miſereor, miſericordia afficior. *To take pitie on.*

Mitto, ad aliquem do. *To ſend.*

Mœnia, murus vrbis. *The walles of a towne, and figuratiuely the town it ſelfe.*

Mœreo, triſtor, dolore afficior. *To be heauie, ſadde in a dumpe or a mourning.*

Monoptoton, nomen non flexum, ſed carens omni caſu præterquam vno & eo obliquo. *A noune hauing one termination, and that in one oblique caſe.*

Mons, terræ tumor altiſſimus. *An hil.*

Mordeo, dentibus lædo. *to bite.*

Morior, è vita diſcedo *To die.*

Mos, vitæ inſtitutum conſuetudine firmatum. *A cuſtome.*

Mulgeo, lenio. *To aſſuage.*

Mulceo, lac è mammis exprimo. *To milke.*

Mulier quæ non eſt virgo. *A Woman.*

Mulſũ, potus ex vino & melle. *A certaine wine confect with honie.*

Multiplico, adaugeo, *To multiply, to increaſe.*

Munia, onera legi debita, & officia quæ publicè præſtantur. *A dutie or office.*

Mus, exiguum animal. *A Mouſe.*

N.

Nanciſcor, acquiro. *To get, and to obtaine.*

Naſcor, orior, in mundum venio. *To be borne.*

Natales, conditio ſanguinis & familiæ. *The degree of blood and gentree, as* generoſi natales, natales obſcuri. *It is alſo taken for yeares.* Sex mihi natales erant, *There were paſſed vi. yeares. It is alſo vſed for the origin or firſt ſpring of things.*

Natales, dies alicui natalis *A birth day.*

Natrix, ſerpens aquaticus. *A water ſerpent that with poyſon infec-*

infecteth the water.

Natu, ætate, partu. *By age, or by birth.*

Neco, quacunque re te occido. *To kil.*

Necto, ligo, coniungo. *To knitte.*

Negligo, contemno, non curo *Not to passe on.*

Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nondum potens. *A young pigge.*

Nigreo, niger fio. *To become blacke.*

Nemo, nullus homo. *No body, man or woman.*

Neo, filum torqueo. *To spinne.*

Neuter. *Neither of both.*

Nernus, motus sensusque instrumentum. *A sinowe.*

Nexo, ligo vel necto. *To binde.*

Nycticorax, cornus nocturnus. *A night Rauen.*

Nideo, splendeo. *To shine.*

Nihil, rei cuiusuis priuatio. *Nothing.*

Nihilum, rei cuiusuis priuatio.

Nil, vide nihil.

Nitor, conor, ago sedulò. *To goe about, to endeuour.*

Niueo, est oculorum & aliorum membrorum nisu aliquid conari. *To giue a token with the eyes, to winke, to endeuoure.*

No, nato. *To swimme.*

Noceo, malum infero. *To hurt or to harme.*

Noctu, nocte. *By night.*

Nolo, renuo, non volo. *To nill.*

Nonæ, quasi nouæ, propter initium obseruationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a moneth.*

Nosco, rem certam habeo. *To knowe.*

Noster. *Ours.*

Nostras. *Of our countrey, secte, or fashion.*

Notus, ventus meridionalis, quem nos austrum appellamus. *The south winde.*

Nubes, vapor humidus sublimè egressus *A cloude.*

Nubo, viro trador. *To be married to a man: For it is in the womans part onely.*

Nugæ, cùm nihil agimus. *Trifles.*

Nullus. *None.*

Nundinum, dies & conuentus status rerum mercatui. *A fayre.*

Nuo. *A verbe not much in vse, the compounds thereof bee commonlie receiued, and it signifieth to nodde.*

Nuptiæ, legitima coniunctio maris & fœminæ in vitæ societatem. *Mariage.*

Nurus, filij vxor. *A daughter in lawe.*

O.

Obdo, oppono, siue appono. *To set against.*

Obex, obiectum aliquod, vel obstaculum, vt pessulum, sera. *A barre or stoppe.*

Obliuiscor, è memoria aliquid excidere sino *To forget.*

Obses, qui vel quæ traditur in fidem alteri *An hostage, or pledge, man or woman.*

Occido. *To fall, or perish, and to be slaine.*

Occiput, posterior pars capitis. *The hinder part of the head.*

Occludo, claudo. *To shut.*

Occulto, abscondo, abdo. *To hide.*

Occulo, abscondo, abdo. *To hide.*

Odor, vel odos, quasi olor ab oleo, est autem infectus aeèr. *A sauour.*

Odo-

October, mensis octauus à Martio. *The tenth moneth in our yeere called October*

Oleaster, olea sylvestris. *A certaine shrubbe like the Olive tree: the Greekes call it the wilde Olive, or the grounde Olive, for the lowenesse.*

Oleo, odorem spiro, & emitto. *To giue a smell, and that indifferently, so that the differences bee made with* benè *and* malè.

Olfacio, odoror. *To smell, or to sauour a thing, by translation it is to perceiue, and find, to foresee.*

Omen, augurium quod fit ore. *Hallooning and forespeaking.*

Omnis. *Euery one.*

Onus, pondus alicui iniunctum *A burden.*

Onyx, vnguis, & gemma. *The nayle of a mans hande, a precious stone white like a nayle, the bawe in a mans eye.*

Operio, tego. *To couer.*

Opis, adminiculi, præsidij *Of ayde and helpe.*

Opifex, qui opus facit. *A woorkeman.*

Oppango, circumfigo, circumplanto. *To fasten, or to ioyne vnto, or to plant about.*

Opus opuntis, nomen ciuitatis in Locris. *A townes name in the countrey of Locris.*

Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe or a bowle, and thereof the world is called* orbis, *because it is euerie way rounde like a bowle.*

Ordior, incipio. *To beginne, or to commence.*

Ordior, id est texo. *To weaue.*

Oriens, regio orientalis. *The East.*

Orior, nascor, surgo, incipio. *To spring, to rise, to begin.*

Orontes, nomen viri, & fluuij. *A mans name, or a certayne riuer in Syria, now called Tarsano.*

Os oris, concauum illud intra quod sunt dentes & lingua. *A mouth.*

Os ossis, solidamentum corporis durum. *A bone.*

Ostreũ, conchæ species. *An Oyster.*

Ouum. *An egge.*

P,

Paciscor, pactum facio, conuenio. *To make a bargaine, to fall to an accord, sometime to compasse.*

Palleo, parùm albeo. *To be pale.*

Pampinus, vitis ramus. *A Vine branch,*

Pando, aperio, patefacio. *To open.*

Pango, paciscor, cano, iungo, plango, figo. *To bargaine, to sing, to ioyne, to waile, to fasten.*

Panis, quo pascimur. *Bread.*

Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *A certaine beast.*

Papauer, genus herbæ soporiferum. *Poppie.*

Papyrus, charta qua vtimur in literis scribendis. *A certayne sorte of rushe growing in the marishe of Egypt somewhat high, whereof they made a kinde of paper, and called it* Papyrus, *whereof our paper nowe is called likewise.*

Paradisus, locus amœnissimus. *A place of pleasure.*

Partio, diuido, & quasi partes facio. *To part or deuide.*

Parco, abstineo ab vltione. *To spare.*

Pareo, obedio. *To obey.*

Pario, prolem produco. *To bring forth.*

Paren-

Parens, pater aut mater, auus, aut auia. *A father or Mother, a Graundfather, or Graundmother.*

Parnassus, mons in Phocide, duos vertices habẽs. *An hill in Phocis a countrey of Greece.*

Parturio, cupio aut conor parere, *To be towarde labour.*

Pasco, nutrio. *To feede to nourisshe.*

Pascor, nutrior, alor. *To be fedde.*

Passer, auis salaciſſima. *A Sparrowe.*

Pateo, apertus ſum. *To be open*

Patior, ſuſtineo, tollero. *To ſuffer, or to abide.*

Patro, aliquid mali committo. *To commit ſome euill.*

Patrueles, patruorum filij. *Brothers children.*

Paueo, timeo. *To feare.*

Pecten, inſtrumẽtum textorum, & deutatum. *A combe, or a weauers ſleye.*

Pecto, orno capillos. *To combe the heire.*

Pecus, cudis, oris, omne animal quod ſub hominis imperijs pabulo terræ paſcitur. *All cattell.*

Pedes, qui pedibus incedit. *A footeman.*

Pedo, vẽtris crepitum facio. *to fart.*

Pelagus, mare. *The Sea.*

Pellex, mulier impudica. *An harlot.*

Pello, eijcio, remoueo. *To drive, or to put away.*

Penates, dij domeſtici, quòd penes nos nati ſunt. *Houſholde goddes.*

Pendeo, ſuſpẽſus ſum. *To be hanged.*

Pendo, ſuſpendo, vel pondero, æſtimo. *To hange, to way, to priſe.*

Penis, cauda. *A tayle, and at the laſt it was taken for a mans yard.*

Penus, vel penum, omne eſculentum, poculentum quo homines veſcuntur *All manner of victuals.*

Perago, perficio. *To finiſh and to perfect buſineſſe.*

Perlego, totum lego. *Wholly and throughly to reade,*

Percutio, terio, *To ſmite.*

Perdix, icis nota. *A Partrich.*

Perdo, amitto. *To looſe.*

Perduellis, hoſtis. *An enemie in the warres.*

Pergamus, ciuitas inſignis Aſiæ in ditione Troianorum. *The Citie of the Troyans, otherwiſe called* Ilium *or* Ilion.

Pergo, in re procedo, abeo. *To go forewarde.*

Permiſſu, permiſſione, cùm nemo aduerſatur. *By ſufferance, with leaue and licence.*

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *Throughly to beare or ſuffer.*

Perplaceo, valdè placeo. *To pleaſe verie much, or throughlye to pleaſe.*

Perſis, orientalis regio. *The countrey of Perſia.*

Pes, ima pars corporis qua gradimur. *A foote.*

Peto, oro, obſecro, volo. *To aſke.*

Phaleræ, ornamenta equorum. *Horſe trappinges.*

Pharus, turris altiſſima in portu, quæ lucet nauigantibus. *A watch tower.*

Phaſelus, nauicula velox & oblonga. *A Brigandine.*

Philotis, nomen mulieris. *A Womans name.*

Phœnix, auis in oriente, a Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia naſcens, aquilæ magnitudine. *Phœnix the birde.*

Phryx.

Phryx, vir Phrygiæ. *A Troiane.*

Pietas, pius cultus. *Godlineſſe.*

Piget, dolet, ſeu moleſtum eſt. *It yrketh.*

Pingo formam alicuius rei ductis lineis repræſento. *To paint.*

Pinſo, tundo, panem conficio. *To ſmite with the beake, to beate in a mortar, as once they did their graine, and thereof to bake,*

Pinus, arbor eſt picei generis, nuces ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant. *A pine tree.*

Piper, herba. *Pepper*

Piſcis, animal quod continuè ſub aquis degit. *A fiſh.*

Pix, reſina, ex arboribus fluens. *Pytch.*

Python, ſerpens è putredine natus. *A ſerpent.*

Placeo, gratus ſum. *To pleaſe.*

Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. *Hunting nettes, or wide meaſhed nettes to take beaſtes.*

Plaudo, manibus percutio, ac geſtu lætitiam indico. *To clappe handes for ioy.*

Plebes, vel plebis, idem quod vulgus. *The common people.*

Plecto, ſupplicio afficio, punio, ferio. *To puniſh, to beate.*

Pleo, plenum facio. *To fill.*

Plico, contraho, & rugas facio. *To fould or to pleite.*

Pluo, aquam demitto. *To raine.*

Plus, vox incrementi. *More.*

Polleo, poſſum, valeo. *To be able, to bee of power, and ſometime it is taken for to paſſe, or to be better, or more profitable.*

Pons, aſſer, vel quoduis aliud per quod ſuper aquas tranſimus. *A bridge.*

Pono, colloco, conſtituo. *To ſet, or to put.*

Pontus, mare. *The Sea.*

Porticus, ampla domus propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata. *A Gallery, or an ambulatorie.*

Poſco, peto. *To aſke and to require.*

Poſtis, latus portæ ſiue ianuæ. *A poſte.*

Poto, bibo. *To drinke.*

Præcordia, quæ extra ſeparant ab inferiore viſcerum parte. *The Midriffe.*

Præcurro, antecurro, ſiue citò antè eo. *To runne before.*

Prælego, ante lego, vt ſolent præceptores ſuis diſcipulis. *To bee an interpreter, or a reader, and ſometime to cut, or to ſtyle by.*

Præmineo, præcello. *To excell other.*

Præſul, qui vel quæ præeſt. *He or ſhe that ſuperentendeth.*

Præſes, qui vel quæ præſidet. *Idem.*

Prandeo, prandium ſumo, vel ante prandium cibum ſumo. *To dine.*

Precis, precationis, obſecrationis. *Of prayer, of petition.*

Premo. *To preſſe, to be againſt, and to vexe, to purſue and to bee harde at hande with, to driue, to hide, to expell, to ſhutte, to deflowre, to kill &c.*

Preneſte, nomen vrbis. *A towne in Italie.*

Pres, ſponſor qui ſe obligat, id eſt fide iuſſor in lite nummaria. *A ſuretie.*

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The Prince or Princeſſe.*

Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur.

First fruites of a mans grounde, or the firſtlinges of any other thing.

Problema, propoſitio interrogationem annexam habens. *A demaund.*

Prodo, manifeſto *To betray, or make manifeſt.*

Proficiſcor, eo a'iò. *To go forth.*

Proluo, multùm ſiue multo tempore lauo *To all to waſhe.*

Prominco, procul appareo. *to hang out in ſight.*

Promo, profero, eloquor. *To ſet abroach, or to vtter.*

Promptu, paratè, ſine mora. *With readineſſe or ſpeede.*

Pſallo, cano inſtrumento muſico. *To ſing, or to play on an inſtrument,*

Puber, vel Pubes, propriè lanugo quæ maribus decimo quarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripeneſſe of age.*

Pudet, pudore afficior. *It ſhameth.*

Pueraſco, exacta infantia pueritiam inchoo. *To waxe a child.*

Pugil, qui vel quæ pugnandi artem nouit. *A champion, man or woman.*

Puluis & puluer, notum eſt. *Duſt.*

Punctus & punctum, minima indiuiduáq; lineæ pars. *A pricke, or a point, a little centre.*

Pungo, ſtimulo, morſum ac aculeum infigo. *To pricke, or to ſting.*

Pumex, lapis cauernoſus. *A pummis ſtone.*

Pus, ſanies, & quicunque humor in putredinem verſus. *Matter or Core.*

Q.

Quæro, inueſtigo, interrogo. *To ſeeke for, to ſearch.*

Quatio, moueo, concutio. *To ſhake.*

Quercus. *An oke.*

Queror, lamentor. *To complaine and lament.*

Qui *The which.*

Quies, vacatio à labore, aut ceſſatio à quouis opere. *Reſt: it pertayneth to the body.* Tranquillitas *vnto the minde.*

Quilibet. *Euerie one, or whoſoeuer ye will.*

Quiniſco, caput inclino, moueo; *To hang the head.*

Quiſquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus ſurculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. *Thinges of no weight. Thinges not worthy regarde, or chippings.*

Quot. *How many.*

R.

Rabula, homo futilis. *A brawler, or a ſmatterer in the lawe.*

Rado, cultro vel quauis re acuta decerpo. *To ſhaue.*

Ramex, ruptura, & diſtentio inteſtinorum. *Burſtineſſe.*

Rapio, per vim traho, aufero. *To ſnatch away.*

Raſtrum, inſtrumentum dentatum, quo vtimur in fœnificio ad corradendum fœnũ *A racke.*

Raucio, raucus ſum. *To be hoarſe.*

Recido, retrò ſine iterum in eadem cado. *To fall backewarde, or to fall into the ſame againe.*

Recordor, rurſus in mentem reuoco. *To call to minde againe.*

Reddo, acceptum vel ablatum reſtituo *To render, and to reſtore.*

Redoleo, odorem alicuius rei refero, vel multùm oleo. *To beare the ſauour of a thing, or to ſauour ſtrongly, and by metaphore to reſemble*

semble, and to taste of.

Refringo, iterum frango. *To breake open.*

Rego, guberno. *To rule, or gouerne.*

Relego, rursus lego. *To reade againe.*

Reminiscor, recordor, memini. *To remember.*

Ren, viscus quoddam. *The kidney.*

Renuo, refuto, reijcio *To refuse.*

Reor, arbitror, puto. *To suppose.*

Repungo, dissoluo, reiungo. *To vnloose to disioynt.*

Reperio, inuenio. *To finde.*

Replico, dissoluo. *To vnfolde.*

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses prouinciæ à prouincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilauit. *Of bribery and pillage, or of extortion.*

Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *To pricke againe.*

Res, omnia siue corporalia siue incorporalia comprehendit. *A thing.*

Rescio, rursum percipio. *To knowe againe.*

Respuo, repudio, sperno. *To refuse.*

Restis, funis vel lorum. *A rope, or a with.*

Resulto, resilio, reuertor, in contrarium salio. *To rebounde.*

Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. *A nette.*

Rex, nota est significatio. *A king.*

Rideo, cachinno. *To laugh.*

Ringo, os torqueo vt canes. *To make an euill fauoured face like a na ring dogge, and to vexe.*

Robur, species quercus durissimæ. *An Oke.*

Rodo, mordeo, comedo. *To gnawe.*

Roma, vrbs Italiæ quondam à pastoribus condita, olim gentium domina cùm floreret quarta & postrema Monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore è cœlo fluit. *A dewe*

Rostra, templum seu forum iudiciale, ante curiam Hostiliam in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *The place where matters be declamed.*

Rudens, funis nauticus. *A Cable.*

Rudo, grauiter sono vt asini. *To cry like an Asse.*

Rumpo, frango. *To breake.*

Ruo, cado *To fall.*

Rus, locus extra vrbem, vbi agri sunt & villæ. *The country.*

S

Sacer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia facienda. *A Priest or a Nunne.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To dedicate.*

Sal, quo vtimur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, salto. *To leape, or to leape as bruite beasts doe, when the male couereth the female.*

Sallo sale condio ac conspergo. *To salt. to powder, or to season with salt,*

Salto. *To leape, or to daunce.*

Salũ, mare, à sapore salis. *The Sea.*

Samnis, nomen gentis, *A Samnite.*

Salus, incolumitas. *Health.*

Sancio, firmo, & propriæ effuso sanguine per hostiæ immolationem. *To make sure, and to establish.*

Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Bloud.*

Saphyrus, pretiosus lapis. *A Saphyre.*

Sapientia, rerum diuinarum atque humanarum

humanarum ſcientia.

Sapio, ſaporem habeo. *To haue a taſte.*

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio *To patch and amend.*

Sardonyx. *A certayne pretious ſtone.*

Satago, ſatisago, laboro, ſolicitus ſum *To doe endeuour.*

Satrapas, princeps *A Prince.*

Scabo, frico. *To ſcratch, or to rubbe.*

Scalpo, ſculpo, & fodio vnguibus ac manibus. *To clawe, or to ſcratch.*

Scando, in altum tendo. *To clime.*

Scindo, ſeco, findo. *To cutte, or to deuide.*

Scio. *To knowe.*

Scobis & ſcobs, eſt id quod ab aliqua materia decidit per ferram, terebram, aut limam. *Duſt.*

Scriba, qui literas, vel geſta, vel tabellas, & ſimilia ſcribit alterius nomine. *A Scribe or Notarie.*

Scribo, literas formo *To write.*

Scrobs, foſſa aut puteus. *A ditch, or a pit.*

Scurra, qui riſum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ, aut dignitatis. *A ſcoffer, a ieſter, a paraſite.*

Secerno, abiungo, ſeparo. *To deuide, to ſeparate.*

Seco, deuido. *To cut.*

Sedeo, quieſco. *To ſit.*

Seges, frumentum in ſpicis. *Corne yet ſtanding.*

Selego, ſeorſum colligo. *To gather apart.*

Senecta vel ſenectus, ſenium, ætas. *Olde age.*

Senex, ſenio confectus. *An olde man.*

Senio, quod ſex puncta continet. *The ſixe.*

Senium, idem quod ſenecta.

Semis, id eſt, ſemi as, ſex vnciæ, dimidium aſſis. *Halfe a pounde, or the halfe of anie whoole ſumme.*

Sentio, aliquo ſenſu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceiue by ſome ſenſe, or to vnderſtand.*

Sentis, ſpina. *A thorne.*

Sepelio, defunctum terra condo. *To burie.*

Sepio, obſtruo, circundo, munio. *To compaſſe, to hedge.*

Seps, ſerpens paruus. *A little ſerpent, after whoſe ſtroke the members do rot.*

Sequor, abeuntem ſubſequor. *To follow.*

Sermo, loquela. *Speach.*

Ser, populus Aſiæ. *One of a certaine people in Aſia called* Seres.

Sero, ſemino, planto. *To ſowe or plant, or to graffe: and ſometime by tranſlation to beget, by tranſlation alſo we ſay* ſerere bella, ſerere certamina, id eſt mouere lites & pugnas.

Serpens, anguis. *A Dragon or Serpent, or a ſnake.*

Senſus & ſenſum, organum ſentiendi, & quod mente concipitur. *Any of the fiue wittes called the ſenſes, or that that the minde conceiueth, called a meaning.*

Sibilus, eſt quidam ſtridor oris per auguſtam ſpiritus emiſſionem, inter dentes ferè. *An hiſſing.*

Sido, deſcendo ad ſedendum. *To pitch, or to lie downe*

Siler, arbor quam vulgo ſalicem vocant. *An Oſier: with this difference* Montanum, *it ſignifieth a ſimple that the Apothecaries da*

vse, *in Latine called* Seceli Massiliense.

Silex, lapis durissimus, vnde ignis excutitur. *A flint stone.*

Sinapis, & sinapi, herba est semen ferens, tanta acrimonia, vt lacrymas cieat comedenti. *Sinuie.*

Singultio, grauiter tussio, & singultum emitto. *To sobbe.*

Sino, permitto. *To suffer.*

Sinus & sinum, genus vasis sinuosi. *A boule, or a shippe for milke, or wine to drinke of.*

Siren, monstrum maris. *A Meare-mayd.*

Siser, herba cuius radix præcipuè est in vsu. *A Persneppe.*

Sisto, stare facio. *To bring before.*

Stirps, truncus vel progenies. *The stocke of a tree, or a kindrede.*

Sitis, desiderium potionis. *A thirst.*

Syndon, velum subtilissimum. *Sendall.*

Synodus, conuentus. *A councell congregate.*

Soboles, successio *An offspring.*

Socrus, vxoris vel mariti mater. *A mother in law.*

Sodalis, eiusdem sortis socius. *A fellowe.*

Sol, q i Phœbus dicitur. *The sunne.*

Soleo, suetus sum *To be woont*

Solium, sella regia, in qua reges ius dicentes sedebant. *A throne or chaire of state.*

Soluo, quod ligatum erat dissoluo, ac enodo. *To loose.*

Somnus, sopor, quies. *Sleepe.*

Sono, sonum facio. *To sounde.*

Sorbeo, degultio quicquam molle. *To suppe.*

Soror, notum est. *A sister.*

Spargo, latè proijcio, ac passim iacto. *To sparkle or sprinkle.*

Species, effigies, aromata, genus, visio. *A forme, spice, the kinde of a thing, or an appearance.*

Specio, video. *To see.*

Specus, spelunca, vnde spectare licet. *A denne to awayt a pray.*

Splen, lien, viscus quoddam. *The meale.*

Sperno, despicio, contemno. *To despise.*

Spinus, agrestium prunorum arbor. *A Sloe tree.*

Spondeo, sponte promitto. *To promise, and sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio siue stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing with conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenij proprij. *Of nature and owne disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to sette vp, sometime to decree and appoint, sometime to dedicate and set before.*

Sterno, proijcio in terram. *To throwe downe or to spread.*

Sterto, dormio, & somnum altum dormiendo capio. *To steepe till we snorte.*

Stipis, & stips, pecuniæ genus quod per capita colligere solent. *A mony gathered by the polle for the vse of the Gods, or for the poore, and therefore it signifieth also a reward or a profite.*

Stirps, origo, progenies, soboles. *A stocke, a tribe, a descent, and sometime 'tis the bodie of a tree,* idem quod truncus.

Sto, erectus sum, vel maneo. *To stand.*

Strepo, sonum facio. *To make a noise.*

Strido, strepitum edo. *To make a noise, a wissing or a creking.*

Strideo

Strideo, facio stridorem, sonum violentum. *To make a great noise, or to gnash with teeth, It is applied also to wheeles, to doore hookes, to serpentes, to the Sea, and such other thinges.*

Stringo, premo, arcto. *To make straite, to pull, sometime to strike.*

Struo. *To build, to pile vp, and sometime to endeuour, and to goe about, or to set in aray.*

Stultitia, imprudentia, stoliditas. *Foolishnesse.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counsell.*

Suber, genus ligni quod nautis vtile est vt supernatent retia. *A corke tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *Priuily to steale away.*

Suboleo, leuiter oleo, siue oderatus sensu leuiter percipio. *To sauour or to smell a thing a little, and by translation to be espied, and to be smelled out.*

Suffero, sustineo, patior. *To sustaine, or abide.*

Suesco, soleo. *To be accustomed.*

Sugo, spiritu attraho succum. *To sucke.*

Sulmo, oppidum in Brutijs. *A towne.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum, & penè nimium mihi. *To take.*

Supellex, res domestica. *Household stuffe.*

Supplico, humiliter & cum reuerentia precor. *To intreate.*

Suppetiæ, auxilium, subsidium. *Aide, helpe, succour.*

Surgo, erigo me. *To arise, sometime to spring, or to growe, to encrease. It is also to arise by little and little, as things do in building.*

Sus, animal sordidum. *A Boare, Sowe, or Hogge.*

T.

Taceo, sileo, non loquor. *To keepe silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It yrketh, or wearieth.*

Tænarus, locus vmbrosus in radice Malex. promontorij Laconi iuxta Spartã ciuitatẽ, in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientũ sentitur, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *A promontorie in Laconia, wherein is an entrance to go downe to hell.*

Tagus, fluuius Lusitaniæ habens arenas aureas. *A certaine riuer in Portingale.*

Talio, vindicta, hostimentum. *A reuengement, or like for like.*

Talpa, animal captum ôculis muri simile. *A Moule or Want.*

Tango, percutio. *To touch.*

Tartarus, demissior inferni locus. *Hell.*

Tantundem, æquè tantum. *As much.*

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id est panni depicti tegimen, mirè pictum variis coloribus. *A carpet or cloth of Arase.*

Taygetus, mons in Laconide, Baccho sacer, sub quo Sparta & Amiclæ. *An hillin* Lacedæmonia, *where* Sparta *and* Amiclæ *the cities do stand.*

Teges, vile stragulum, matta scirpea. *A matte.*

Thebæ, nomen quarundam vrbium. *The name of a Citie in Egypt, and of an other in* Bœotia. *you shall finde also in authors* Thebæ *and* Theba.

Therme, loca aquas habentia, aut

aut naturæ sponte calentes, aut fornace calefactas, fundendi, lauandiue vsibus seruata. *Hote bathes.*

Temno, sperno. *To dispise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia, quem Peneus alluit. *A verie faire felde in* Thessalia *moste pleasaunt to beholde, and therefore appellatiuely it may bee vsed for a place of delight, as* Paradise *and* Elisium *is. There is also* Tempe, *in* Bœotia: *called* Temnesia Tempe, *an other in Sicile named for differẽce* Helorix: *the first bee called* Thessala Tempe.

Tendo, expando. *To stretch and to bend.*

Teneo, apprehendo. *To holde.*

Tepeo, in medio inter tepidum & frigidum sum. *To be wo we.*

Tepesco, tepidus fio. *To waxe hot.*

Ternio, numerus ternarius. *The three.*

Tero, comminuo, consumo, tundo. *To weare by diminishing.*

Tesqua, loca ardua aspera.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Troianorum regis. *A name of a certaine king of Troy.*

Trado, in potestatem alterius trãsfero *To deliuer vnto an other.*

Tros, nomen viri. *A Troiane.*

Testis qui vel quæ testimonium profert. *A witnesse, man or woman.*

Texo, telam struo ac paro. *To weaue.*

Tignus, tignum, trabs qua variè disposita domus extruitur. *A Rafter.*

Tonitrus & tonitru, nubis ictæ seu potius diruptæ sonus. *Thunder.*

Torqueo. *To writh, or to wreast, to winde or inwreathout, to gouerne, to torment, to spinne, to vexe and trouble, to whirle, &c.*

Tot. *So many, or many.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentũ. *The breast, & breast plate.*

Thrax, vir Thracix. *A Thracian.*

Thus, incensum, libamen quo deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tibris, fluuius Italiæ.

Tibur, oppidum Italiæ.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A tigre.*

Timeo, metuo. *To feare.*

Timeor, metuor *To be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To stumble, or stammer.*

Tollo, eleuo, subleuo. *To lift vp, to bring vp as children are by nursing, or else to slay or take away.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe *To clippe off, as heare.*

Tono, valdè sono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus *To be sluggish and weake.*

Torquis, circulus aureus, collique ornamentum. *A chaine to adorne the necke.*

Torreo, uro, asso. *To rosse.*

Torrens, fluuius per pluuiam collectus. *A lake without springe begunne by raine.*

Torris, lignum ardens vel adustũ. *A firebrand.*

Tracto, traho vel sursum traho. *To pull and drawe vp, or to handle by faire or foule meanes.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To drawe.*

Translego, legendo transcurro ac perlego. *To reade ouer.*

Tremo.

Tremo, commoueor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kinrede.*

Tricæ, capilli pedibus pullorũ Gallinaceorũ inuoluti *Lets or stoppes, or hinderances of that, that chickens so vsed could but euill go.*

Triptotõ, nomen quod tribus quibuscunq, casibus inflectitur. *A Nowne declined with three cases.*

Trudo, manibus pedibúsue impello. *To thrust.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumendo, & priore longa terræ callus. *A swelling in any thing, a mus shrum, or that whereof the pusse is.*

Tueor, defendo. *To defende.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beate or to knocke.*

Tussis, vehemens spiritus eruptio, ea quæ meatũ suum obstruunt excutere conantis. *The cough.*

V.

Vado, eo. *To goe.*

Valeo, possum, validus ac sanus sum. *To be in health, or to be able.*

Valuæ, sunt fores geminas habentes partes in se cocuntes. *A two leafed doore.*

Vannus. *A vanne to winow corn with.*

Vas vadis, vadimonium. *A suretie in a matter of debt.*

Vas vasis, instrumentũ ad aliquid capiendum idoneum. *A vessell.*

Vates, poëta, & qui futura prædicit. *A Prophet or Prophetesse.*

Vber. *The adiective signifieth plentifull, aboundant, copiouse: the substantiue signifieth a pappe or a dug, or an vdder, and somtime it is found for plentifulnesse, as* Vber agri, *for* fertilitas agri.

Verberis, hoc non videtur defici vllo casu vide verber.

Vectis, instrumentum quo claditur ostium. *A doore barre.*

Veho, naui, plaustro, quadrupede porto. *To carie.*

Vello, traho, extirpo. *To pull, or to plucke vp.*

Vendo, venundo, alieno. *To sell.*

Væneo, vendor. *To be solde.*

Venio, ad aliquem accedo. *To come.*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *A belly.*

Venus, dea amoris, & venustatis. *The Goddesse of loue and beautie.*

Ver, anni pars temperatior. *The spring time.*

Verber, instrumentum longũ verberandi. *Any thing that one beate withall, as rodde, whippe, wande, or other. It signifieth also the stripe.*

Vergeo, tendo, declino. *To bende, to go, or to incline some way.*

Vermis, a vertendo, quia sese torquendo repit. *A worme.*

Verna, ex ancilla domi natus seruus. *A bond man borne of a bondwoman at home. It is vsed adiectiuely for that that is domesticall or not strange, as* vinum verna.

Verres, porcus nõ castratus. *A hog.*

Verro, purgo, traho. *To sweepe.*

Verto, muto, voluo. *to turn or to chãg*

Veruex, mas inter oues, cui adempti sunt testiculi. *A Weather.*

Vescor, vtor cibo, & pasco. *To eate.*

Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also* vesperugo, *and it is taken for the euening tide.*

Veto, prohibeo. *To forbidde.*

Vicem, vicissitudinem. *An interchange when turnes be.*

Video, oculis intueor. *To see.*

Vieo, ligo, seu inflecto. *To bend or to bowe: thereof* Victores *bee called*

couppers, qui vasa vinaria religāt.
Vigil, qui vel quę vigilat. *A watcher, man or woman.*
Vincio, ligo, *To binde.*
Vinco, supero. *To ouercome.*
Vindex, qui vel quæ vindicat. *An auenger, Man or woman.*
Vir, notum est. *A man.*
Virgilius, poéta. *A Poets name,*
Virgo, quę non est passa virum. *A virgine.*
Vitrum, materia translucida, quæ ex arena & cinere fit. *Glasse.*
Virtus, ars rectè benéque viuendi. *Vertue or great power.*
Virus, venenum, & grauis odor. *Poyson, or stench.*
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, power, nature, violence.*
Viso, eo ad videndum. *To go to see.*
Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium. *Bird lime.*
Viuo, vitam ago. *To liue.*
Vlciscor, vindico. *To auenge.*
Vnguis, durities digitorum, tam in auibus [illegible]terisque bestijs, quàm in ho[illegible]. *A naile, an hoofe, and a talaunt*
Vocito, frequēter voco. *Oftē to call.*
Volo, as, *To flee, or to go apase, as* Nauis volat: Fama volat. *But* volo, vis, *is to will, or to be willing.*
Voluo, verto. *To roule.*
Vomis vel vomer, nomen habet quòd terrā vomat. *The plowshare.*
Vomo, per os eijcio. *To vomit or to parbrake.*
Vrgeo, premo, compello. *To thrust.*
Vro, ardore aut frigore, nonnunquam alia vi lædo. *And by translation to hurt or to grieue.*
Vtor, vsum rei habeo. *To vse.*
Vulgus, multitudo ignobils. *The base and common people.*
Vulpes, animal astutum. *A fox or a fixen.*
Vxor, viri coniux. *A Wife.*

FINIS INTERPRETATIONIS OMNIVM Nominum & Verborum Grammatices Regiæ.

BRITISH 15 JY 1915 MUSEUM